

פרק א [א] וינרש את האדם (בראשית ג) (ח) סלמד [ב] שנתן לו הקדוש ברוך הוא גירושין באשה וישכן מקדם לנן עוזן את הכרובים (ט) מלמד (ז) שהכרובים קדמו לכל מעשה בראשית. ואת לחם החרב המתהפכת (ט) זו גיהנם. (ג) לשמור

ישועות יעקב טובי חיים

(א) כתב הרב רבי אליעזר סגריסיוא בספר הרוקח כל אדם צריך לרשות שמו בספרו. כמו חנא דבי אליהו שהחיל וינרש בגימטריא, תגא דבי אליהו. וסדרש חדשא מתחיל חדשא בגי' זה רבי מנחם בן אייר וסדרש פרקי ר'א מתחיל מי ימלל גבורות ה' בגי' אליעזר בן הורקנוס. וסדר עולם מתחיל מאדם בגי' יומי עם הכולל (וכן חזוהר הקדוש מתחיל בריש אותיות רשב"י): [ב] ילקוט בראשית דף י"ד ע"ב:

(א) סלמד שנתן. לכאורה יש להקשות מאי כ"מ בזה שנתן לו הקב"ה גירושין באשה. גם יש להקשות לפני פרש"י בפסוק זה אינו מוכח. כל הגי דרשות דכאן. גם כפי הגרסה דרשות אלו הם הקדמה להמאמר דלקמן ברוך המקום ברוך הוא שמכיר בראש מה שיהי' בסוף ט' עלי להעביר ראשית. ודרך להבין ענין ההקדמה:

ונראה לפרש בעוה"י על פי מה דאיתא בתד"א בסוף חלק זה (פרק ל"א) מעיד אני עלי שמים וארץ שהקב"ה יושב ומלטה להן לישראל יותר ממה שמלטה האב לבנו והאשה לבעלה שיטשו תשובה כדי שינאל אחס ויבנה להם בית המקדש שלא יחרב לעולם עד כאן. וכל מגמת אליהו ז"ל ככל הספר להכניס אהבת השי"ת בלב ישראל לשוב בתשובה שלימה לפניו יתברך. והנה הר"מ אלשיך ז"ל פירש הפסוק וינרש את האדם על פי מה שאמרו רבותינו ז"ל במדרש (ריש חיבה) דהשי"ת דן אותו בגירושין וסילוחין. בשיטחין שאחר וסלחהו ה' מגן עדן. בגירושין וינרש את האדם. ופירש האלשיך דהנה המגרש את האשה עושה שני דברים. שמלחה מביתו. ב'. שכורת בינו לבניה בנט. בן הוא יתברך שלחו מגן עדן. ונרשו שיהי' ככורת בינו לבניו כענין עונותיכם היו מבדילים כו' עכ"ל. וכתב מהרז"ש בלקוטי אמרים פרק י"ז דכאמת אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיטשו תשובה על העבר תחלה לשבר הקליפות שהם מסך מבדיל ומהיכה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים. על ידי שכירת לבו ומרירת נפשו על חטאיו במ"ש בזהר על פסוק וזחי אלהים רוח נשברה וגו'. שעל ידי לב נשבר נשברה רוח הסומאה דס"א עכ"ל. גם באורח חיים סימן א' כתב מהרז"ש דלעורר היראה נריך לשוב בתשובה שלימה על כל עונותיו. שהם המונעים מהגיע אליו היראה. כמו שכתוב עונותיכם היו מבדילים וגו' עכ"ל. וכן יש לומר בכוננת התד"א כאן וינרש את האדם מלמד שנתן לו הקב"ה גירושין באשה. והיינו ששלחו מגן עדן ונרשו שיהיו העונות מפסיקין בינו לביתו. ולכן כל חימת שהאדם מתעורר לעבוד את השי"ת נריך לזכור תיכף שיטשה תשובה על העבר היינו שיהי' לו חרפה גמורה על כל העבירות ואלו יוכל להתחיל לעבוד את השי"ת. ומכאן ולהלאה חובבנא כדלקמן. ולא יתייאש ולא יפול לבו בקרבן הארץ יש כי יכולת ללמוד ולעבוד את השם יתברך הרי יש עלי עול הפרנסה ועול הרפתקאות שונות של כל איש. וגם הינה"ד ותאות רעות ומחשבות בטילות מבלבלין אותי תדיר. לא ישים לבו לכל זה. רק יאמין בהשי"ת דכאשר יהיה לו חרטה גמורה על העונות הקודמים וזכר על חטאת נעורים ישזור לו השי"ת על הכל ויכול לעבוד את השי"ת בשמחה. כי רצון השי"ת הוא דייקא לזה והוא כל יכול ומושיע ואין בלתו. ועל דרך זה נוכל לפרש כל המאמר בעוה"י כדבסמוך: (ב) שהכרובים קדמו. כתב בזקוקין דדריש מדכתיב מקדם לשון קדימה שהם קדמו לנן עדן. וכן הוא אחד משננה דברים שקדמו לבריאת עולם כדאיתא בפפחים (דף כ"ד) ולקמן פרק ל"א. וממילא קדמו הכרובים לכל מעשה בראשית. וכתב שם ע"פ המדרש וחרנוס יגתן וירושלמי לפרש הפסוק דהכרובים הם חיות הקודש שהן נושאין לכסא הכבוד ע"ס. ולפי זה יש לפרש ע"פ הידוע דכסא הכבוד הוא עולם הבריאה (וכ"כ בזקוקין סק"ג). וכתב רו"ש בלקוטי אמרים פרק מ"ד בשם התקונים דבעולם הבריאה מקנא אימא פילאה (כינה) וידוע דתשובה היא בנינה. וכן יש לפרש כאן וישכן קודם לנן עדן את הכרובים שהיא תשובה כדלפיל. והגם דרו"ל חסבו בפירוש תשובה בהשבעה דברים שקדמו לעולם כדאיתא בגמרא ובתד"א לקמן. מכל מקום שם דרשו תשובה מכתובים (תהלים ל'). וכאן הוכיח זה התד"א מהתורה:

וכתב בזה"ק פרשת אחרי דף ס"ט ע"ב תנינן בשעתא דברא קוב"ה עלמא בעי למברי בר נש אמליך באורייתא אמרה קמיה תבעי למברי האי בר נש זמין הוא למחטי קמך. אי תעביד ליה כעובדוי הא עלמא לא יכיל למיקם קמך כ"ש ההוא בר נש. אמר לה וכי למננא אתקרינא אל רחום וחטון ארך אפים. ועד לא ברש קוב"ה עלמא ברא תשובה. אמר לה לתשובה אנא בעינא למברי בר נש בעלמא על מנת דכד יתבין לך מחוביהון דתהוי זמינא למשכך חוביהון ולכפרא עלייהו. ובכל שעתא ושעתא תשובה זמינא לגבי בני נשא וכד בני נשא תייבין מחוביהו האי תשובה תבת לגבי קוב"ה וכפר על כולא. ודינין אתכפיין. ומתבסמאן כלהו עכ"ל. ועיין שם ובמק"ס: ובמה דפירשתי אתי שפיר דמאמר זה הוא הקדמה לדבריו דבסמוך ברוך המקום ברוך הוא שמכיר בראש מה שיהיה בסוף כו'. ונפה שתולדותיו מקליפות אמר אס אני משמר לו חובות הראשונים אין העולם שומד. עלי להעביר ראשונות. והיינו על ידי תשובה. כמו שכתב בסוף הפרק. וזה לשונו כדי שיחזרו בהן ויטשו תשובה ואס לא חזרו בהן בה מכה אחת עכ"ל. ולזה קאמר כאן ואת להט החרב המתהפכת זו גיהנם לאותן שלא חזרו בתשובה בחייהם:

ויש לומר עוד דהתד"א הוכיח לפרש כן. כי ראשי תיבות, את הכרובים ואת להט" הוא שם (אלוה) והוא דרועא ימינא בסוד ידו של הקב"ה פשוטה תחת כנפי החיות לקבל שבים. ואס לאו מגמת אלוה יאבדו. (כמ"ש בספרי תשועות חיים בשם ספר מרגליות התורה). ולכן פירש דהשי"ת השכין קודם לנן עדן ולמטשה בראשית את הכרובים שהוא תשובה. ואת להט החרב זו גיהנם לאותן שלא שבו בחייהם: (ג) לשמור את דרך. פירוש דכל הגיל עשה השם יתברך שתיקן מדת התשובה קודם בריאת עולם. וגם הגיהנם לאותן שלא שבו בחייהם. הוא הכל לטובת האדם. כדי שישמור את דרך ארץ וען החיים זו תורה כדלקמן. כי על ידי גיהנם ירא האדם מהשי"ת כמו שפייס בסוף הפרק. וכדאיתא במדרש רבה פרשה ט' והנה טוב מאוד זו גיהנם. משל למלך שהיה לו

את (ד) דרך (טס) זו דרך ארץ. עץ החיים (טס) (ה) מלמד שדרך ארץ קדמה לעץ החיים. ואין עץ החיים אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג):

ברוך המקום ברוך הוא שמכיר בראש מה שיהיה בסוף ומגיד מראשית אחרית מקדם אשר נעשה ויודע מה שנעשה ומה שעתיד לעשות וצופה לטובה ואינו צופה לרעה [ג] (ו) עשיר ושמח [ד] בחלקו (ז) ובחכמתו ובהבונתו ברא עולמו והכינו ואח"כ ברא בו אדם (ח) והשליכו לפניו והיה מדקדק עד סוף כל הדורות וצפה שתולדותיו מקציפות. אמר אם אני משמר לו חובות הראשונים אין העולם עומד. עלי להעביר ראשונות וכך עשה. ומנין תדע לך שהוא כך כשהיו ישראל במדבר סרחו במעשיהם עמד להעביר את כל אשר עשו שנאמר ויעבור ה' על פניו ויקרא (שמות לד) אל תקרי ויעבור אלא ויעביר מלמד שהעביר כל רעתם מנגד פניו. תדע לך שהוא כך מרדכי בשעה שדברה עמו אסתר שלא כהוגן קצף עליה ואלו הן הדברים שדברה שלא כהוגן שאמרה ואני לא נקראתי לבא אל המלך וגו' השיב לה כי אם החרש תחרישי וגו' וכשחזרה ודברה עמו כהוגן הודה לדבריה ואלו הן הדברים (ט) שדברה לו כהוגן לך כנוס את כל היהודים העביר כל דבריה שנאמר ויעבור מרדכי (אסתר ה) ואומר מי אל כמוך (י) נושא עון ועובר על פשע (מילה ז): [ה] גלמי ראו עיניך

טובי חיים

ישועות יעקב

[ג] לאין שיעור ותכלית ליתן שכר לכ"א מן הצדיקים ש"י עלמות וי"ג נהרי אפרסמון ועוד שכר הרבה יותר לאין קץ לתענוגי הנשמה וקורת רוח שלא לחי עוה"ב: [ד] סי' הקב"ה שש וסתפאר בחלקו כי ח"ק ה' עמו יעקב חבל נחלתו מצד נשמתו שהיא חלק אלוה מסעל: [ה] בב"ר נדרש על אדה"ר ע"ש: ילקוט

לו פרדם כו' כך כל מי שהוא מסגל מצות ומעשים טובים הרי גן עדן. וכל מי שאינו מסגל מצות ומעשים טובים הרי גיהנם עד כאן. ומפני מוראה בני אדם הולכים בדרך טובה (מתנות כהונה). והגם דעיקר היראה הוא יראת הרוממות כידוע. מכל מקום הא' כתב מהרמ"ו ז"ל בהקדמה לספר עץ חיים ובספר נגיד ומלנה וזה לשונו והבא לטהר ולקרב ראשית הכל יראת ה' להשיג יראת העונש כי גדלות החכמה עכ"ל. ועל ידי היראה יעשה תשובה ויזכה לחיים הנצחיים. וזה שאמר התד"ל בסמוך ולפיה לקובה ואינו טופה לרעה. כי הכל הוא לטובת האדם: (ד) דרך זו דרך ארץ. ר"ל קנין מדות הטובות: (ה) מלמד שדרך ארץ קדמה. מדכתיב דרך קודם עץ החיים למדנו שדרך ארץ שהוא קנין מדות הטובות קודמים לעץ החיים. כמו שכתב בשערי הקדושה חלק א' דהיסודות של קיום המצות הן על ידי מדות הטובות. וכן בהפסן. כי בהיות מדות הרעות קבועות באדם נמנע הוא מלקיים התורה והמצוות וגם אם יקיימם יהיה שלא לשם שמים ובטורח גדול. וכאשר יתגבר על יצרו ויסיר מעליו מדותיו הרעות על ידי טורח ויקיים התורה והמצוות יקרא לדיק גמור עכ"ל. ולזה קאמר כאן דקנין מדת הטובות קדמה לעץ החיים זו תורה. על דרך שאמרו ז"ל (אבות פרק ג') כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת. וכל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת:

ובל

מה דפירשט בדברי התד"ל בפסוק זה הוא מפורש בתורה בפסוק הו' שאח"כ. באמירת הקב"ה לקין הלא אם תיטיב שאת. דלכאורה קשה מה לשון הלא דקאמר. דלשון הלא שייך לומר והלא כבר אמרתי לך זה. והיכן מצינו שאמר לו ענין זה. אכן לפי מה דפירשנו דעת התנא דבי אליהו בפסוק וישכן הוא ממש דברים אלו של פסוק זה. והיינו הלא רמזתי לך כבר אם תיטיב שאת דאם חפשה תשובה אמתול לך כמה דפירשנו לפיל ס"ק ב' וישכן מקדם לגן עדן את הכרובים דהש"ת השכין קודם לגן עדן את מדת התשובה. ואת להט החרב זו גיהנם לאותן שלא שבו בחייהם. וזה מפורש כאן ואם לא תיטיב לפתח חסאת רובך: לשמור את דרך. זו דרך ארץ ר"ל קנין מדות הטובות. וזה מפורש כאן ואלו תשוקתו. כי כל תשוקת היגה"ר להכשיל האדם במדות הרעות הקבועות בנפשו. וכמו שכתב בכש"ט מהבש"ט בשם ר' ספדי' גאון ז"ל דעיקר בריאת האדם בעולם הזה לשבר מדות הרעות הטבעיות שלו. וכמו שכתב בספר עבודת ישראל באבות פרק ד' איזהו גבור הכובש את יצרו. ר"ל יצרו המיוחד לו. של כל אדם יש יצר מיוחד לדבר אחד. ולזה צריך כל אחד לעשות לעצמו גדרים וסייגים בדברים שרואה שיערו חוקק עליו להכשילו בו. כי בודאי גלל כן נברא לתקן זה הדבר עכ"ל. וכמו שהארכתי בענינים אלו בסוף ספרי תשועות חיים. עיין שם דברים נפלאים בזה: עץ החיים זו תורה. וזה מרומז כאן בפסוק ואתה תמשל בו. על דרך שאמרו רז"ל בקידושין (דף ל' ע"ב) בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תכלין. ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שאמר הלא אם תיטיב שאת כו'. ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו עד כאן. ופרש"י ואם אתה רוצה עסוק בתורה ואתה מושל בו עכ"ל. הרי מבואר הכל בפסוק זה: **ובספר** אגרא דפירקא סימן מ"ח כתב לפרש המאמר מלמד שדרך ארץ קדמה לעץ החיים. כי דרך ארץ בנימסריא תפלה. והכוונה לפי זה דתפלה קדמה לתורה עכ"ל. ועיין בספרי ברכת חיים פרק י' סעיף כ"ד שהרחכתי קצת בפירוש דברים אלו: (ו) עשיר ושמח בחלקו. הקב"ה הוא עשיר שיש בו כל השלימות וא"ל לעבודתו. על דרך כי אם תלדק מה תתן לו. ואעפ"כ הוא שמח בישראל שנשמתם הוא חלק אלוה ממעל כידוע. ומקבל נחת רוח מעבודתו. וזה טובה גדולה לנו שיזכנו לעשות נחת רוח לפניו יתברך: (ז) ובחבבתו ובחבבתו ברא עולמו. היינו כמ"ש כי ביה ה' לור עולמים. ודרשו רז"ל (במנחות דף כ"ט ע"ב) שכרא הקב"ה עולם הזה ביה"י. ועולם הבא ביו"ד. ויו"ד היא בחכמה. ה"י בנינה (מהר"ש): (ח) והשליכו לפניו. כוונתו מושג על האדם. שנתן הבחירה בידו שיעשה כפי רצונו. ולכן אפה שעל ידי זה יהיו תולדותיו מקניפות אחר שניתנה הבחירה בידו. ולכן תיקן מדת ההנהגה שיועיל התשובה וימחה עונות הראשונים על ידי זה (מאורי אש). וכמו שסיים בסוף הפרק שיחזרו בהן ויעשו תשובה: (ט) שדיברה לו כהוגן. פירוש שתלחה הדברים בתשובה ובחפזות. העביר כל דבריה והסכים לדברי האחרונים: (י) נושא עון. דרשו רז"ל בגמרא (ראש השנה דף י"ז) כל המעביר על מדותיו פירוש שאינו מדקדק למדוד מדה למערים אותו. מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר נושא עון ועובר על פשע. לפי נושא

ענין וגו' (תהלים קל"ט) מה תלמוד לומר עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש הגדול שלו וצדיקים יושבים לפניו ואומר להם בני דוד פלוני כך עשה תורה וכך עשיתי עמו צדקה ואדם פלוני (יא) כך עשה תורה וכך עשיתי עמו צדקה אבל (יב) איני זוכר עונותיו ואינן עולין על לבי שנאמר אל תזכרו ראשונות וגו' (ישעיה מג) ואומר ולא תזכרנה הראשונות וגו' (ס"ס). ימים יוצרו ולא אחד בהם (תהלים קל"ט) (יג) זה יום השבת לישראל [ו] כיצד אדם עושה מלאכה כל ששה ונח בשביעי (יד) נתרצה עם בניו ועם בני ביתו שוב אדם עושה מלאכה (טו) בפני אויביו כל ששה ימים ונח בשביעי שוב כל צער שהיה לו כך הוא מרתו של אדם יום טובה משכח יום רעה. (טז) יום רעה משכח יום טובה. אמר להם הקב"ה לישראל לא כתבתו לכם בתורתו לא ימוש ספר התורה הזה מפיך (יהושע א) אע"פ שאתם עושים מלאכה כל ששה ימים שבת יעשה כולו תורה. מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבית הכנסת ולבית המדרש. ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה לקיים מה שנאמר לך אכור בשמחה לחסך ושתה בלב טוב יינך (קהלת ט) לפי שאין לו מנוחה להקב"ה אלא עם עושי תורה בלבד לפי שנאמר ואת א"כר אלה ידי עשתה וגו' ואל זה אביש אל עני (יז) ונכה רוח וחרד על דברי (ישעיה סו). מכאן אמרו שיקרא אדם שיהא (יח) תפוס בידו כרי שלא תשיגנו בושה וכלימה בשעה שאומרים לו עמוד וערוך מקרא שקרית וערוך משנה ששנית וכך הוא מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל [ו] ה' בוקר תשמע קולי וגו' (תהלים ה):

ד"א ימים יוצרו ולא אחד בהם זה יום הכפורים לישראל לפי שהיתה שמחה גדולה לפני הקב"ה שנתנו באהבה רבה לישראל משלו משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הובלים ומשליכין אותו כנגד פתח בית המלך וכשהמלך יוצא ורואה את הובלים הוא שמח שמחה גדולה. לכך נרמז יום הכפורים שנתנו הקב"ה באהבה רבה וכשמחה. ולא זו בלבד אלא בשעה שהוא מוחל לעונותיהן של ישראל אין מתעצב בלבבו אלא שמח שמחה גדולה לכך נאמר בה אמר ה' אלהים להרים ולגבעות לאפיקים ולגאות וגו' בוא

ישועות יעקב טובי היים

[ו] ילקוש תהלים דף קכ"ט ע"ד : יורחל בב"ד רבי יודן אמר בזכות החזרה הנקרא אלה החקים בו : [ז] בקר זה עוה"ב כדאי' בב"ד ור"ל בעוה"ב ישמע ה' את קול ד"ה. בקר אפרוך לך ד"ה שלי ואצפה שלא אתבייש

ל' ע"ט : (יא) כך עשה תורה. ואם תאמר מי שקרא הרבה ושנה הרבה וזמי שקרא ושנה קימעה יהיה מאור פניהם שוק כאלה במאור פניהם לעוה"ב. אינו כן. אלא כל אחד ואחד לפי דרכו (תג"ל ווסא פרק י"ב). וצריך לזהר מאוד שלא לבטל מלימוד תורה ותפלה בכונה ועשיית המצות. כי על ידי קיום מצות עשה ממשיך אור ושפע מהארת אור השי"ת כמ"ס אשר קדשנו במצותיו. ממילא מי שלא קיים מצות עשה אע"פ שפונה תשובה ומתחיל לו העונש על שמרד במלכותו יתברך. ולא עשה מאמרו. מכל מקום האור נעדר בו (מהר"ם בלקוטי אמרים חלק ג') : (יב) איני זוכר. אם מפני שפשה תשובה בחייו. או המתים בלא תשובה והגיהנס הגריסן (מאורי אש) : (יג) זה יום השבת. פירוש דעכ"פ יעשה תשובה בכל ערב שבת כדי שיזכה לאור השבת (ספרי מוסר). ועיין בספרי לקוטי שושים סוף חלק ו' כל פרטי דיני תשובה : (יד) נתרצה עם בניו. דבשבת יזהר ביותר שלא להראות שום הקפדה ועטבות ח"ו. רק יהי' מעביר על מדותיו. ממילא יזכה למחילת עונות (כנ"ל סק"י). ועל ידי זה יזכה לאור השבת : (טו) בפני אויביו. יש לפרש דקאי על דאגת הפרנסה ומחשבות והרהורים שיש לאדם בכל השבוע והם מבטלים אותו מדיר מתורה ותפלה ואין לך אויב גדול מזה. ולזה קאמר דעכ"פ יהי' נח בשביעי מטרדות עולם הזה. ולא יחשוב בעסקיו כלל. ויהא בשינוי כאלו כל מלאכתו עשוי כמו שכתב בשלחן ערוך או"ח סי' ש"ז. ויהי' לו בעתון על השי"ת שיעזור לו בכל טוב בלא מחשבות אלו. וממילא ישכה כל הצער שהיה לו בחול. ועל ידי כל הג"ל דהיינו שיעשה תשובה כפי יכלתו בערב שבת. ויתרחק בשבת משום הקפדה ומריבה. רק יהיה כריצוי ושלוש עם הכל. ולא יחשוב בעסקיו כלל. רק בתורה ובמעשים טובים יזכה לאור השבת בשלימות. ויזכה לעולם הבא. לעולם שכולו שבת. כדלקמן פרק ב' : (טז) יום רעה משכח. יש לפרש על פי מה שכתב בלקוטי אמרים פרק כ"ט דצריך להשפיל נפשו בעתים ידועים על ידי שיזכור טומאת נפשו בחטאים ועונות שמכבר. והפנס שעשה בעליונים. ושם הוא למעלה מהזמן. ובאלו פגס ונטמא היום ח"ו מתש. ואף שכבר עשה תשובה נכונה. הרי עיקר התשובה בלב. והלב יש בו בחינות ומדריגות רבות. והכל לפי מה שהוא אדם לפי הזמן והמקום כידוע. לכן עכשיו בשעה זו שרואה בעלמו דלא סליק כי נהורא דנשמתי מכלל שהיום לא נתקבלה תשובתו ועונותיו מבדילים. או שרונים להעלותו לתשובה שילאה מעימקא דליבא יותר. ולכן אמר דוד וחטאתי נגדי תמיד עכ"ל. ולכן צריך להיות תמיד בשפלות ותשובה תדיר : (יז) ונכה רוח. שאין דברי תורה מחקיים אלא אצל מי שדעתו שפלה כמו עני ונכה רוח וחרד על דברי. ולא אצל המתנאה (ויקוקין) וכדפרש"י על הפסוק כפה פרשה לפני. למי שמתים עליו כעני בו היא מתקיימת עכ"ל : (יח) תפוס בידו. של כן יש ללמוד בכל שבוע בעל סה איזה משנה או איזה פרק. ולחזור אותם בעל פה. גם בכלל זה לעסוק בשלחן ערוך ופוסקים להלכה ולחזור בעל פה הלכה המוסכמת ברעיונותו שלא ישכח מלבנו (אזהרות והנהגות מהר"א ז"ל בעהמ"ה ספר בני יששכר ושאר ספרים). גם יזהר לחזור תדיר במחשבתו הדברי תורה שלומד. יחשוב בה כל עת שנאי כגון בשעת האכילה וקודם השינה ובקומו ממעטו. וזה מסוגל לזכור היסוד לשמיר ולעשות :

(יט) באו ושמו עמי שמתה גדולה שאני מחזר להם לעונותיהם של ישראל לפיכך
 ידא אדם זכר מיום שבחר הקב"ה באברהם אבינו עד אותה שעה כל טובות וצדקות שעשה
 עם ישראל כל שעה ושעה שנאמר זכר אלה יעקב וגו' (ישעיה מד) ונאמר מחיהו כעב פשעך וכענן
 חטאתיך (סס) מה עבים נמחים ע"י הרוח כך עונותיהם של ישראל נמחים בעולם הזה ואין להם
 [ח] תקומה לעולם הבא שנאמר מחיהו כעב פשעך ומה ת"כ כי גאלתיך (סס) גאלתיך מספר
 מיתה ונתתיך בספר חיים לכך נאמר כי גאלתיך. מה ענין של אחרו רנו שמים כי עשה ה' וגו' (סס):
 ד"א ימים יוצרו ולא אחד בהם זה יום גוג לע"ל לפי שהעוה"ו רומה לפני הקב"ה לבער
 הבית ששכר פועלים ומעין בהם למי שעושה לאמיתו [ט] שנאמר עיני ה' המה
 משוטטים בכל הארץ (זכריה ד) אחד שעושה לאמיתו ואחר שאינו עושה לאמיתו הכל [י] מתוקן
 לפניו לסעודה לפיכך נתחייבו עכו"ם לישטף וליאבד ולירד לגיהנם על ששלחו יד בישראל
 ובירושלים ובבית המקדש תרע לך שהוא בן בשבא נבוכדנאצר מלך בבל הקיף את ירושלים
 והיו עכו"ם משיבין ואומרין במה (ג"א נפה) אחר במה חשבנוהו כבשנו את עירו והיכלו.
 משיבה רוח הקודש ואמרה להם שומים שבעולם ועד אותה שעה לא נתחייבהם שתרדו לגיהנם
 על אותה שעה אימר (ירמיה נ) נושה אמכם מאוד חפרה יולדתכם וגו' כשם שהם היו מאספין
 קחילין ובאים לבזבז מסוגם של ישראל כך הקב"ה מאסף אותן לדון על הרי ישראל לעשות
 בהם נקמות גדולות על אשר לא שמעו דברי תורה ועל דבר אשר ענו את ישראל שנא' וקצף גדול
 אני קוצף וגו' אשר אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה (זכריה ח). ועשיתי באף ובחמה נקם
 את הגוים אשר לא שמעו (מיכה ה) ואומר הנה יום בא וגו' ואספתי את כל הגוים (זכריה יד)
 ומיד יצא ה' ונלחם וגו' (סס) פעם אחת הייתי מהלך [יא] בכרך גדול שבעולם והיתה שם
 [יב] תשחורת תפסוני והכניסוני לבית המלך וראיתי שם מטות מוצעות וכלי כסף וכלי זהב
 שמונחין שם אמרתי אל נקמות ה' אל נקמות הופיע וגו' (תהלים לד) בא אלי חבר אחד (פי' חכם
 מאומות העולם) ואמר לי [יג] סופר אתה אמרתי לו משהו אמר לי אם האמר לי דבר שאני
 שואל אותך לך לשלום אמרתי לו אמור. אמר לי (כ) אלהים דיין אמת הוא אלהים קדוש צדיק
 וחסיד ואמת הוא לעולמי עולמים ומכיר בראש מה שיהיה בסוף ומגיד מראשית אחרית ומקדם
 אשר לא נעשה ויורע מה שנעשה ומה שעתידי להעשות וצופה לטובה ואינו צופה לרעה ועשיר
 ושטח בחלקו ובחכמתו ובהבונתו ברא העולם והבינו ואח"כ ברא אדם והביאו לעולם ולא
 בראו אלא על מנת שיעבדנו בלב שלם ולמצוא קורת רוח ממנו ומתולדותיו אחריו עד סוף כל
 הדורות כיון שפרה ורבה זה עובד לחמה ולבנה וזה עובד לעץ ואבן ובכל יום ויום [יד] מתחייבין
 בארזה. לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל בכל מעשי ידיו שברא בעולם אמר לאלו ואלו חיים לארי
 ואלו נשמות לאלו ואלו אבילה ושתיה הרי הן חשוכין כבהמה וכחיה וכשאר שקצים ורמשים
 שברא הקב"ה בעולמו. מיד נתקררה דעתו ואין מכלה אותם. הא למדת שלא נברא בהמה חיה
 שקצים ורמשים בעולם אלא לרפואה לבני אדם על הארץ. אמר לי אתם אומרים אש אינו
 אלוה מפני מה כתיב בתורה אש [טז] תמיד תוקד וגו' (ויקרא ו) אמרתי לו בני כשעמדו אבותינו על
 הר סיני לקבל עליהם תורה לאראו דמות אדם ולא דמות כל בריה ולא דמות כל נשמה שברא
 הקב"ה בעולמו שנאמר ונשמרתם מאד לנפשותיכם כי לא ראיתם כל תמונה (דברים ד) אלא
 אלהים אחד הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים שמלכותו קיימת בשמים ובארץ ובשמי השמים
 העליונים ואתם אומרים אש אלוה הוא אינו [יז] אלא שבט שנתנה לתשמיש בני אדם על
 הארץ משלו משל למה"ד למלך שנשל את הרצועה ותלאה בתוך ביהו ואמר להם לעבדיו ולכני
 ולבני ביתו בזה אני מכה אתכם וזוה אני הורג אתכם כדי (כח) שיחזרו בהן ויעשו תשובה ואם לא

מזבי חיים

ישועות יעקב

חזרו

(יט) באו ושמו. כי כלם יתעלו על ידי זה והרים
 ונבעות יתנו פרים (מאורי אש): (כ) אלהים דיין אמת.
 זה מאמר אליהו בעלמו והתפעלותו אחרי ראותו לעכו"ם
 כמוהם היו בשלמה פתח ואמר אלהים דיין אמת כו'
 לפיכך כשהוא חוזר ומסתכל כו'. והמשך הלשון אמרתי
 לו אמור אמר לי מה שנאמר להלן אתם אומרים אש אינו
 אלוה. ומאמר אלהים דיין אמת הוא מאמר מוסגר בפני
 עלמו. כי כן דרך אליהו ז"ל בספרו שמתפעל מאוד ואומר
 דרך בקשה או שכח או תפלה (מאורי אש): (כח) שיחזרו
 בהן ויעשו תשובה. ומלות התשובה מן התורה הוא
 עזיבת החטא בלבד דהיינו שיגמור בלבו בלב שלם לכל
 יסוד עוד לכסלה למרוד במלכותו יתברך. ולא יעבור
 עוד מלות המלך ח"ו. הן במלות עשה הן במלות לא תעשה.
 חזו עיקר פירוש לשון תשובה לשון אל ה' ככל לבו
 ובכל נפשו לעבדו ולשמור כל מצותיו כמו שכתוב יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו וישוב אל ה' וגו' כו'. ולא
 כדעת ההמון שהתשובה היא התענית. אך כל זה לענין כפרה ומחילת העון שנחל לו לגמרי מה ששכר על מלות
 המלך

אתבייש פנ"ד של מעלה: [ח] לקמרג על ישראל:
 [ט] לומר ועושה לשמה: [י] וס"ש מקודם ומעין ברכ
 כו' ר"ל ליתן לכ"א לפי משכורתו וכל אחד נכוח מחוסתו
 של תבירו וס"ש הכל מתוקן לסעודה שכל ישראל י"ז
 להם חלק לעוה"ב: [יא] זו אישליא של יו"ן: [יב] לשון
 שררה וגדולה. כמו הדבק לשחור: [יג] שאלו אם
 הוא ת"ח והשיב לו שלמד מעט: [יד] מתחייבין עונש
 גדול לאלהים: [טז] לפי שסצינו כמה פעמים בהנ"ך
 שכמה נידונו באש כמו סדום ופריעה שנידון באש שנא'
 ואש מתקחת וכן סנתיב יקר יקר אש ושאר הדבה
 כנזכר בתנחומא ס' צו ובסדר' וגם ראה שהקב"ה צוח
 שלא יבבה האש מן המזבח לכך מעה שאש הוא אלהות:
 [יז] ופי' הפסוק אש תמיד תוקד וגו' כמו שפי' הרב
 רבינו בחיי ז"ל שהוא רמז על אש של גיהנם שהוא
 חוקד

חזרו בהן בה מכה אותם ובה הודג אותם לכך נאמר אש תמיד תוקד ואומר כי באש ה' נשפם (יסעים טו) [יה] יכול ת"ל כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא (דברים ד) משלו משל למה"ד למלך שהיו עבדיו ובניו יבני ביתו נהגין שלא כשורה אמר לבניו ולעבדיו ולבני ביתו דוב אני עליכם ארי אני עליכם מלאך המות אני עליכם (כג) מפרי דרכיכם לכך נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא :

פרק ב ד"א ימים יצדו ולא אחד בהם זה יום שביעי לעולם לפי שהעוה"ז [א] ששת אלפים שנה שני אלפים תהו שני אלפים תורה שני אלפים ימות בן דוד ובעונותיו שרבו (ה) יצאו מה שיצאו ונכנסו שיעבוד בתוך שני אלפים של ימות בן דוד [יותר מ' מאות שנה] שנאמר עשה ה' (כ) אשר זמם (איכה כ) וכשם שאנו עושים אחת (ג) לשבע שנים שמיטה כך עתיד הקב"ה לעשות שמיטה לעולם יום אחד שהוא אלף שנים שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום

טובי חיים

ישועות יעקב

המלך כשעשה תשובה שלימה כו'. אמנם שיהי לרצון לפני ה' ומרוצה ומזיב לפניו יתברך כקודם החסא כו' היה לריך להניח קרבן כו'. ועכשיו שאין לנו קרבן להשיק רצון מה'. התענית הוא במקום קרבן (מהר"ז"ש בלקוטי חמרים באגרת התשובה. ועיין שם עוד מזה). ועיין עוד בספרי לקוטי שושני חלק ו' מענינים אלו: (כג) מפרי דרכיכם. כי השי"ת חסך להסיב תמיד. רק שחלו במעשי האדם. דכשעשה מעשים טובים מעורר כוחות הטובות שלמטלה וממשיך העוב עליו. אבל מעשה הטבירה מעורר כוחות החילונים וממשיך הרעה על פלמו על ידי מעשי הרעים ח"ו (ויקוקין). וכספרי ברכת חיים פרק ו' הרחמתי בפירוש דבר זה על פי דברי הרמב"ן ז"ל ושל"ה. והוא כי מלך בשר ודם שסוכר פועל לסכוד אללו הרי העבודה הוא ענין אחר. ומעות השכר הוא ענין אחר. רק המעות הוא שכר העבודה. והעבודה היא על מנת לקבל המעות בשכר העבודה. אבל המלות הם בעלמם האור והחיים שמתדבק בהם. ולהיפוך העבירות הם בעלמם החושך והמות שמתדבק בהם ח"ו. רק כל זמן שהנשמה בנוף שמושרש בהתאמת

חוקד תמיד כדי להפחיד את הרשעים שלא יחפאו ע"ש: [יה] פירוש יכול כמשמעו. ועי' במדרש שו"ט על פסוק גם כי ארך בגיא צלמות וגו' וי"ש יכול סתם מפני שא"א לאומרו בכיכול. ת"ל כו' :

פרק ב וא' ע"ז דף ט' סנהדרין ד' צ"ז ופרש"י בע"ז ו' אלפים שנה נגזר על העולם כסנין ימות השבוע ובשבעה אלפים נוח לעולם. ב' אלפים ראשונים נגזר עליו להיות תהו בלא תורה. ושני אלפים ימות השבת לשון רש"י בסנהדרין שלאחר שני אלפים תורה הוי דינו שיבא משיח ותכלה הגלות ויבוסל השיעבוד מישראל ובעונותינו שרבו יצאו כו' לא בא משיח לסוף ד' אלפים ויצאו סה שיצאו שעדיין מעוכב לבא ע"ל. וחקשה הפירוש תלא תמיסת ההלסוד היה עשר שנים קודם התחלת אלף החמישי וסב"ש הספר חר"א שהיה כסה שנים קודם והאיך כתבו ובעונותינו שרבו יצאו כו' הרי עדיין לא התחילו שני אלפים של ימות בן דוד ומצא דבר נדע שמה שכתב יותר משבע מאות שנה הוא דברי הסעתיק הראשון שהעתיק הספר זה ואינו דברי הספר. גם בגמרא וכן הילקוט שהביא זה הסאמר ל"ג

חינו רואה האמת. והתאוות רעות מסמין עיניו של האדם כאלו יש בהם איזה ממש ומתוק לעינים. אבל באמת הם טורס פורה ראש ולענה. חושך ואכדון וללמות ח"ו. כמו שיראה אח"כ בעלמו לאחר מיתח נסשו הבהמיות עם תאוותיו הנפסדות. והו לא יסאר לו כי אם לער ומכאובים ח"ו מאשר נדבקה נפשו בהעבירה. וכמו שאמרו רז"ל (בע"ז דף ב') כל העובר עבירה אחת מלפפתו (פירוש נתחברת עמו) ומוליכתו ליום הדין. ולכן בעוד נסשו בו ימהר לשוב ולהתרחק מהעבירות. שזה עיקר התשובה. ויראה לקבוע בלבו האמת. כי עשיית המלות הוא בעלמו האור והחיים שמתדבק בו לעולם ועד. ועל ידי שיקבע כן בלבו יעשה המלות וילמוד תורה בשמחה :

פרק ב (א) יצאו סה שיצאו. כן איתא גם בגמרא (סנהדרין דף ל"ז ע"ב ובע"ז דף ט' ע') וכן הוא האמת לפי תשובת לוח שלנו דחתימת התלמוד היה יותר משני מאות וחמשים שנה אחר התחלת אלף החמישי. ומה שכתבו בזקוקין וישועות יעקב דחתימת התלמוד היה קודם התחלת אלף החמישי לריך עיון גדול. דהא כתב רש"י ז"ל שם דקט"ב שנה קודם השלמת ד' אלפים נחרב הבית. ובשעת החורבן היו התנאים הראשונים. רבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו רבי אליעזר ורבי יהושע כדאיתא בניעין פרק הניזוקין. ואי אפשר לומר כלל דמימות ר' יוחנן בן זכאי עד רבינא ורב אשי שחתמו התלמוד לא היה רק קט"ב שנה. אלא ודאי דחתימת התלמוד היה הרבה שנים אחר התחלת אלף החמישי ככ"ל. ונדקו דברי הגמרא ותד"א כאן. כי אפילו בזמן רב ענין שכתב ספר זה היה כמה שנים אחר התחלת אלף החמישי. אכן מה שכתוב כאן מוקף בחלפי עיגול יותר משבע מאות שנה. ל"ל דזה הוסיף המעתיק אח"כ בזמן שהעתיק הספר. כמו שכתבו בזקוקין וישועות יעקב. או אפשר דל"ל יותר משני מאות שנה כנ"ל: (ב) אשר זמם. דאיתא בגמרא (דף ל"ח) כתיב בעתה וכתיב אחיטנה. זכו אחיטנה לא זכו בעתה. וכיון שלא זכינו לאחיטנה ממילא לנו מוכרחים ללפות לזמן דבעתה. אשר קבע בתחילה אם לא ישובו. ואפשר יעזור השי"ת שנוכה עוד לאחיטנה עכ"פ איזה שנים קודם בעתה: (ג) שבע שנים שמיטה. ויש להקשות למה מדמה התד"א אלף השביעי לשמיטה. ויותר טוב לדמות אלף השביעי ליום השבת כדמלינו בפסוק כי אלף שנים בעיניך כיום אחמול וגו'. ויש לומר דהתד"א איזל לשיטתו דאיתא בגמרא (סנהדרין דף ל"ב) תנא דבי אליהו לדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרן שנאמר כו'. ואם תאמר אותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו שנאמר ונשגב ה' לבדו כיום ההוא לדיקים מה הן עושין. ופרש"י אותן שנים כו'. ויהיה עולם זה חרב אלף שנים אותן לדיקים היכן הם. ומחרן בגמרא הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים שנאמר על כן לא נירא בהמיר ארץ וכמוס הרים בלב ימים. ושמה תאמר יש להם לער תלמוד לומר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אכר כנשרים ירוצו ולא יגעו ילכו ולא ייעפו עד כאן דברי הגמרא. ממילא נשמע דעת התד"א דבאלף השביעי יחריב הקב"ה את העולם על ידי המים. ולכן לא היה רוצה להמשיל אלף השביעי ליום השבת. לפי שיום השבת הוא כולו אור. ובאלף השביעי לא יהיו ניכרים יום ולילה. כדדריש בסמוך הפסוק והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה דקאי על אלף השביעי. לכן לריך להמשיל אלף השביעי ליום השבת של שמיטה. אבל יום השבת הוא דומה לעוה"ז שהיא כולה

ביום אתמול (הג'ס). ואומר והיה זמן אחד (זכריה יד) זה יום השביעי לעולם והיה לעת * ערב יהיה אחד (שס) זה עולם הבא (ד) שנאמר והיה מדי חודש בחרשו ומדי שבת בשבתו (ישעיה סו) וטאבד מזמור שיר ליום השבת (ה) לעולם שכולו שבת. דבר אחר מזמור שיר ליום השבת (ו) שמשבת [ב] מן העולם. ר"א מזמור שיר ליום השבת (ו) זה יום שביעי לעולם. (ח) ולמז"ש זו עוה"ב שאין בו סיתה לעלם ולעלמי עלמיא ואין בו לא חמא ולא עון ולא מכות ולא מרדות

אלא

ישועות יעקב

טובי חיים

ליג ליה ועיין בס' ל"א: * קודם שיגמרו אלף שנה יהיה אחד וכל טוב האומר על ישראל. רש"י: [ב] בדעת רב קטינא וחד חרוב כדאיתא בחלק דף צ"ו שלמד ספקרא זה ועיין בח"ב פ"ט ולולא רפסתינא הייתי גורם שמשבת מדיקין מן העולם לע"ל שלא יזיקו וכן איתא בהרי"א בילקוט ישעיה דף ס"ד ע"ג בפסוק וזר זאב

מלך אחד (זיקוקין): (ד) שנאמר. והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני אהר ה'. ולדעת התד"א קאי זה הפסוק על עולם הבא אחר חלק השביעי: (ה) לעולם שכולו שבת. דקדק וכתב לשלם שכולו שבת ולא כתב ליום שכולו שבת. דחזיל לשיטתו לעיל דפיקר האור והעונג יהי בעולם הבא אחר חלק השביעי. ולשון ליום שכולו שבת משמע דקאי על חלק השביעי. ולשון ליום שכולו שבת כנ"ל סק"ג: (ו) שמשבת הרע מן העולם. כגירסת הילקוט. שיצטל הסדר הטבעי הגהוג פתה. ובתחילה דרש מלשון שבתה ומנוחה. ועתה מפרש מעין השבתה (מאורי אש): (ז) זה יום שביעי לעולם. לפי שדרש בתחילה מזמור שיר ליום השבת לעולם שכולו שבת. והיינו העולם הבא כנ"ל סק"ה. ועתה רוצה לדרוש כדברי הגמרא (ראש השנה דף ל"א) תניא רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא בראשון מה היו אומרים בו בשביעי היו אומרים מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת. ופרש"י שעתיד העולם להיות מרב וכל המלאכות שובתות. על אותו יום אומרים שיר של שבת עכ"ל. משום הכי קאמר כאן מזמור שיר ליום השבת זה יום שביעי לעולם. פירוש יום שביעי לעולם הוא חלק השביעי לשנות עולם. ודומה אותו ליום השבת. שכל המלאכות שובתות בו כמו ביום השבת: (ח) ולמז"ש שבת זו עולם הבא. חזיל לשיטתו לעיל דעולם הבא הוא אחר חלק השביעי. וקמשמע לן דתיבף אחר חלק השביעי הוא עולם הבא כדעת רב קטינא בגמרא דאמר וחד חרוב. וגם רבי עקיבא דלעיל סבר כוותי' כדאיתא בגמרא ורש"י שם. ויש עוד שיטות אחרות בענינים הג"ל (עיין בזיקוקין סוף סק"ד. ובלקוטי אמרים פרק ל"ו בהג"ה שם מ"ש בשם האר"י ז"ל דקבלת שכר עיקרו בחלק השביעי ועוד כמה ספרים בענינים הנ"ל) וכאן פירשתי על פי פשוטו לדעת התד"א כנ"ל. וה' יאיר עיניו בתורתו אמן:

וכל הג"ל אירי בעניני עולם הבא שיהיה אחר תחיית המתים א"י. אבל בעניני עולם הנשמות לאחר פטירת האדם. ידוע לכל שברא הקב"ה גן עדן לנדיקים וגיהנם לרשעים. וכתב בלקוטי אמרים פרק ה' בשם עץ חיים דלבושי הנשמות בגן עדן הן המלות. והתורה היא המזון לנשמות שעסקו בעולם הזה בתורה לשמה. ולשמה היינו כדי לקשר נפשו לה' על ידי השגת התורה כפי שכלו. והמזון היא בחינת אור פנימי והלבושים הם בחינת מקיפים. ולכן אמרו רז"ל שתלמוד תורה שקול כנגד כל המלות. לפי שהמלות הן לבושים לבד. והתורה היא מזון וגם לבוש לנפש כו' עכ"ל. וכן כתב בראשית חכמה שער הקדושה פרק א' כי עשיית המלצה עשה לבוש אור לנשמה כדסירס בזוהר. שבתותו הלבוש מתלבש בגן עדן כו' עכ"ל:

וכתב בשפע של בהקדמה לכל מלצה שהנדיק עושה הוא מאיר ומגביר אור באותה מלצה של מעלה שכנגדה לעשות לו נר ואור לצורך לבושו כמבואר בזוה"ק ואשתא חולקי' להווא בר נש ואחטביד מיני' לבושין דנהורא דאחלכשת בהו נשמתא לסלקא לעילא עכ"ל. ופירוש המאמר כי למעלה מזה מפרש הזוה"ק שהנדיק בתורתו ובתפלתו ובמעשיו הטובים כו' מאיר ומגביר אור באורות תרי"ג מלות של מעלה שכנגדן וגורם להשפיע בזכותו לתטה לכל העולמות. ועל זה אמר ואשתא חולקי' להווא בר נש. ר"ל חלקו של נדיק שהאיר והגביר באורות של מעלה להשפיע מאורן למטה נשאר לו לנדיק למעלה לעשותו ולהנחתו לעשות לו לבושין של אור להתלבש בהן נשמתו. וזה שאמר ואחטביד מיני' לבושין דנהורא דאחלכשת בהו נשמתא. כי על ידי אותן לבושין חוכל לעלות למעלה לחוות בנועם ה' לאור באור החיים כו'. ולזה רמז שלמה המלך ע"ה בסוף קהלת סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מנותיו שמור כי זה כל האדם. ר"ל תכלית וסוף דבר של עניני עולם הזה הכל נשמע. ר"ל הכל שמעת שהוא הכל ורעות רוח. ואין בו שום יתרון ותכלית להעמיד הנשמה להאיר באור החיים. רק בענה זו את האלהים ירא לקיים רמ"ח מלות עשה. ואת מנותיו שמור לקיים שס"ה מלות לא תעשה. כי זה כל האדם. כי אלו רמ"ח מלות עשה ושס"ה מלות לא תעשה הם סופו ותכליתו של אדם אחר פטירת נשמתו מהגוף. שבהן מתלבש נשמתו בגן עדן לחוות בנועם ה' עדי עד. ולעלמי עלמין עכ"ל:

וכתב בספר חסד לאברהם (מעין ב' נהר ס"ח) דכמו שלשלימות צרכי הגוף צריך ב' דברים. האחד מלבושים והב' מאכלים. כן לשלימות הנשמה צריך ב' דברים. האחד המלצה. והב' עסק התורה כו' ומזון הנפש היא התורה. שאם בעולם הזה לא יעסוק האדם בתורה לשמה יומם ולילה לא יש לה מזון בעולם הנשמות. אפילו שיש בידה מלבוש שהיא המלות. מכל מקום יהיה רעב מהמזון העליון בעולם הנשמות כו' ולכן צריך לעסוק בתורה שיהיה לו מזון לנפשו בגן עדן עכ"ד. ובספר שפרי הקדושה חלק ב' כתב בשם התקונים דכמו דאשתדל באורייתא ובמלות דאקראן אור ונר. הכי כד חזיל להווא עלמא ה' הולך לפניו דנשמתו ירחי' ונפשו' בעמוד ענן ועמוד אש לנחותם הדרך להאיר להם. וכמה דשבת ונח ואחטביד בשבת ליקרא דקוב"ה הכי יהיב ל' לעילא אחר בנייתא ונח תמן מכל מה דטרח בהאי עלמא כו'. מאן דמברך ז' ברכאן דק"ש ומקדש ל' בקק"ק ומיחד ל' בקריאת שמע הכי יברך ל' למקדש ל' בעשר חופות דקדושין בגן עדן כו'. מאן דתקין ברכיא לקוב"ה בעסופא דמלצה. מעטר ליה בהווא עלמא כרטייא ועסרה דכתר כו'. סוף דבר לית פומא

דיכלא

א

אלא כל אחד ואחד (ט) משמח בחכמתו ובתבונתו. מנין לך חדע לך שהוא כן צא ולמד מהקב"ה ששמח בדוד בעוה"ז וכ"ש בעולם הבא (י) שנאמר ואלה דברי דוד האחרונים תנ"י. ד"א ואלה דברי דוד האחרונים אמר לפניו רבש"ע בשם שמחלה לי (יא) על עונות ראשונים כך מחול לי על האחרונים. כך נאמר ואלה דברי דוד האחרונים. ד"א ואלה דברי דוד האחרונים היו אומרים בעשרים ושתים [ג] שנה שנסתלקה רוח הקודש מדוד מלך ישראל בכל יום ויום היה סוריד דמעות ואוכל פתו באפר שנאמר כי אפר כלחם אכלתי וגו' (תהלים קנ) לכך נאמר ואלה דברי דוד האחרונים וגו' ונאם הגבר הקם על (שמאל כ כג). ד"א ואלה דברי דוד האחרונים אלו הן אמר רבש"ע קברני בתשובה שלימה לפניך כדי [ד] (יב) שתזכה את הרשעים לעולם הבא והאמר להם מה דוד מלך ישראל שעשה לפני דבר חמור כיון שעשה תשובה קבלתי אותו בחשובה אף אתם אם עשיתם תשובה. ומנין שאמר דוד בלשון הזה שנאמר לך לברך [ה] חסאתי וגו' (תהלים נא) (יג) לכך נאמר ואלה דברי דוד האחרונים [ו] מה ראשונים אין בהם חסא ועון אף האחרונים אין בהם חסא ועון. לכך נאמר ואלה דברי דוד האחרונים.

ישועות יעקב טובי חיים נאים

מב עס כבש עיי"ש סי' רפ"ה: [ג] במס' יוסא דף כ"ב גרסינן אמר רב ששה חדשים נצטרע דוד ונסתלקה סכנו שכינה: [ד] תהיה זכאי בעיניהם ולא יהרהרו עליך: [ה] ואיתא בסדרש שאמר דוד אם הקבלני כל הפושעים ששלימין לך כו' וזה שאמר למען חצוק בדברך תזכה בששפך: [ו] כדאיתא בשבת ס' במה בהמה כל האומר דוד חסא אינו אלא שועה עיי"ש: ע"ז

דיכלא למימר אנרא דינ"י בההוא עלמא לדרי דרין. זכא איהו מאן דישרי לקוב"ה בכל אברים דיליה עכ"ל. ויש עוד לנו הסי' לתעבוד אותו באמת ולחור באור החיים הגלויים חמן: (ט) משמח בחכמתו ובתבונתו. יש לפרש חכמה זו תורה. ובתבונתו זו תשובה שהיא צניעה. וכמו שכתבתי לעיל דהתורה היא מזון הנשמות. ותשובה ומעשים טובים שהן המלות הם לבושים להנשמה. ואמר שכל אחד משמח בתורתו ומלותיו שטעה בחייו. שזה לכך נשאר לו לעולמי עד מכל עמלו בעולם הזה. ודקדוק הלשון בחכמתו ובתבונתו. כי לכל אחד יש מעלה מיוחדת בעניני המלות ועשיית נחת רוח להשי"ת (כמ"ש בספר עבודת ישראל ואגרת הקודש). ולכן לריך כל אחד להחזיק המעלה שלו וללמוד מחביריו מעלות שלהם. אבל עניני עבודה שלו לא יעזוב אף אם רואה אותם אנשים שגוראים טובים ממנו אינם נוהגים בזה. מכל מקום אם יודע בבירור ע"פ ש"ע וספרים הקדושים שצריך לזהר בזה יתחזק בזה מאוד. ולא יגניח על אחרים כלל. כמ"ש הרב על מ"ש בש"ס אביך במאי היה זהיר טפי. דאותה מצוה שזהיר בה הרבה (הוא סימן כו) עליה חזר בגלגול. ולכן זהיר בה הרבה (כסא מלך בתיקון ע'). וכמ"ש בספר חסידים סי' ק"ה דכל מצוה שאין לה דורש תדרשנה כו'. ואולי יעשה בזה דייקא נחת רוח גדול להבורא יתברך יותר מהצריכו הגדולים ממנו. ולזה מדויק ואמר בחכמתו ובתבונתו דייקא. ועיין לקמן ריש פרק ע'. ובפרק י"ג בהמעשה שהביא באחד שהגביה את קולו באמירת הקדושה. ותראה שהאדם יכול לזכות לעולם הזה ועולם הבא גם על ידי עשיית דברים שאין בהם עבודה גדולה. כשיהיה כוונתו רלויה לשם שמים. ולכן לריך כל אחד לזהר לפי מדריגתו להחזיק בתורה ומלות ותפלה בכוונה בזמנה ועניית חמן יהא שמיה רבא וקדושה בכל כחו וכוונתו וליזהר מלה"ר ודיבורים אסורים. וללמוד מה שזיכלתו דיני המלות שצריך לידע ויראת שמים בספרי מוסר. ולקיים בכל היכולת. ורחמנא לבא בעינן (י) שנאמר. ואלה דברי דוד האחרונים נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הקם על משיח אלהי יעקב ונעים ומירות ישראל. וסיקר ההוכחה הוא מסוף הפסוק שאמר ונעים ומירות ישראל שהקב"ה שמה בתורתו משום שקרא דברי תורה ביום ובלילה בנעימות גדול ובזמירות (ויקוקין) וכדאיתא במדרש תהלים (ח) רבי נחמי' פתח החכמה תעוין לחכם מעשרה שלישים אלו עשרה בני אדם שנאמר ספר תהלים על ידם. אדם. ומלכי דק. אברהם. משה. דוד. ושלמה. ואסף ושלשה בני קרח כו'. אע"פ שנאמר על ידי עשרה זקנים לא נתקן אלא על ידי דוד (פירוש לא נקרא ספר תהלים רק על שם דוד). משל לחבורה של זמרים שהיתה מבקשת לומר שבתו של מלך. אמר להם המלך כולכם זכאין כולכם משבחין ורחמיין לומר הימנון (פירוש שיר של שבת). אלא איש סלוני יאמר על ידי כולם שקולו ערב יותר מן הכל. הה"ד ונעים ומירות ישראל של כולם ערבים אבל של דוד בן ישי יותר מן הכל מנעים ומירותיהן של ישראל עד כאן. גם לקמן בתד"א ווטא פרק כ' איתא ואומר מי מברך כו'. אומר לדוד עול ובידך. אמר להם אני מברך ולי נאה לברך. שחאמר כוס ישועות אשא ובסס ה' אקרא עד כאן. וכן הוא בגמרא (פסחים דף קי"ט ע"ב):

והנה אין לנו עסק בנסתרות. רק כדי לקרב קצת אל השכל אעתיק פה קצת, דברי מהר"ש באגרת הקודש סי' ז'. וזה לשונו כל ישרי לב העוסקים בתורה ובמלות מאיר אור א"ס צ"ה בבחינת גילוי בנשמתם וזמן גילוי זה ביתר שאת ועוה"ה ההארה במוחם ולבם הוא בשעת התפלה כו'. אעפ"כ בדרך פרע אין כל הנשמות שות בענין זה לפי עת זמן גלגולו וזוהו בעולם הזה. וכמאמר רז"ל אביך במאי הוא זהיר טפי כו'. ואף שכל נפש מישראל צריכה לזוהר בגלגול לקיים כל תרי"ג מצות. מכל מקום לא נצרכה אלא להעדפה וזהירות יתירה למעלה מזהירות שאר מצות. וזהו שאמר במאי הוה זהיר טפי דייקא. והנה יתרון מאור זה הפרטי לנשמות פרטיות אינו בבחינת טעם ודעת מושג. אלא למעלה מבחינת הדעת שכך עלה במחשבה לפניו יתברך עכ"ל. והגם דלמעלה כתבנו בשם הכ"מ בסיגנון אחר כמה פנים לתורה, וכל זה ראוי למה שכתבתי בס"ק הקודם ודו"ק: (יא) על עונות ראשונים. שהם מה שאמרתי שירה על מפלתו של שאול שכבר מחלת לי משום שהיה בשוגג. כמ"ש שנין לדוד אשר שר כו' וכדפרש"י שם. כך מחול לי על שונות האחרונים שהוא חסא בתי שבע (ויקוקין): (יב) שתזכה את הרשעים. ר"ל עשה עמי אות לעובה שקבלת תשובתי. כדי שיקוון רשעים וישובו מעונם ולא יאמרו נושא (מאורי הש"ס): (יג) לכך נאמר. ואלה דברי דוד האחרונים כו' יחזק הגבר האקם על שהקים עול

גאון יד בן ישי ונאום הגבר הקם על דרי לימד שקבר עליו עול תורה ועול מצות. מה שכרך לפני שהקרא משיח אלהי יעקב ונעים ומירוח ישראל אשרי אדם השם עצמו [ו] כשור לעול ובחמור למשא וישב ויהגה בכל יום בתורה המיד מיד רוח הקודש שורה עליו ותורתו בתוך מעיו שנאמר אשריכם זורעי על כל מים (ישעיה לז) ואין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים (סס נה) על כל מים כיצד [ח] פירוש קורא אדם תורה נביאים וכתובים משנה הלכות אגדות ומדרש וירבה בישיבה וימעט במחורה מיד רוח הקודש בתוך מעיו ומלתו על לשונו שנאמר רוח ה' דבר בי ומלתו על לשונו (שמואל ב כג). אשרי אדם [מ] שמשחק עצמו בד"ה ויושב וחורש בהם כבהמה שחורשת בשדה. אל הקב"ה ד"ה הראשונים והאחרונים שלך הם שנאמר אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים (סס) אמר דוד אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני נזר גזירה והוא מבטלה הוי אומר צדיק מושל ביראת אלהים ואיזה צדיק מושל ביראת אלהים זה הכובש את יצרו: ברוך המקום ב"ה שאין לפניו לא משוא פנים ומלפניו נוגה ואור יוצא לעולם ומלפניו גשמים ודשאים באים לעולם שכן של צדיקים שמשחקין עצמם בד"ה מעלה הכתוב עליהם (יד) כאלו הם מכיאים נוגה ואור וגשמים ודשאים לעולם לכך נאמר אחריו (טו) וכאור בקר יורח שמש בקר לא עבות מנוגה ממטר דשא מארץ. אמר דוד המלך אני אגיד צדקותיו וחסדיו של הקב"ה שהוא עושה עם ישראל בכל שעה בכל יום ויום אדם [י] נמכר. ובכל יום אדם נפרה בערב רוחו של אדם נמלית הימנו ונתנית לבעל הפקדון ולבקר מחזירים אותה אליו שנאמר בידך אפקיד רוחי פדיתה אותי ה' אל אמת (תהלים לא) בכל יום ויום עושין לו נסים * כיוצאי מצרים בכל יום ויום מיסרין אותו כתינוק לפני רבו מפני מעשיו. ותדע לך שהוא כן תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם העביר הקב"ה את כל דבריו לפני זרעו של אברהם יצחק ויעקב אמר סתי יגיע וישמע דבר מפייהם שנאמר למנצח מזמור לדוד השמים מספרים כבוד אל (סס יט) והלא אינן ראויים לספר מעשי בראשית. מה ת"ל השמים מספרים כבוד אל שהשמים נבראו תחלה והן ראויין לספר שבת של הקדוש ברוך הוא. לפי שכל העולם אדם ובהמה ועוף השמים אינן ניוונין אלא ממעשה שמים וארץ בששה חרשים סגדלים פירות בחורף ומבשלין אותו בקיץ וחייין מהן כל באי עולם וכל מעשה ידיו שכרא בעולם. אמרו חכמים כל הישוב יושב בין * עגלה לעקרב אמרתי להן רבותי עפר אני תחת כפות רגליכם אני אומר לפניכם דבר אחד אמרו לי אמור אמרתי להם תחת [יא] כוכב אחד כל באי עולם יושבין כמו שאמרו חז"ל אמרו לי הן לנו סימן לדברך אמרתי להן אני נותן אמרתי להן רבותי יעמדו שנים אחד בארץ ישראל ואחד בכרך גדול שבבבל. וישמע ראשיהם תחת כוכב אחד ביציאת החמה. או בשקיעת החמה. בראש חודש. או בתמישת לחודש. לא העומד בארץ ישראל בעומד בבבל הא למדת שכל העולם תחת כוכב אחד יושב כמו שאמרו חז"ל. וכי מה היא טיבה של אותה כימה שהיא כמו [יב] שבעה כוכבים ברקיע וכולם סמוכים זה לזה למד הכתוב דרך ארץ לדורות שלא יאמר אדם מפני מה אין הרקיע עצמה עבה [יג] ככוכבים. משלו מלמה"ד למלך שהיה לו לבנה של זהב. יניחנה על ראשו שמא נאה לו אין נאה לו. אבל מה עשה לה בתכמתו ובתבונתו נוטל הימנו משקל כחצי סלע ועשאו חוט של זהב ותלאו בצוארו. והו שבתו של הקב"ה יהא שמו הגדול מבורך לעלם ורעלמי ערמיא ברא כוכבים ברקיע ונתן לכל אחד ואחד מקום [יד] בפני עצמו. אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם. אמרו חכמים גדגל חמה מהלך חמש מאות שנה בא וראה מאיזה מקום הוא יוצא ולאיזה מקום הוא נכנס. (טו) שמא קולו הוא נשמע בהליכתו ביציאתו או בביאתו או שמא יראה לבריית בכניסתו וביציאתו. וכשם שגדגל חמה מהלך ת"ק שנה רר עץ החיים מהלך ת"ק שנה שנאמר מה גדלו

ישועות יעקב טובי חיים מעשיך

[ו] עיו דף ה' ע"ב : [ח] נ"א יפירוש אדם ויקרא תנ"ך כו' ור"ל שיפירוש מדרכי העולם : [ס] לשון מחינה כפן ושחקת פסגה הרק ר"ל שצריך אדם לעבול בכל כחו בתורה עד שכל גופו נשחק וגידיק ונשתן ע"ד כך היא דרכה של תורה פת כסדת האכל כו' : [י] ע"י חפציו נשמתו נסכרה וע"י תשובה וידוי נפדית נשמתו. ועיין בשערי אורה שער ח' בענין אחר נסכר נאולה תהיה לו : * שהקב"ה מזמין לו פרנסתו בכל יום כמו שעשה ליוצאי מצרים שהוריד להם מן בכל יום כרי שיכוננו את לבם לאביהם שבשמים וכדאיתא בפרק יום הכפורים וזה שאמר אח"כ בכל יום מיסרין אותו כתינוק לפני רבו כו' : * אותן כוכבים העשויים כעגלה והוא חזק שור רש"י בפסחים. ועקרב זה סד כיסה רש"י פרק הרואה : [יא] עיין בפסחים דף צ"ד ע"ב : [יב] במסכת ברכות (דף ג"ה) גרסינן מאי כיסה אמר שמואל כמו סמך כוכבי : [יג] למת חלק לכיסת סאה בוכבים כג"י תמרא או שבעה כוכבים בגרסת הספר וכן לשאר מולות נתן כמה כוכבים למת לא היה סול יספה כוכב עב תחול בעצמו. ונ"א מפני מה אין ברקיע עבה כוכבים : [יד] מפני שכל כוכב מסונה על דבר ידוע

של תשובה. שכל ידו שלו רשעים גם מעונם (סס) : (יד) כאלו הם מביאים. ולכן יכולים לנטל הגזירות: (טו) וכאור בקר יורח שמש. הכסיחני שחלך גדולתי הלך וגדול. כאור נעה אשר הולך ואור. בקר לא עבות. אור שאינו אפל. מנוגה ממטר דשא מארץ. מאיר בוקרי יותר מטובה הכא ממטר כשהמטר יורד על הארץ מלאה דשאים והשמש זורח עליו ומכהיק. וכן פתרונו יותר מטובה הכא ממטר של דשא מארץ (רש"י) : (טו) שמא קולו הוא נשמע. כלומר ראו שממתו למשוח רצון קונו שהוא מהלך

חזק שור רש"י בפסחים. ועקרב זה סד כיסה רש"י פרק הרואה : [יא] עיין בפסחים דף צ"ד ע"ב : [יב] במסכת ברכות (דף ג"ה) גרסינן מאי כיסה אמר שמואל כמו סמך כוכבי : [יג] למת חלק לכיסת סאה בוכבים כג"י תמרא או שבעה כוכבים בגרסת הספר וכן לשאר מולות נתן כמה כוכבים למת לא היה סול יספה כוכב עב תחול בעצמו. ונ"א מפני מה אין ברקיע עבה כוכבים : [יד] מפני שכל כוכב מסונה על דבר ידוע

מעשיך ה' (תהלים נג) דבר אחד מה גדלו מעשיך ה' בא וראה כמה סיני בהמות וסיני חיות וסיני עופו יש בעולם וכמה סיני דגים יש בים שמא קולו של זה דומה לזה או מראה של זה דומה לזה או שמא דעתו של זה דומה לזה או שמא מעמו של זה דומה לזה. הא לא קול ולא מראה ולא דעה ולא מעם של זה דומה לזה וכך שני חכמים [סו] במשנה להגיד [סו] גדולתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאדם מובע כמה מסבעות בחותם אחד וכולן דומות זה לזה ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע את כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד דומה לחבירו. לכך נאמר מה גדלו מעשיך ה' :

ד"א למנצח מומור לרוד השמים מספרים כבוד אל. והלא הם קבועין [זו] במקומן ואין זיץ משם לעולם אלא אעפ"י שהכל שלו והכל מעשה ידיו אין שמחתו בכל אלא עם זרעו של אברהם בלבד. שנאמר יום ליום יביע אומר (סס"ט) כה מ'יבן של שני ימים הללו. אלא זה יומו של משה שבישר יומו של יהושע שנאמר היום הזה אהל תת פחדך וידאתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך (דברים נ) ושקא תאמר הואיל והקב"ה דרג את סיתון ואת עוג מי הגיד לכל באי עולם אלא זה חמה שעמדה לו למשה (זו) והיכן מצינו שעמדה לו חמה למשה בשעה שעשה מלחמה עם עמלק שנאמר וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו וגו' והיך אמנת עד בא השמש (שמות יז) וכי עד אותה שעה לא בא השמש שכתב עד בא השמש אלא זה חמה שעמדה לו למשה. והיכן מצינו שבישר משה יומו של יהושע שנאמר (סס) ויאמר ה' אל משה כהוב ואת זכרון בספר ושים באוני יהושע א"ל יהי רצון שהעמוד לך חמה כדרך שעמדה לי והיכן מצינו שעמדה לו ליהושע בשעה שעשה מלחמה עם מלכי האמורי בגבעון שנאמר או ידבר יהושע כה' ביום תת ה' את האמורי לפני בני ישראל ויאמר לעיני ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמוד השמש בתצי השמים ולא אץ לבוא כיום תמים (יהושע י). ד"א יום ליום יביע אומר זה [יח] תורה נביאים וכתובים. ולילה ללילה יחיה דעת אלו המשניות. אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם אלו [יט] ההלכות. בכל הארץ יצא קום אלו ההגדות שמקדשן שמו הגדול בהן. ד"א בכל הארץ יצא קום אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שנתנו לרבים [כ] ומאוינן לשמוע דברי תורה (נ"י) שנתנו ליתד ומאוינן לשמוע ד"ה). ובקצה תבל מליהם (יח) זה ארץ ישראל שהיא [כא] תבלו של עולם. לשמש שם אהל בהם משלו משה למה"ד למלך שהיו לו אבנים טובות ומרגליות בתוך ביתו. ובקשו בני מדינתו לקנות ממנו בדמים בסתר, ואמר להם איני נותן לכם בסתר אלא בפרהסיא כך הקב"ה יהא שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים כשנתן התורה לישראל לא נתנה (יט) אלא בגלוי שנאמר לא מראש בסתר דברתי (ישעיה מח) ואומר (סס מה) לא בסתר דברתי במקום ארץ חושך. והוא כחתן יוצא מחופתו מה חתן זה נכנס בטהרה ויוצא במוסאה כך גדל חמה יוצא בטהרה ונכנס [כב] במוסאה ואינו רוצה לצאת למחרתו עד שמזרקין בו חצים ואומרים לו (כ) וכי לרצונך אתה יוצא. לכך נאמר והוא כחתן יוצא מחופתו משלו מלמה"ד למלך שעשת סעודה לבנו והיו עבדיו ובני ביתו מסובים לפניו כל שבעה ונפטרו ממנו כל אחד ואחד והלך לו לביתו לשרים. לימים בא אחד מהם. אמרו למלך פלוני בא נתעמף ויצא לקראתו ואמר לו

בא

טובי חיים

ישועות יעקב

מהלך מרחק פלוס כזה ומי ישמע קולו שיחיה לו או יקץ וינע או יתפאר במהלכו רק רץ תמיד בגלגלו כו וזיאלר הכתוב אין חומר התפארות או מרון חף או עלולת חף שכל הארץ ילא קום (מאורי אש). ועל דרך זה יש לפרש או שמא יראה לבריות חיוה גאה ככניסתו וכיולתו. כן האדם יעשה תמיד רצון בוראו בעמה: (ז) והיכן מצינו שעמדה לו חמה למשה. עוד פסס אחת היא חומר במלחמת עמלק שנאמר וידי משה כו (ויקקין): (יח) זה ארץ ישראל. שהיא המשובחת שכל הארצות. כי חוירה לדרך ישראל מחכים. וכלו יאמר בכל הארץ ילא רק קוי התורה. פירוש סימני. חכן בקלה תכל כלומר תכלית התכל גס נראה מלואה ממס. כמו שאמרו אין תורה כחורת ארץ ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל (מאורי אש): (יט) אלא בגלוי. ופירוש הפסוק לשמש זו החורה שנתנה בגלוי לפני כל כשמש. גס ילא בהס אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ושומן בהס כנוכר לעיל (ויקקין): (כ) וכי לרצונך אתה יוצא. וכל ללמד דעת שלא יפול לכ האדם העובד עד"מ נאכלה סאינו

ידוע לגדלו: [סו] סנהדרין דף ל"ו: [סז] שבתתם הראשון כל הדורות שבועות שלא היה תחלה אלא תוחם אחד. וזתם היינו ברזל שהצורה הקוקה בורש"י: [ז] והואך יכולים לומר שירה כי כל המזדות אינם מקלים רק בעת סיכובם ושמש בגבעון זכיה כדאיתא בסדרש ש"ס ד' אכהו בשם ד"ה אמר הלכו הוא קלסו לכך אמר יהושע לשמש דום מלקלם ע"כ פירש ההד"א שהשמים הנזכר בפסוק זה אינו כפשוטו רק על זרעו של אברהם המשולים לשמים וכוכבים: [יח] כי תורה שככתב זמנה ביום ותורה שבע"ס בלילה: [יט] כמו שדרשו חז"ל חמוקי ירכיך מה ירך בסתר אף ד"ה בסתר אבל האגדות דודשין בפני רבים וגם הכל רצים לשמות דברי אגדה: [כ] לשון האונה ר"ל שממים און ומקשיבין לשמוע: [כא] פי' לשון תבדין ובשמים. ר"ל הגם שבכל העולם נמצאו ככ"ג ובתי מדרשות אפ"ה תורה איי משובחת סאד כמו שדרשו בב"ר וזתב הארץ והיא טוב כלמד שאין תורה כחורת א"י ואין חכמה כחכמת א"י שם הגדולת ואכן השוהם מקרא משנה תלמוד תוספתא הלכות ואגדות: [כב] ע"ש שעכ"ס ששתחיים לה ביום וכן התורה בעת גתינתה בסיני היו ישראל קדושים וטהורים עד שעבדו את העגל ונשתברו הלחות הראשונות ע"י שנתנו כפיהסיא כשמש. ובמ"ד איתא לעולם אין חמה שוקעת אא"כ נעשה בעין חררת. של דם

בא בשלום [כג] משוך שעה אחת עד שיגיע שעת הסעודה וכן השני (כ"א) כך הצדיקים דומים בעוה"ז ובשעה שנפטרים לבית עולמם אומרים לו בא בשלום שנאמר יבוא שלום ינחו על משכבותם הולך נכחו (ישעיה נ"ו) כאדם שמקבל אורחיו בשמחה ובכבוד פנים יפות שנאמר ישיש כגבור לרוץ אורח מכאן אמרו הצדיקים נענשים אפי' על הקלות והרשעים אין נענשים אלא על החמורות צא ולמד משה ואהרן נדב ואביהוא שלא נענשו אלא על הקלות ומנין שהרשעים אין נענשים אלא על החמורות צא ולמד מירבעם אחו ומנשה שלא נתחייבו אלא עד שמלאו את כל העולם עבירות משלו משל למהרר למלך שהיה יושב על כסאו והיו זקני מדינתו יושבין לפניו כיון שאמר אחד מהן דבר שלא כהוגן (כ"ב) פוגע בו מיד והעומדים [כ"ד] בחוץ ממתין להם עד שמגיע דינה של גיהנם (כ"ג) שנאמר מקצה השמים מוצאו והקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו הכל בעבור מה בעבור [כ"ה] תורת ה' המימה משיבת נפש עדות ה' נאמנה מחכימת פתי פקודי ה' ישרים משמתי לב מצות ה' ברא מאירת עינים יראת ה' מהורה עומדת לעד משפטי ה' אמת צדקו יחדו הנחמדים מזהב ומפורב ומתוקים מדבש ונופת צופים מכאן אמרו חכמים כל זמן שבני אדם מבטלין מן התורה מבקש הקב"ה להחריב את העולם שנאמר הבו לה' בני אלים (תהלים כ"ט) ואין אלים (כ"ד) אלא מלאכי השרת אמר הקב"ה על שהרביתי בני האדם בעופות השמים וכדני הים אינם עושים לי רצוני לכן הסתרתני פני מהם. הבו לה' כבוד ועוז הבו לה' כבוד שמו ואין כבוד אלא תורה שנאמר ישיטו לה' כבוד ותהלתו באיים יגידו (ישעיה מ"ב) ואומר תנו לה' אלהיכם כבוד [כ"ז] וגו' (ירמיה י"ג) השתחוו לה' בהדרת קודש מכאן אמרו אל יעמוד אדם בתפלה עד שיאמר הלכה אחת או פסוק אחד לכך נאמר [כ"ח] השתחוו לה' בהדרת קודש. קול ה' על המים אין מים אלא תורה כך שנו חכמים [כ"ט] חכמים הזהרו בדבריכם שמא תורו דבר אחד שלא מן התורה ותתחייבו עליו מיתה לשמים ואף התלמידים הבאים אחריכם יורו משמיכם דבר אחד שלא מן התורה ויתחייבו עליו מיתה לשמים ח"ו ונמצא שם שמים מתחלל. אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים על ששפכתי לכם דברי תורה כחלב [ל'] וכשמן המורק מכלי אל כלי ואין קולו נשמע לכך נאמר אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים קול ה' בכח קול ה' בהדר. משלו משל למהרר למלך שהיה לו (כ"ה) בנים גדולים מהם בעלי תורה נביאים וכתובים ובעלי משנה ונמרא ובעלי משא ומתן נשא אשה אחרת עניה והיה לו בנים ממנה. שיגרן למקרא ומשנה ונמרא ודרך ארץ היה יושב ומצפה מתי יהיו כבנים הגדולים. לימים באו אצלו (נ"י בא אצלם) ואין בידם לא מקרא ולא משנה ולא דרך ארץ. והיה יושב לפניו ואומר בתים שבניתי ושדות שקניתי וכרמים שנמעתני לאלו למה עשיתי כל אלו כך ישראל דומין בעוה"ז בפני אביהם שבשמים בשעה שאין בהם דברי תורה (כו) לכך נאמר קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים אלו בני אדם שהם פקחין בדברי העוה"ז במשא ומתן ובכל מלאכות ואין בהם דברי תורה אינם משולים אלא כארו מה ארו זה אינו מוציא פירות כך כל מי שאין בו ד"ת נמשל הוא כארו שנאמר ואנכי השמרתני את האמורי מפניהם אשר כנובה ארזים גבהו (עמוס ב') ואומר וישבר ה' את ארזי הלבנון אלו בני אדם שהיו בבית ראשון (כו) שהיו

מפוקחין

טובי חיים

ישועות יעקב

שאינו נקי כל כך מתאוות אכילה וכדומה. העיקר להחייש במתינותלמה יושכלאכול וכדומה. וכאשר יגמר בדעתו ורצונו שאם היה יכול לחיות בלא זה לא היה עושה דבר זה בשום אופן. רק מחמת ציווי הכורא יתכרך עושה זה. ואם הוא באמת לאמיתו הגם שמתוך המעשה בא לו הנאה אל ידאג כלל (מהר"ט): (כ"א) כך הצדיקים דומים. כי הגשמות קודם בואם לעולם הזה נהגים מזון השכינה הנקרא בשר טעם. ואחר כך באים לעולם הזה כמו השמש שיולא בע"כ ולכך שמחים הצדיקים בהסתלקותם מן העולם. וכביכול הקב"ה יולא כנגדו ומתעטף בו' אף שהוא נעלם ומרום מעין כל חי. אעפ"כ לגודל חיבת הצדיקים מתעטף ומתלבש. ומקבלו בשמחה רבה כדוד. ואמר משוך שעה אחת כו'. שימתין וימשוך שעה אחת בגן עדן עד שיגיע שעת הסעודה של לויתן. שעיקר שער הצדיקים יהיה בעת ההוא (מהר"ט): (כ"ב) פוגע בו מיד. היינו כיון שקרובים כל כך למלך ומבינים יותר גדולתו פוגע בהם מיד. כדי שלא ידמו מדביקותם ח"ו מקבלים עונשם כמו דליתא (מכות דף כ"ג) כשלקה הרי הוא כאחיו (ש"ס): (כ"ג) שנאמר מקצה השמים מוצאו. הגם שהשמים הוא הטוב והרחמים של עולם. כמאמר המחיר לארץ ולדרים עליה ברחמים: אעפ"כ אין נסתר מחמתו ליום הדין וליהט אותם היום הבא. שכך אמרו חכמים אין גיהנם לעתיד לבא. אלא הקב"ה מוליא תמה מגרתיקה ורשעים נדונים בה ולצדיקים מתרפאים בה (ש"ס וברש"י): (כ"ד) אלא מלאכי השרת. פירוש הבו והקדימו פניו יתכרך בתורה שהיא האמיתי. ועל ידי זה תהיו כמלאכים ובני אלים. כי בלא זה יחרב העולם ח"ו כמו שכתוב תנו לה' אלהיכם כבוד כבוד כטרם יחשיך וגו'. כי קול ה' על המים. כי התרעמותו הוא רק על התורה שנמשלה למים (מאורי אש): (כ"ה) בנים גדולים. ירמוזו לאבותינו הקדושים. ואחר כך נשא זבטם אחריהם שהם עניים דלים מן המנות. ולכן חמל עליהם ונתן להם תורה שבה יגיעו לשלימותם (ש"ס): (כו) לכך נאמר קול ה' בכח. פירוש קול ה' בא בכח ובהדר להרעיד יושבי תבל. ועל מי על אותן

כו' ע"ש ועיין ילקוט ת"ע סימן תקל"ה: (כ"ג) לשון המשכה והסתנה. ובילקוט גרם שב שעה אחת: (כ"ד) אלו הרשעים מאריך להם עד שחתמלא סאתם בעבירות חמורות: [כ"ה] שלא עסקו בה ועברו עליה: [כ"ז] וסיפא דקרא בטרם יחשיך וגו' וקויתם וגו' והיינו חרבן העולם ח"ו: [כ"ח] דהיינו תפלה וכן איתא בברכות אין עומדים להפיל אלא מתוך הלכה פסוקה חזו הבו לה' כבוד זו תורה ואח"כ השתחוו: [כ"ט] אבות פ"א ושם הנוסחא כמגנון אחד: [ל'] דרוש וקבל שכר: לפי

בהסתלקותם מן העולם. וכביכול הקב"ה יולא כנגדו ומתעטף בו' אף שהוא נעלם ומרום מעין כל חי. אעפ"כ לגודל חיבת הצדיקים מתעטף ומתלבש. ומקבלו בשמחה רבה כדוד. ואמר משוך שעה אחת כו'. שימתין וימשוך שעה אחת בגן עדן עד שיגיע שעת הסעודה של לויתן. שעיקר שער הצדיקים יהיה בעת ההוא (מהר"ט): (כ"ב) פוגע בו מיד. היינו כיון שקרובים כל כך למלך ומבינים יותר גדולתו פוגע בהם מיד. כדי שלא ידמו מדביקותם ח"ו מקבלים עונשם כמו דליתא (מכות דף כ"ג) כשלקה הרי הוא כאחיו (ש"ס): (כ"ג) שנאמר מקצה השמים מוצאו. הגם שהשמים הוא הטוב והרחמים של עולם. כמאמר המחיר לארץ ולדרים עליה ברחמים: אעפ"כ אין נסתר מחמתו ליום הדין וליהט אותם היום הבא. שכך אמרו חכמים אין גיהנם לעתיד לבא. אלא הקב"ה מוליא תמה מגרתיקה ורשעים נדונים בה ולצדיקים מתרפאים בה (ש"ס וברש"י): (כ"ד) אלא מלאכי השרת. פירוש הבו והקדימו פניו יתכרך בתורה שהיא האמיתי. ועל ידי זה תהיו כמלאכים ובני אלים. כי בלא זה יחרב העולם ח"ו כמו שכתוב תנו לה' אלהיכם כבוד כבוד כטרם יחשיך וגו'. כי קול ה' על המים. כי התרעמותו הוא רק על התורה שנמשלה למים (מאורי אש): (כ"ה) בנים גדולים. ירמוזו לאבותינו הקדושים. ואחר כך נשא זבטם אחריהם שהם עניים דלים מן המנות. ולכן חמל עליהם ונתן להם תורה שבה יגיעו לשלימותם (ש"ס): (כו) לכך נאמר קול ה' בכח. פירוש קול ה' בא בכח ובהדר להרעיד יושבי תבל. ועל מי על אותן

א

מפוקחין ועומדין במקומם ולא היה בהם דברי תורה לכך נאמר וישכר ה' את ארזי הלבנון (כח) וירקידם כמו ענף לבנון ושריון כמו בן ראמים. מכאן אמרו החכמים המבעט ביסורין כופלין אותם עליו משלו משל למה"ד לבעל הבית שהיה לו פרה מבעטת ונתן בה חבל של עשר אמות והיתה מבעטת ונתן בה חבל של חמשים אמות שנאמר כי כפרה סוררה סרר ישראל (הוספ ד) הא למדת שכל המבעט ביסורין סימן רע לו. אמרו חכמים וכי לא בדין עונותיו באו עליו היסורין אתמהא. אלא באו עליו היסורין ע"י שעשה דברים מכווערים ודברים שאינם ראויים והוא [לא] בידיו עוקר את עצמו מן העוה"ז ומן העוה"ב כך אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם באים לדמד דרכי בואו ולמדו מאנשי דור המדבר שאע"פ שעשו את התורה כל ימיהם כיון שאמרו לפני דבר שלא כהוגן הפנעתי בהן מיד לכך נאמר [לב] קול ה' חוצב להבות אש קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש חזר הקב"ה לרצות את ישראל ואמר להם בני נשבע אני בכסא הכבוד שלי שאפילו תינוק בבית רבו עוסק בתורה לשמי שכוונת מונח לפני

ישועות יעקב

טובי חיים

ולא [לא] לפי שאינו סקבל היסורין באהבה ובוטח בהן ע"כ אין עונותיו מתכפרין וכן אמרו חז"ל בברכות יכול אפילו לא קבלם מאהבה ח"ל וכו' ע"ש: [לב] כדוסר אע"פ שדור המדבר קבלו זקייסו התורה שנתנה בקול ה' חוצב להבות אש אפ"ה קול ה' יחיל מדבר גזר עליהם שיפלו ויסוחו

יסורין ח"ו בכדי להכניעו וליסרו. וכל זה בא להורות שהיסורין למען טובתו. למען יכנע לדבר ה' ולתורתו (סג): **וצריך** לקבל היסורין באהבה. ועל ידי זה יפטר מהם. כי בראש הפולס היה על ידי דין שהוא סוד האמנם כגודע. לכך הדינים ויסורים של האדם הם גוף אל הנשמה וחיות הרוחניות. ובשאלם מקבל היסורין באהבה ובשמה. שהוא בחינת החיות והרוחניות הוא מקרב ומקשר ומדבק הגוף אל הנשמה שהוא החיות והרוחניות ונתכשל הדין. והם ושלום בהיסוף דוחה הגוף שלו מן החיות. לכך עלה היפועה לאדם לקבל היסורין בשמה כמ"ש וזהב את ה' אלהיך. פירוש אלהיך שהוא בחינת דין תקבל בשמחה ותקשרו אל הנשמה שהוא מלך הו"ה ב"ה על ידי אהבה ככ"ל (כס"ט):

ועצה לקבל הצער באהבה הוא ענת ה' כסירוס חז"ל לפשפש במעשיו וימלא לו שנות הצריכין מירוק יסורים. ויראה לעין גודל אהבתו יתברך אליו המקלקלת השורה. כמשל מלך גדול ונורא הרוחן בכבודו ובשלמו נואת בנו יחידו מרוב אהבתו כמ"ש אם רחץ ה' נואת בעת ציון כו' ברוח משפט כו'. וכמים פנים אל פנים תחפורר האהבה בלב כל משכיל ומבין יקר מהות אהבת ה' אל החמונים אשר היא יקרה ועונה מכל דעי העולמים כולם כו'. ואז גם ה' יתן הטוב ויאר פניו אליו בבחינת אהבה מגולה אשר היא החילה מלובשת ומסותרת בחוכהת מגולה. ויתמתקו הגבורות בשרשן. ויתבטלו הדיעין נלח פלה ועד (מהרו"ט באגרת הקודש סימן כ"ב):

ואיתא בגמרא (ברכות דף ה') אמר רבא ואיתימא רב הסדא אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו שנאמר נחפשה דרכינו ונהקורה ונשיבה עד ה'. פשפש ולא מלא יתלה בביטול תורה כו'. ופרש"י פשפש ולא מלא לא מלא עבירה בידו שכשכילה ראויין יסורין הללו לבא עכ"ל. מזה נראה דלר"ך לפשפש בהעבירות שגורמים יסורים אלו דוקא. וכמו שידוע מדת הקב"ה מדה כנגד מדה. ועיין כמה שכתבתי בספרי תוספת חיים תומור ל"ד על מימרא זו:

ואיתא בספרים הקדושים וכן אנו רואים בחוש דעל פי רוב באין היסורים והארות על ידי עון פגם הברית ושנאת חס ולשון הרע ומחלוקת וגם הגלות נתארך על ידי זה. וכמו שכתבתי באריכות בספרי תוספת חיים על תהלים בפתיחה דלשם. עיין שם. ממילא מי שרואה לבלות ימיו בטוב ובנעימות ולזכות גם כן לפולס הבא יזהר לשמור את עצמו תמיד מהרהור עבירה ולקדש עצמו בקדושת הברית בכל היכולת. וגם יזהר שלא לצער לשום אדם בכל מה דאפשר. ותלא לדבר שום לשון הרע על שום אדם בין בפניו בין שלא בפניו. ויהיה לו שלום עם הכל ולא יעמיד על דעתו כלל לומר הרי בזה הדבר אני יודע בבירור גמור שהלדק עמי. ואין לחוש בזה על שנאת חבירי. לא יאמר כן כי אין לך דבר גדול יותר ממה שדקו ישראל בפילגש בגבעה נגד שנס בנימין בשופטים כ' עיין שם. ואפ"כ כשיצאו למלחמה עמהם נהרגו מישראל ארבעים אלף בשני ימים הראשונים כמבואר שם. על ידי עון אחר. ומ"מ חס לא היו יוצאים למלחמה לא נפקד עליהם אז עון זה. והרי אתה רואה גודל עון המחלוקת ר"ל. ולכן המובחר שיהיה לו שלום עם הכל. וילמד זכות על כל אדם. ויהי מענה רך ובעטה עם כל אדם. ואז יראה לעין שיזכה לכל טוב ברוחניות ובגשמיות:

ואם אירע שבה לו יסורין או צער ח"ו אזי יקבל באהבה ויאמר בכוונה הפסוק ראה עניי ועמלי ושאל לכל חטאותי כמ"ש בספרי ברכת חיים פרק י' סעיף ל"ז. ואחר כך יפשפש במעשיו מדה כנגד מדה לתקן החטא שכנגד זה ובפרט בטנין עון פגם הברית ולשון הרע ומחלוקת ותולדותיהם או חיזה מדה רעה שנובע מעבירות אלו וישב עליהם. ואז ירסא אותו הש"ת ויסיר ממנו הצער גם על ידי סיבה קטנה. והוא שראינו בחוש והראינו גם כן לאחרים דברים וענינים כאלו:

ובזה נראה לפרש הפסוק ויאמר חס שמוע תשמע לקול ה' אלהיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתו במלרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאיך (שמות ע"ו). ומקשי בגמרא. כיון שלא ישים מה צריך לרפואה. ופרש"י ז"ל כחומש ואם אשים הרי הוא כלא הושמה כי אני ה' רפאיך. ועדיין

הנה

בית

ובלבד שיהא שמור מן העבירה ואפילו אין בידו של אדם אלא דרך ארץ ומקרא בלבד שכן מונח לפני ובלבד שיהא שמור מן העבירה ואפילו אין בידו של אדם לא מקרא ולא משנה אלא משכים ומעריב לבית הכנסת ולבהמ"ד וקורא ק"ש בעבור שמי הגדול שברו מונח לפני ובלבד שיהא שמור מן העבירה למה ישראל הזמין בעוה"ז לפני אביהן שבשמים לאילה זו שמעברת בצער ויולדת בצער תולדה [ג] קשות ונחת רוח בסוף שנאמר (כט) קול ה' יחולל אילות ויחשוף יערות ובהיכלו כולו אומר כבוד באותה [לד] שעה יהיה כל העולם מרתיע ויאמרו שמא בא מבור לעולם לאבר את העולם שנאמר ה' למבול ישב השיבה רוח הקודש אותן ויאמר לא בא מלך מלכי המלכים הקב"ה אלא לעשות משה דבניו ויאמר לא באתי אלא למלוך על כל העולם שנאמר וישב ה' מלך לעולם ומפני מה אני מולך מפני שאתם [לה] מפרכסין במעשיכם הטובים ובתלמוד תורה שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום:

פרק ג עוד אמר רוד המלך ע"ה (ח) אני יראתי [א] מתוך שמחתי ושמחתי מתוך ידאתי [ב] ואהבתי עלתה על כלם דפיכך כרת לי הקב"ה ברית שאני אהיה בקי במקרא ובמשנה בהלכות ובאגרות (כ) שנאמר כי לא בן ביתי עם אל כי ברית עולם ישם לי ערוכה בכל ושמורה כי כל ישעי וכל חפץ כי לא יצמיח (שמאל ב כג) ואין ברית אלא תורה שנאמר בריתי היתה אתו החיים והשלום [ג] (מלאכי ב) ערוכה בכל במקרא במשנה בהלכות באגרות ושמורה שיהיו דברי תורה שמורה בי לעולם ולעולמי עולמים כי כל ישעי וכל חפץ כי לא יצמיח סכאן אמרו כל ת"ח שמרבה בעסק התורה ואינו מתפרנס [ד] הרבה סימן יפה לו ואם האמר

טובי חיים יצועות יעקב

ויטוהו בסדבר על ידי המרגלים והו מדבר קרש שע"ז נחקדש שמו יחב' : [לג] בגלות החל הזה : [לד] קדום ביאת משיח ב"ב : [לה] כמו לא כחל ולא פירכום (כתובות ד"ז) לשון קישוט ור"ל שאחם מקישימין במעשי' טובים ובת"ת וע"ז אתם סומימין כח ועוז בפסדיא של מעלה להיטיב לכם ולברך אתכם בשלום :
פרק ג [א] מ"ז שמתה שהיה לי הייתי ירא שלא ישלום יצרי עלי ואכשל ח"ו. או ירצח שלא שמתתי אלא בשמחה שיש בה יראת שמים ושר מצוה. ושמתתי מחוך יראתי ר"ל גם בתפלה שצריך להיות ביראה כידוע אפ"ה צריך להיות ג"כ בשמחה : [ב] כי ידוע שמעלת העובר מאהבה גדולה עד מאוד : [ג] וכחוב כחריה תורת אמת היתה בפיהו : [ד] שארנסתו מצומצם ובדוחק ומסתפק במיעוט ומפרש כי כל ישעי ר"ל זה היה

קשה קלח כיון דאירי כשנשמע בקולה' אחמי ישים ושיהיה כלל הושמה. הרי טוב יותר שלא ישים כלל. ובתרגום יונתן פירש לא אשונין עלך ואם תעברון על פתגמי אורייתא ומשחלחין עלך חין תחיבון אטדינון מנך. ארום אנא הוא ה' אסאך עכ"ל. ובגמרא סנהדרין (דף קא) פירש אס תשמע לא אשים ואס לא תשמע אשים אעפ"כ כי אני ה' רופאיך. וכתב המהרש"א שם על זה מצוה בתרגום יונתן ואם תעברון כו' כדלעיל. ולכאורה מלת כי אינו מיושב לפי הדרש עכ"ל המהרש"א. ונראה מדברי מהרש"א דכוונת הגמרא הוא כפירוש התרגום יונתן. ועל זה מקשה דחיבת כי אינו מיושב לפירוש זה. דחיבת כי משמע שהוא נתינת טעם על של מעלה. ולפירוש התרגום הוא שני פנינים. ועוד יש להקשות דלפירוש התרגום יונתן הטיק חסר מן המקרא. דהא לא נזכר בקרא

שום רמו שיעברו ויעשו תשובה :

והנה כוודאי דברי רז"ל הם אמתיים בפירוש הפסוק בדרך דרש. ודברי תורה כפטים יפוזן סלע כו'. ומכל מקום הרי כלל אמרו רז"ל (שבת דף ס"ג יבמות דף כ"ד) דאין מקרא יולא מידי פסוקו. ולריך לפרש גם כן הפסוק בפשיטות:

ונראה לפרש גם בפשיטות כעוה"י על פי מה דכתבנו לעיל דהטיקר בשעת החולה והלער ר"ל יספספ במעטיו ויתחרע ויעשה תשובה ועל ידי זה יעזור לו השי"ת שיתרפא. ויומין לו רופא מומחה וממחין המושילין לפי מונו שיהיה ג"כ ע"פ הטבע. ואשפ"כ הוא הכל מהשי"ת על ידי התשובה והתפלה והלדקה שטה. כמו שראינו בחוש הכלל חלוי בזה. וזה פירוש הפסוק ויאמר אס שמוע תשמע וגו' כל המלה אסר שחתי במזרים לא אשים עליך. כי אס לא תשמע ותחטא ותחלה ח"ו תראה חת"כ דרזון השי"ת להתליאך כדי שתשוב על העבירות דהרי אס לריך לרפואה כוודאי הטא כמ"ש חשב אנוש עד דכא ותאמר טובו בני אדם ע"ש בפרש"י וכשתשוב ויועל לך רפואה תראה בחוש כי אני ה' המהווה כל היחוס הוא רופאיך ושולח לך סממנין לפי מוצק שחתרפא. מחמת שטשית תשובה כמו שרואה המדקדק בדברים אלו שהכל הוא מהשי"ת בהשגחה פרטית. ממילא כיון שאתה מוכרח אחר כך לשוב להש"י מה לך לחטוא ותצטרך לרפואה תשמע תיכף ולא אשימם עליך כלל. וכן יהי רזון : [כט] קול ה' יחולל. ויוליד אילות שצטרה גדול מאוד בעת לידתה עד שתתנועע בכל עני היער ותחשוף ותגלה כל עני היער עליה מרוב צטרה ושגיונה. וכן ישראל בעת גלותם. אכן לבסוף ונהיכלו בעת בוא האדון ה' לצאות אל היכלו כולו אומר כבוד. כי הכל יכירו כבודו יתברך וגדולת עמו. (מאורי אש):

פרק ג (א) אני יראתי מתוך שמחתי. עיין יצועות יעקב. ויש לפרש עוד כי אס הייתי שמח אפ"י בשמחה של מלכה הייתי משגיח שיהי רק ביראת שמים. אכל לא להרבות השמחה לצד. כדי שלא לבוא לקלות ראש ח"ו. ושמחתי מתוך יראתי. כי בעת שבת עלי היראה הייתי משגיח שלא ליפול לעצבות לצד. רק שמחתי בהשי"ת מתוך השפלות כגון בשעה שברח מפני אויביו וכדומה היה נזהר שלא ליפול לעצבות רק לבטוח בהשי"ת ולשמח בתורתו. ואהבתי עלתה על כולם, דמשום הכי הייתי נזהר בכל הנ"ל מפני אהבתי להשי"ת מאוד שאני מכיר כי רק הוא ועבודתו הוא האמת. ולכן הייתי נזהר שלא ללאת מגדר היראה. וגם שלא ליפול לעצבות בכדי שלא ליפרד מדניקותו יתברך : (כ) שנאמר כי לא בן ביתי. עיין לעיל פרק ב' שפירש כמה פסוקים מן ואלה דברי דוד האחרונים. ועתה מפרש יתר הפסוקים דלשם. ולפי המשך הלשון דכסמך נראה שהעמים זה בתוך

הפסוק

ב

אם הקב"ה אותך הורתו למה אינו מעשרו היו אומר שאם יעשיר יפגע מדברי תורה לכן כל ח"ח שמרבה במלאכתה של תורה ואינו מכניס פירות הרבה סימן יפה לו שהקב"ה אהב את הורתו שאם יעשיר יפגע מדברי תורה וכן הוא מפורש בקבלה ע"י שלמה מלך ישראל עתים שאלתי מאהך אל תמנע ממני במרם אמות שוא ודבר כזב הרחק ממני ריש ועושר אל תתן לי המריפני לחם חקי פן אשבע וכחשתי ואמרת מי ה' ופן אורש וגנבתי ותפשתי שם אלהי (משלי ל) ברוך המקום שנבחר כתורה ובגמרא (ובחכמים) ובתלמודי התלמודים ובבניהם ובבני בניהם עד סוף כל הדורות ומקיים עליהם במדה שאדם מודד בה מודדו לו כשם שהם יושבין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום [ה] פנוי וקורין לשם שמים ויראה בלבבם וכחזיקין ד"ת על פיהן כרי שלא ישכחו ספיהם ומפי בניהם ובני בניהם עד עולם כן בחר הקב"ה בהן ובבניהם ובבניהם עד עולם שנאמר ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עריך ודברי אשר שמתי בפיו לא ימוש מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם (ישעיה נט) אבל בני פושעי ישראל אינם כן בקטנותן הן רכין ובזקנותן הן קשין מה עושה הקב"ה כשהן עדיין רכים [ו] מעלין אותן [ז] ושורפין אותן בבית המדרש הגדול ובישיבה הגדולה שלו שנא' (שמואל כג) ובליעל (ג) בקוץ מונד כלהם כי לא ביד יקחו ואישיגע בהם ימלא ברזל ועץ חנית ובאש שרוף ישרפו [ח] בשבת ואין בליעל אלא רשע שנאמר (שמואל א י) ובני בליעל אמרו ונ"י ואומר (סס ל) ויען כל איש רע ובליעל (ד) מכאן אמרו חכמים כל דבר שעתיד להיות בסוף כבר נעשה מקצתו היום לעתיד יהא ישיבה להקדוש ב"ה בבית המדרש שלו וצדיקי עולם כאור פניהם יושבין לפניו כבר [ט] נעשה מקצת ישיבה לצדיקים בעוה"ז לרוד מלך ישראל והיה מאיר פנים בהלכה אל הצדיקים היושבים לפניו. וכן לעתיד יהא לצדיקים חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע לימות בן דוד ובעוה"ב כבר נעשה מקצת חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע אל הצדיקים בעוה"ז ואלי הן אברהם יצחק ויעקב [י] ויעבץ ויתרו וכך הדומה להן לעתיד יהא הקב"ה סחיה המתים בין לימות בן דוד בין לעוה"ב כבר נעשה מקצת החיות המתים על ידי הצדיקים בעולם הזה על ידי אליהו ואלישע ויחזקאל בן בוזי הכהן לעתיד יהא כבוד ועוז לצדיקים בעוה"ב כבר נעשה מקצת כבוד ועוז לצדיקים בעולם הזה [יא] זה יהושפט מלך יהודה. לעתיד יהא אכילה ושתייה ושמחה לצדיקים. כבר נעשה לצדיקים בעוה"ז לשלמה מלך ישראל. לעתיד יהא דם ובשר ושבר גוג ומגוג ולעכו"ם על הרי ישראל כבר נעשה מקצתו דם ובשר ושבר על לחצינו כמו שענינו רואות בכל יום תמיד. ואם אתה רוצה ללמוד וחפץ אתה בדברי תורה צא ולמד מראשו של ענין של מעלה שאמרנו עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש שלו וצדיקי עולם יושבים לפניו ונושאים ונותנים במקרא במשנה בהלכות ואגדות ואומרים על סמא טמא ועל מהור מהור על

סמא

טובי חיים

ישועות יעקב

הפסוק כי לא כן בתי סס אל. פירוש כי לא כן בתי. כי דעתי ורזוני לא היו להיות כן (כל"א פינקס חזו). דהיינו כשעת השמחה לא הייתי משקע כל חושים שלי בהשמחה. כדי שלא לזאת מנדר יראת שמים כנ"ל. וכן כשעת העגמת נפש לא הייתי משקט דעתי בזה כדי שלא ליפול לעצבות כנ"ל. וטעם כל זה שהייתי עס אל. סס אל הוא מדת החסד והאהבה. ולכן מטעם שלא חסלתי ליפרד מאהבתי של הקב"ה הייתי משנית עלי תדיר שלא לזאת מנדר היראה ושלא ליפול לעצבות ח"ו. לפיכך כי ברית עולם שס"י. לפיכך כרת לי הקב"ה ברית שאני

היה לי לישועה שד"ת שמורה בי משום שחיה כל חפצי שלא יצמית לי הרבה פרנסה שלא אפגע מד"ת ועיין בכלי יקר שחבר סהר"ש לאניידו: [ה] מקום שאין בני אדם מצויין שיבמדו אותם מד"ת: [ו] מסלק אות' מעולמם בילדותן: [ז] דוגמת מה שאמרו רז"ל שמיכאל מקריב כשסתן של ישראל והוא סוד לי"ח: [ח] דרש מלשון כשבת החכמוני ר"ל בישיבה של מעלה: [ט] כמו שספורש לחלן בפרק זה: [י] הוא עתניאל בן קנז שהיה בימי השופטים בימי כושן רשעהים ארבעים שנה כספורש [בשופטים ג'] (עיין ד"ה א' ד'): [יא] כמו שסצינו

אחי בקי במקרא ובמשנה בהלכות ובאגדות. וזה צריך כל אדם לזכור שלא לשקט דעתו כשמתח ותענוי עולם הזה. וגם שלא להטריד מחשבתו בהעגמת נפש של עולם הזה. רק בכל היכולת יברת תמיד לעבודת השי"ת ולתורתו ויבטח בה. וממילא יוכל לעסוק בתורה ולהעמיס בה כל ונהשבתו ואבריו. וממילא יזכה להיזת בקי בתורה כנ"ל. וזה שדרשו רז"ל (בעירובין דף ג"ד) ערוכה בכל ובמורה. חס ערוכה ברמ"ח אברים משתמרת בו. וסיוס פירוש הפסוק גם מה שאמר לקמן ריש ועושר אל תתן לי הוא הכל על דרך שפירשנו כנ"ל:

ומכאן אתה רואה דגם בימי שמחה דהיינו כשמתח חתונה או שמחת תורה או פורים או שמחה אחרת צריך לזכור שלא תהי' בקלות ראש ח"ו. רק שתהי' ציראת שמים. ואם נתרבה כל כך עד שיונא מנדר יראת שמים יפסיק בה וישוב לתורה ועבודה וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בדין שמחת יום טוב וזהו לשונו כשאדם אוכל ושותה ושמת ברנל לא ימשוך ביין וכחזיק ובקלות ראש ויאמר כל מה שיוסיף בזה ירבה במלות שמחה. כי השכרות והשמוק וקלות הראש אינה שמחה אלא הוללות וסכלות. ולא נלטינו על ההוללות וסכלות. אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל עכ"ל. ועיין בספרי מסגרת השלחן סימן קכ"ו וכי"ג ובפנים סס ובסימן קמ"ב עוד מענינים אלו: (ג) בקוץ מונד. שנקטנותו רך וגע וגד וסופו מתקשה עד אשר לא ביד יקחוהו. ואיש יגע בהם ימלא ברזל צריך שילכש את כשרו ברזל וימלא ידו בכלי זיין לקללו. ובאש שרוף ישרפו בשבת. ואין סס תקנה אלא שריפה ולשבת ולהתחמס כנגדה. כך הרשעים אין להם תקנה אלא שריפה בניהם (רש"י). והתד"ח מפרש בקטנים השריפה לטוב. כדי שימות זכאי ואל ימות הייב (זיקוקין): (ד) מכאן אמרו חכמים. קאי אדלעיל שזכה דוד לברית התורה (מאורי חס). גם על מה דאמר לעיל דהקב"ה בחר בתורה ובחכמים ותלמידיהם:

מכאן

ב

ממא [יב] במקומו ועל מהור במקומו ואח"כ מביאין את הרשעים ודנין אותן בפניהן ויש נידונין שלשים יום ויש נידונים ששים ימים ויש נידונין שלשה חדשים ויש נידונין ששה חדשים כלל של דבר שנו רבותינו במשנה משפט רשעים בגיהנם שנים עשר חודש ואחר כך יעמדו הצדיקים לפני הקב"ה ויאמרו לפני רבנו של עולם כשהיינו באותו עולם אלו בני אדם היו משכימים ומעריבים לבית הכנסת והיו קורין ק"ש ועושין שאר מצות ויאמר להם הקב"ה אם כך עשו רפאו אותן מיד הולכין הצדיקים ועומרים על עפרם של רשעים ומבקשין עליהם רחמים והקב"ה מעמידם מעפר רגליהם שנאמר (מלאכי כ) [יג] ועסותם רשעים כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם. כבר [יד] נעשה מקצת ישיבה לצדיקים בעוה"ז לזרז מלך ישראל כיצד שנאמר אלה שמות הגבורים אשר לרוד יושב בשבת תחכמוני ראש השלישי הוא עדינו העצני על שמנה מאות חלל בפעם אחת (זמאל כג) כל העם יושבין בישיבה לפניו אבל דוד המלך לא היה יושב לא על הכר ולא על הספסל אלא היה יושב על הארץ ומלמד תורה ברבים לשם שמים באתה שכינה ועמדה למעלה ממנו משיבה ואמרה לו דבר בני דברים הללו הן ראויין לך [טו] ושלך הן ואתה מושל בהן כמו אני שנאמר התחכמוני אמר הקב"ה לרוד אתה יושב בישיבה שאין בה סמיכה תהא [טז] כמוני מכאן אמרו חכמים כל ישיבה שאין בה סמיכה עמידה טובה הימנה מה ת"ר ראש השלישי. שתהיה ראש בתורתי [יז] המשורשת. ד"א ראש השלישי תהא חלקך עם שלשה הצדיקים אברהם יצחק ויעקב שנאמר והחום המשולש לא במהרה ינתק (קולת ד) ד"א ראש השלישי שתהא [יח] ראש לשלשה אבות. דבר אחר ראש השלישי שתהא ראש לכל ישראל שהן עולין לירושלים לרגל שלש פעמים בשנה למה דברי תורה של דוד המלך ע"ה דומה לאדם שנותנין לו עור והוא מעבדה וממחקה וממתחה ומביאה לידי מלאכה יפה שנאמר הוא [יט] עדינו העצני. ד"א הוא עדינו העצני כשאתה יושב בבית המדרש תהא מעורר [כ] כתולעת וכשאתה יוצא למלחמה תהא קשה כעץ [כא] ומה שכרך לפני על שמונה מאות חלל בפעם אחד חסר מאתים מאלף אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה אני חסר מאתים א"ל דוד בני לא כן כתבת בתורתך ורדפו מכם חמשה מאה (ויקרא כו) אעפ"י שאין בכם דת אלא דרך ארץ ומקרא כלכד אבל אם תעשו ד"ת איש אחר מכם ירדוף אלף שנאמר (דברים לג) איכה [כב] ירדוף אחד אלף אבל אתה עשית רצוני ולא עשית כל רצוני שנאמר (מלכים א סו) רק בדבר אוריה החתי לפיכך אתה חסר מאתים (ה) מכאן אמרו אם ראית ה"ח שעבר עבירה [כג] ביום אל תהרהר אחריו בלידה שמא עשה תשובה הא למדת שכל המספר אחר המעשה של ת"ח כאלו מספר אחר [כד] השכינה שנאמר שנאה תעורר מדנים ועל כל פשעים תכסה אהבה (משלי י) ואין אהבה אלא תורה שנאמר טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף (תהלים קיט) ואומר (ס) מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי. אור של ת"ח וצדיק לימות בן דוד ולעוה"ב כיצד יש שנותנין לו מאור פנים כצאת השמש בגבורתו כמו [כה] שעה א' ויש שנותנין לו כב' שעות ויש כג' שעות ויש כד' ויש כו' ויש ככל היום כולו ויש שנותנין לו מאור פנים כאור הלבנה בר"ח ויש שנותנין לו כבחמשה לחדש ויש כבעשרה לחדש ויש כמו ב"ו לחדש ויש כמו כוכבים גדולים ויש כמו כוכבים קטנים ויש שנותנין לו מאור פנים כמו [כו] אור הרקיע בשעה שהוא מטהר ויש שמשחרת פניהם כשולי קדרה זה הכלל כל הנושא פנים אל התורה זקה ומקבל פני השכינה אבל המזוהם והמלוכלך בעכירות אינו מיסב בפני המלך כד"א בזמן שלא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה ומת הרי הוא כצדיק עולם לכל דבריו. כך שנו חכמים [כז] שלשה מלכים אין להם חלק לעוה"ב ואלו הן ירבעם אחז מנשה [כח] (יא אחאב) היו אומר כל העובר ע"ז הן בקטנותו הן בוקנותו ומת בלא תשובה אפי' ראוי להיות [כט] כהן

טובי חיים יצועות יעקב גזל

(ה) מכאן אמרו אם ראית. כיון שראינו הללחת דוד המלך ע"ה חף אחר החטא חות הוא שנמחל לו וכדלוי טעה תשובה. וכן ככל תלמיד חכם (מאורי אש) לפיכך

התורה נתנה לו כמחנה : [טז] תחכמוני דרש נוסריקון. הוא כמוני ור"ל שאני גזר גזירה ואתה מכבדה כראיתא כמ"ק דף ס"ו : [יז] פי' חגי' : [יח] כדעת הגמרא דמ"ק ופירש"י כמשה ודוד עבדי מלך עליהם (יחזקאל ל"ז) ומהרש"א פי' דאי' בע"פ דג' אבות יסנעו מלכך ודוד יאמר לי נאה לברך והיינו לפי שהגדול סברך ועיין פ"ב ח"ב : [יט] דרשו מלשון היתה לי עדנה ור"ל שהיה מצחצח ומיפה ומקשט ד"ח ועיין בערוך : [כ] דרשו מלשון מערנות כיסה (איוב לח) ד"ל מתקשר מקשין וכופף עצמו כתולעת כדי ללמוד סכל מלמדיו : [כא] להתחזק במלחמה : [כב] לפי פירש"י שם קאי על העכו"ם שאתה מהם ירדוף אלף מישראל ור"ל לדעת תר"א שמעשך כך שהיו להם לעכו"ם לומר איכה ירדוף א' מישראל אלף ממנו ועתה נהפוך הוא דם כבושים בידינו אם לא כי צורם סכרם וגם המרש"א הרגיש בזה עיי"ש ועיין מה שפי' רש"י מ"ק ס"ו : (כג) ברכות דף י"ט ושם גרס אישכא ועיי"ש : [כד] משום שבודאי עשה תשובה ונמחל לו לת"ה אם נתגבר עליו יצרו ח"ו אפי' קודם שעשה תשובה בשביל אהבת תורתו וכ"ש אם עשה תשובה : [כה] ר"ל שעה ראשונה על היום שאיננה כהירה כ"כ ויש כשתי יצועות על היום שאז מאירה יוהר ויש כשלש יצועות על היום שאז אורה מצהיר יותר : [כו] אור הרקיע שהוא גדול מזוהר הכוכבים כמ"ש הר"ן ז"ל שהירח וכוכבים סתוף שהם גופים עבים מקבלים אורם מהשמש והרקיע הוא גוף דק ובהיר מאד אינו מקבל אור מהשמש כמו שאנו רואים שאור השמש ניכר יותר באכנים ובארץ מטה

גדול אין לו חלק לעולם הבא שנא' (פמ"ח ח) הגשבעים באשמת שומרון ואמרו חי אלהיך דן וחי דרך באר שבע ונפלו ולא יקומו עוד לפי שכל המצות שהאדם עושה בעולם הזה אין בהם כח להאיר אלא כאור הנר בלבד אבל [ל] התורה מאירה מסוף העולם ועד סופו שנאמר כי נר מצוה ותורה אור (משלי ו) וכל [לא] הנוקק אל החכמים ואל תלמידיהן מעלה עליו הכתוב כאלו עשה רצונו של אביו שבשמים וכל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים הרי הוא עושה קדוה רוח לפני קונו שנאמר (משלי כד) ולמוכיחים ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב עליו תבוא ברכת טוב לא נאמר אלא עליהם להמוכיחים ולהמקבל תוכחה ואומר אם ימלאו העבים [לב] גשם על הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא (קהלת יא) כל המורה ביסורין ושמח בהם נותנין לו חיים בעוה"ז ובעולם שאין לו סוף שנאמר (משלי ו) ודרך חיים [לג] תוכחות מוסר:

פרק ד מפני מה [א] זכה משה למאור פנים בעוה"ז מה שעתידי הקב"ה ליתן לצדיקים בעוה"ב מפני שעשה רצונו של הקב"ה ומתאנח על כבודו של הקב"ה ושל ישראל וכל ימיו היה מחמד ומתאוה ומצפה כדי שיהא שלום בין ישראל לאביהם שבשמים ומנין לך תדע לך כשהיו ישראל במדבר וסרחו במעשיהם אמר הקב"ה למשה (שמות לג) ועתה הניחה [ב] לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול מיד היה פתחון פה למשה להשיב ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה למה יאמרו מצרים לאמר וגו' זכור לאברהם ליצחק ולישראל וגו' מיד היה לו עניה וינחם ה' על הרעה וגו' אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע צדיק וחסיד אתה אלא מדת הדין מקמרג לפניך על כל באי עולם ועל כל מעשה ידיך שבראת בעולם ארד מלפניך ואעשה כהן [ג] מדת הדין אם כולם עבדו לעגל בלבב שלם ימותו כולם ביום אחד מיד ירד משה מלפני הקב"ה ויקח משה את העגל וגו' ויזר על פני המים וישק את בניו ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לוי אלי וגו' ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל וגו' הרנו איש את אחיו וגו' ויפול מן העם וגו' כשששת אלפי איש מעיר אני עלי שמים וארץ שלא אמר הקב"ה למשה לעמוד בשער המחנה ולומר מי לה' אלי ולשום איש חרבו על ירכו ולהרוג איש את אחיו ורעהו וקרובו והוא אמר כה אמר ה' אלהי ישראל וגו' אלא שהיה משה דן בעצמו ואמר בלבו אם אני אומר לישראל הרנו איש את אחיו ורעהו וקרובו יהיו ישראל דנין (קל וחומר) ויאמרו לי לא כך למדתנו רבינו סנהדרין שהרגו נפש א' מישראל פעם אחד בשבוע נקראת מחבלנית מפני מה אתה הורג ג' אלפים ביום אחד (ה) לפיכך תלה בכבוד של מעלה ואמר כה אמר ה' אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו וגו' מה ענין של אחריו כיון שאמר בשם הקב"ה מיד ויעשו בני לוי כדבר משה הור משה הצדיק ועמד בתפלה לפני המקום ואמר לפניו רבש"ע צדיק וחסיד אתה וכל מעשיך באמונה [ד] וכי בשביל ג' אלפים שעבדו לעגל בלבב שלם ימותו ת"ד אלף מבני כ' שנה ולמעלה מלבד בני השעה עשר וחמש עשרה ועשר ושתים וא' וכמה גרים ועבדים שנתוספו עליהם עד אין לדבר סוף מיד נתגלגלו רחמיו של הקב"ה ונתרצה עמהם משלו משל למה"ד למלך בשר ודם שסרת לפניו בנו הבכור תפסו בידו ונתנו לעברו שר הבית ואמר לו צא והרוג את זה ותן אותו לחיה ולכלבים מה עשה אותו העבר הוציאו מלפניו והניחו בבראי

ישועות יעקב טובי חיים

פרק ד (ה) לפיכך תלה בכבוד של מעלה.
 ויש להקשות וכי סלקא דעתך דמשה רבינו פ"ה לא אמר חמת ח"ו. ונראה ליישב הכל בעוה"ז דהנה רש"י ז"ל כתב בפרשת תשא (ל"ב פסוק כ"ו) כה אמר ה'. והיכן אמר זוכה לאלהים יחרם. כך שנוי' במכילתא עכ"ל. ועל סמך זה למה משה להרוג כל העובד ע"א. רק דכאן לא אמר הש"ת בפירוש להרוג כל כך ביום אחד ולזה אמר התד"א לעיל שלא אמר הקב"ה למשה לעמוד כו' והנה ביחוד שעושה עבירה אמרו רז"ל (מכות דף ו') סנהדרין ההורגת אחת בשבוע נקראת חובלנית מטעם שהי' להם לקיים הפסוק ושפטו העדה והעילו העדה וללמד עליו חיזה זכות שלא יהרג. אבל כאן בעסק גדול כזה שהיה צריך לפייס ולהסקים הרונג גדול של מעלה הבין משה רבינו פ"ה כי עתה טוב יותר שלא ללמד זכות. רק לעשות דין בהחוסאיים. ועל ידי זה יתבטל הדין של מעלה ויסקים הרונג מעל כל ישראל. ממילא כיון שלא שייך כחן הדין דסנהדרין ההורגת כו' מחויבים לעשות כ"י אומר כל זה לישראל. כיון שהוא דבר גדול להרוג איש את קרובו לא היו מקבלים הסברה דלעיל לחלק בין להסקים הרונג של עתה לשל יחיד. והיו סומכים על המנהג דלעיל. אבל משה רבינו פ"ה שהי' יודע בבירור חילוק זה ולא שייך כחן הדין דסנהדרין ההורגת כו'. לכך אמר נפתח כה אמר ה' וגו' כמו שכתב בפירוש בתורת

שהוא ניכר כמים ואויר: (כוז) סנהדרין דף צ': (כח) שם דף ק"ב: (כט) כדאיתא בכרכות יוחנן כ"ג שימש פי' שנים בכהונה גדולה ולכסוף נעשה צדוקי ואין לו חלק בעוה"ב: (ל) ועובד ע"ז כופר בכל התורה לכן לא יועילו לו מצות וחורה שעסק בהם כילדותו: (לא) מתחבר להם ומתאבק בעפר רגליהם ומספיקן: (לב) פירש"י אם ראית עבים מלאים גשם ידעת שסופם יריקו גשמייהם על הארץ כו' אף כן דע שאם יפול עץ וגו' אם ישכון אדם זכם וצדיק בעיר או במדינה מקום שישכון שם יהיו נראין מעשיו וחכמותיו וסדת תרומיותיו ותשלום טובה ליושבי המקום על סנהג הטוב שהדריכם בדרך ישרה: (לג) סיפא דקרא כי נר מצוה דלעיל מסיים וספ':

פרק ד [א] בילקוט כי תשא (דק"ח ע"ג): [ב] פירש"י
 כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו שאם יחפול עליהם לא יכלם וזה שאמר מיד היה פ"ם למשה כמאור"ל: [ג] ואם יש דין כמפה אין דין למעלה כמאור"ל: [ד] בילקוט גרס יגולו רחמיו הרבים על

שייך כחן הדין דסנהדרין ההורגת כו' מחויבים לעשות כ"י אומר כל זה לישראל. כיון שהוא דבר גדול להרוג איש את קרובו לא היו מקבלים הסברה דלעיל לחלק בין להסקים הרונג של עתה לשל יחיד. והיו סומכים על המנהג דלעיל. אבל משה רבינו פ"ה שהי' יודע בבירור חילוק זה ולא שייך כחן הדין דסנהדרין ההורגת כו'. לכך אמר נפתח כה אמר ה' וגו' כמו שכתב בפירוש בתורת

[ה] בכראי והטמינו בבית אתר ובא העבד ועמד לפני המלך לסוף שלשים כטוב לב המלך עליו והיו עבדיו ובני ביתו מסיבין לפניו כשהוא נושא את עיניו ואינו רואה את בכורו היה מכניס יגון ואנחה בלבו ואין כל בריה מכיר למה המלך מכניס יגון ואנחה בלבו אלא עבדו שי' הבית (כ) מיד רץ והעמידו לפניו מיד נמל המלך כתר היפה שהיה מונח לפניו ונתנה בראש עבדו שר הבית לזה נדמה משה הצדיק כיון שעמד בתפלה בארבעה וחמשה מקומות והציל את ישראל מן המיתה כתר היפה [ו] שהיה מונח לישראל שיהא להם ולבניהם עד עולם בשביל התורה שקבלו ואמרו נעשה ונשמע אותו הכתר יהא מונח בראש משה לעולם שנאמר וראו בני' את פני משה כי קרן עור פני משה (שמות לד) ושמא תאמר הואיל ונכנס משה לבית עולמו שמא במל' ממנו אותו הכתר של מאור פנים ת"ל (דברים לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים מה אור פנים שלמעלה קיים לעולם ולעולמי עולמים כך מאור פניו של משה נכנס עמו לבית עולמו שנאמר ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא [ו] כהתה עינו ולא נס לחה, כס) ולא משה בלבד אלא כל ת"ח שעוסק בתורה מקמנותו ועד זקנותו ומת באמת לא מת אלא הוא עדיין בחיים לעולם ולעולמי עולמים שנאמר (שמואל א כה) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך * מקיש הת"ח הצדיק אל אלהים מה אלהים יהא שמו הגדול מבורך חי וקים לעולם ולעולמי עולמים כך ת"ח שעסק בתורה כל ימיו ומת הרי הוא בחיים ועדיין לא מת והוא חי לעולם ולעולמי עולמים והיכן הוא [ח] נשמתו תחת כסא הכבוד מכאן אמרו אל ירבה אדם בכי ומספר על מתו ולא יגון ואנחה אלא כשיעור שנתנו חכמים ג' ימים לבכי ומספר ג' ימים לאבר שלשים לגיהוץ ולתספורת ולשאר [ט] דברים אחרים וכל הבוכה מכאן ואילך כאלו חובל בעצמו והרי זה מתחייב בנפשו שנאמר (ירמיה כג) אל תבכו למת ואל תנודו לו וגו' אמר הקב"ה אין אתם מרחמין עליו יותר ממני [י] כיצד אדם עושה מריבה עם חבירו הולך הוא אצלו לרצותו והוא אינו מתרצה לו עד שמקבץ לו בני אדם הרבה ואחר כך מתרצה לו ואעפ"י שמתרצה לו יש לו מקצת קנאה בלבו אבל אני איני כך אם אדם עובר עבילה לפני אם חוזר ועושה תשובה הרי אני עמו ברחמים ואני מקבל את תשובתו ואין אני זוכר לו אפילו מקצת עונותיו לכך נאמר אל תבכו למת וגו' בכו בכו להולך זה שעבר עבירה ושנה בה ושילש בה ולא חזר בו ולא עשה תשובה על אותו תבכו שנעקר מן העולם שנאמר כי לא [יא] ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו [יב] ולא זה בלבד אלא שכרו של משה הצדיק שעמד בתפלה בארבעה וחמשה מקומות והציל את ישראל מן המיתה העלה עליו הכתוב כאילו הוא ברא אותם שנאמר ויזכור ימי עולם משה עמו (ישעיה סג) וכן כל חכם וחכם מישראל שישבו דברי תורה לאמתו ומתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודו של ישראל כל ימיו ומחמד ומתאוה ומצפה על כבוד ירושלים ועל בית המקדש ועל הישועה שתצמיח בקרוב בימינו ועל כינוס גלויות מיד שורה רוח הקודש בקרבו שנאמר איה השם בקרבו את רוח קדשו (סס) מכאן אמרו כל ת"ח שעוסק בתורה בכל יום תמיד בשביל להרבות כבוד שמים אינו צריך לא חרב ולא חנית ולא כל דבר שיהיה לו שומר אלא הקב"ה משמרו בעצמו ומלאכי השרת עומדין סביב לו וחרב ביד כולם ומשמרין אותו (ג) שנאמר (תהלים קמט) רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם וגו' [יג] חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע לימות בן דוד ולעולם הבא כיצד עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש שלו וצדיקי עולם יושבין לפניו והקב"ה נותן להם לנשיהם זכניהם ובנותיהם ועבדיהם ואמהותיהם צורך בתיהם ורוח הקודש שורה עליהם שנאמר (יחל ג) והיה אתרי בן [יד] אשפוך את רוחי על כל בשר ונבאו בניכם וזכנותיכם וגו' וגם על העבדים והשפחות בימים ההמה אשפוך את רוחי ואומר (ישעיה לז) נשים [טו] שאננות קומנה שמענה קולי בנות בוסחות האונה אמרתי שלא ביצר הרע שנאמר (יחזקאל לו) ונתתי לכם לב חדש ורוח חדש אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר ורוח חדש אתן בקרבכם אלו מעשים טובים והסרותי לב האבן מבשרכם זה יצה"ר ונתתי לכם לב בשר זה יצר טוב לקיים כל דברי תורה שהן כפולים בכל מקום. עשרה דברות נאמרו על הר סיני י' דברות נאמרו בספר

תוכחות

ישועות יעקב

טובי חיים

על בניד: [ה] מחוץ לפלטין המלך: [ו] בילקוש גרם כתר תורה: [ז] פירש"י אף בשמח. ולא גם לתת לחלוחית שבו לא שלש בו רקבון ולא נהפך תאר פניו וכדו"ל: * בילקוש גרם ולמה זיווגם הכתוב לומר את ה' אלהיך אלא לומר לך: (ח) בילקוש גרם ישיבתו: [ט] לענין שאילה שדום ונילוח ופריקה ואסור בכך סיני שמחה ולישא אשה והרבה דיני אכילות: (י) טובות שהקב"ה הוא רחמן גדול בלתי חכלית יוהד מרחמנות ב"ו: [יא] דרש כי לא ישוב עוד בחשובה ונסיר מן העולם וכן פירש"י נאלו סגלותין והר"ן פ' בכו להולך בשרירותה לב משום דנעשה לו כהיחר ולא בקש לעשות תשובה עיי"ש: [יב] שזכה משח רבינו לסאור פנים [יג] פסקא כמו אחר מר: [יד] ושם בענין נאמר ואכלתם אכול ושבוע וגו' שהוא צורך כתיבה

זכח לאלהים יחרס בלתי לה' לכו. וזכהאי גוונא נראה דמיירי הגמרא (פסחים דף ק"ב). אם בקשת ליחנק היתלה בחילן גדול. שאינו אומר שגר ה"ז רקמרחיב הדברים על פי האמת הצרור. וזוה מתורץ קושיית המג"א סי' ק"ט עיין סס. וגם הסוגיא דעירובין יש ליישב כמו שכתבו בא"ר ופמ"ג סס עיין סס: (ב) פיר רץ והעמידו. והגמאל על משה שידע והבין כי השו"ת מלטער כניכול כלרה ישראל. ועל כן השתדל להשתיק מדת הדין המקשרג עליהם (מאורי אש): (ג) שנאמר רוממות אל

תוכחות שנאמר (שמות כ) (דברים כה) אנכי ה' אלהיך וגו' נזקין נאמרו לפני ה' סיני נזקין נאמר בספר תוכחות כי תקנה עבד עברי נאמר לפני ה' סיני (שמות כה) כי ימכר לך אחיך העברי נאמר בספר תוכחות (דברים עו) וכן בכמה מקומות כלאים נאמר בהר סיני כלאים נאמר בספר תוכחות לא תבשל גדי נאמר בהר סיני (שמות כג לד) וכן בספר תוכחות (דברים יד) וכן בכמה מקומות. סימני בהמה וחיה ועוף נאמר בהר סיני (ויקרא יא) וכן נאמר סימני בהמה חיה ועוף בספר תוכחות (דברים יד) וכל קרבנות ציבור ויחיד נאמרו לפני אהל מועד בחורב וכן כל קרבנות ציבור נאמרו לפני מיתתו של אהרן ברית כרתי לכם בצאתכם ממצרים וכן ברית כרתי לכם בס' תוכחות (ד) הא למדת לד' שהן כפולין בכל מקום אבל אתם אין אתם כן אלא שאתם עושים אותם מחי תפל ואתם מלעוגים על אותן דברים כאלו אין בהם ממש כענין שנא' (יחזקאל יג) והגם מחים אותו [מז] תפל אין אתם עושים קיא צואה שאינה קיא צואה אתמהה כענין שנאמר קיא צואה בלי מקום (ישעיה כח). צויתי אתכם בצאתכם ממצרים צויתי אתכם בספר תוכחות קויתי אתכם ארבע מאות ושמונים שנה עד שלא נבנה הבית חורתי וקויתי אתכם ארבע מאות ועשר שנה משנבנה הבית שנאמר (סס) כי צו צו לקו ולא מצאתי מכם קורת רוח מה שכר לכם לפני משלו משל למה'ד למדך שכעם על עבדו וצוה עליו ונהנהו בשלשלאות של ברזל והיו מושבין את השלשלת מאחוריו ומשליכין אותו על פניו והיו מבעטין בו בפניו ובפני מעיו שנאמר (סס) והיה להם דבר ה' צו צו לקו וגו' וכן בכמה מקומות עשיתם דברים מכווערים ודברים שאינן ראויים ורחמים שלי מקדימין עמכם בכל יום תמיד שנאמר (תהלים לה) מציל עני מחוק ממנו ועני ואביון מגזלו. ונאמר (סס סט) כי שומע אל אביונים ה' וגו' ונאמר (סס קג) פנה אל תפלת הערער וגו' אלו בני אדם שהם במדה בינונית בשני מדות הקב"ה נפרע על אחת שבע מדה אחת מן העכו"ם ושרים של עכו"ם שנאמר והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה וגו' (ישעיה כד) אלו שבקשו לאבד אתכם מן העולם מדה שנית מיצר הרע הקב"ה נפרע על אחת שבע על שהשטין אתכם ולא הרביתם תורה בעולם שנאמר (זכריה ג) ויראני את יהושע הכהן הגדול וגו' והשטן עומד על ימינו לשמנו ויאמר ה' אל השטן יגער ה' וגו' ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך וגו' מה (יו) שכרו מלפני כשם שהוא שם את ארצי ונחלתי לארץ ציה ושממה כדי שלא ימצא הגוף והנשמה (יח) זכות שהגבה עליה כך אני ארחיק אותו מעליכם ואדחה אותו אל ארץ ציה ושממה שנאמר (יחל כ) ואת [יט] הצפוני ארחיק מעליכם מה שצפנתי עליכם רעות מרחיק אני מעליכם והדחתיו אל ארץ ציה ושממה את פניו אל הים הקדמוני (סס) זה מקדש (כ) ראשון שנהן בו עיניו והחריבו והרגו תלמידי חכמים שבו וסופו אל הים האחרון זה מקדש שני שנהן עיניו בו והחריבו והרגו התלמידי חכמים שבו ועלה באשו ותעל [כא] צחנתו כי הגדיל לעשות (סס) מפני שהניח את כל העו"ג ובא ודבק בהן בישראל ומבקש להטותן מדברי [כב] תורה:

פרק ה כבוד ועוז לצדיקים לעתיד לבא ולעוה"ב כיצד [א] הקב"ה יושב בבית המדרש שלו וצדיקי עולם יושבין לפניו ולכל אחד ואחד נותנין לו מאור פנים בתורה שיש בו ומלאכי השרת עומדין סביב לישראל ובוכין בלבם ואומרים אשריהם ישראל שכל הצער והעינוי והלחץ שהיה להם חלף והלך לו ועכשיו כל אותה הטובה והגדולה יש להם שנאמר (תהלים סח) מלכי צבאות יודון אל תקרא יודון (ח) אלא [ב] יודון (ג) שהיו נושאים ונותנים עם משה אבי החכמה אבי הנביאים שעלה למרום והוריד תורה מן השמים (ג) לכך נאמר מלכי צבאות יודון (ד) וכי מה ענין זה אצל זה אלא אמרו בשביל התורה שעשו באה כל אותה הטובה

ישועות יעקב טובי חיים

אל בגרונם. על ידי שירוממו אל בגרונם הוא כאלו יש תרצ סיפיות נידם להלחם מול שונאיהם (מאורי אש) וטיין בספרי תוספת חיים מומור קמ"ט: (ד) הא למדת לד"ת שהן כפולין. שהתורה פי שנים לה כנגלה ונסתר. ועל כן הם כפולים (לרמו זה) ולשתיד יתגלה גם הנסתר (סס):

פרק ה (ח) אלא יודון. כי מלת יודון הוא מלשון נדידה ממקום כמו הסרה. ועל כן צפת נתינת התורה שייך לשון נדידה והסרה שהמלאכים נדדו מהרצון נתינת התורה לישראל. אבל לעתיד שייך לשון ידדה שרולין לקרב למעלת ישראל כלשון חז"ל מדדה. וכלן דחיורי לעתיד שייך לקרות יודון (מאורי אש): (ב) שהיו נושאים ונותנים. ר"ל שהיו נושאים ונותנים בדין עם משה חס התורה צריך להיות למעלה בשמים. להם תשובה שאין התורה שייך אלל המלאכים כדליתת ברסכת שכת דף פ"ח ע"ב (ויקוקין): (ג) לכך נאמר מלכי צבאות יודון. זה קאי על שעת קבלת התורה. ועל זה שייך לשון נדידה והסרה שנדדו מרצון נתינת התורה לישראל כדלעיל (מאורי אש): (ד) וכי מה ענין. פירוש וכי

בתיים וסיפוקן: [טו] מביא ראייה שגם על הנשים ישרה רוח"ק: [טז] קרקע הדומה לסידי ואינו מתקיים לפני הגשמים רש"י: [יז] ר"ל ענשו: [יח] סי' לקיים הרבה מצות התלוין בארץ: [יט] דר"ל זה יצה"ר הצפון בלבו של אדם. רש"י: [כ] שהכל מחכנסים לשם כמו ים כמ"ש כל הנחלים הולכים אל הים רש"י: [כא] לשון זהום וטינוף רש"י: [כב] במס' סוכה דף ג"ב דרשו כי הגדיל לעשות אמר אב"י ובתלמידי חכמים יחד מכלם עיי"ש:

פרק ה (א) ילקוט ההלים ד' קי"א ע"א: [ב] כלומר אף בשעת מ"ת היו המלאכים מתקנאים ואמרו תנה הודך על השמים כדאיתא בספר ר"ע ושם נדרש אל הקרי יודון כו' לענין אחר וכאן לא ידעתי להולמו: [ג] וכתוב בתריה וחרפת עמו יסיר וגו': [ד] ר"ל המלאכים יצעקו לנגד העומדים חוץ. ומקודם נאמר

או חס משה יוריד את התורה על הארץ. ומשה החזיר ברסכת שכת דף פ"ח ע"ב (ויקוקין): (ג) לכך נאמר מלכי צבאות יודון. זה קאי על שעת קבלת התורה. ועל זה שייך לשון נדידה והסרה שנדדו מרצון נתינת התורה לישראל כדלעיל (מאורי אש): (ד) וכי מה ענין. פירוש וכי

השובה והגדולה להם ולפי שבעוה"ז היו העכורים מתרפין את ישראל ואומרים כסף וזהב לנו כסף וזהב לישראל שרות וכרמים לנו וכן לישראל וכי מה שכר יש להן על ד"ת שבך היו מצטערין עליה אבל לאחר השעה כשיגיע ימות בן דוד ויתבטל מלאך המות בעוה"ז מן ישראל יהיו כל העכו"ם אומרים אשרי העם שככה לו וגו' (תהלים קמד) שעלה גורל טוב בחלקו אשרי העם שה' אלהיו שנאמר (ישעיה כה) בלע המות לנצח [ג] וגו' אלו ימות בן דוד והעכו"ם יהיו צועקין סבחוץ על אשר לא שמעו לד"ת ומלאכי השרת צועקין מבפנים על אשר לא זכו באותה טובה של ישראל שנאמר (ישעיה לג) הן אראלם [ד] צעקו חוצה וגו' ואומר מקימי מעפר דל וגו' אם הבנים שמחה (תהלים קיג) להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו (ה) בעולם הבא כיצד אלו בני אדם שעברו עבירות ונקנסה עליהם מיתה עד ארבעה דורות שנאמר (סמות כ) פוחד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים חורו ועשו תשובה וקראו את המקרא ושנו את המשנה ומתו מתוך אותו הצער אין לו נחמה להקב"ה עליהן אלא א"כ מעמידן על רגליהן מן העפר בין ברכיו ומגפפן ומחבקן ומנשקן ומביאן לחיי עוה"ב עם שאר הצדיקים לכך נאמר מקימי מעפר [ה] דל וגו' להושיבי עם נדיבים וגו' מושיבי עקרת הבית (ו) זה בית המקדש שעמד הקב"ה בתוכו וברא את כל העולם כלו מסוף העולם ועד סופו שנאמר ה' בחכמה [ו] יסד ארץ כונן שמים בתבונה ברעתו ההומות נבקעו. ד"א מושיבי עקרת הבית זה העוה"ז שברא בתוכו הקב"ה (ז) את האדם מסוף העולם ועד סופו שנאמר (ישעיה מה) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אם הבנים שמחה ברוך המקום ברוך הוא ששמחתו מרובה על ישראל לעולם שכשם שישראל עושי תשובה בעוה"ז ועושי תורה ושמחין בה כך התורה שמחה בהן לעולם הבא שנאמר [ז] אם הבנים שמחה. ד"א מקימי מעפר דל וגו' להושיבי עם נדיבים וגו' לימות בן דוד כיצד אדם שעבר עבירות הרבה ונקנסה עליו מיתה עד ד' דורות שנאמר פוקד עון אבות וגו' וחזר ועשה תשובה וקרא תורה נביאים וכתובים ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות ושימש חכמים אפילו נגזרו עליו ק' גזירות הקב"ה מעבירן ממנו ויקבץ אותו עם שאר הצדיקים לימות בן דוד שנאמר (הושע ה) גם בי יתנו בניו עתה אקבצם אל הקרי כי יתנו אלא כי ישנו תחית המתים להקב"ה בעוה"ז כדי [ח] לקרש שמו הגדול וכן תחית המתים להקב"ה לימות בן דוד כדי ליתן שכר לאוהביו וליראיו וכן תחית המתים להקב"ה לעוה"ב כדי ליתן דין וחשבון שנאמר (ישעיה נו) יהיו סתיוך גבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי מל אורות מלך וארץ רפאים תפיל יחיו סתיוך אלו מתי ארץ ישראל נבלתי יקומון אלו מתי חוץ לארץ הקיצו ורננו שוכני עפר מכאן אמר רהע"ה יהי חלקי עם אלו שהם ממיתין את עצמן על ד"ת שנאמר (תהלים יז) סמתים ירך ה' וגו' חלקם בחיים וגו' הקיצו ורננו שוכני עפר מכאן אמרו [ט] כל הנעשה שכן לעפר בחיו [י] עפרו ננער לתחית המתים וכל שאינו נעשה שכן לעפר בחיו אין עפרו ננער לתחית המתים לכך נאמר הקיצו ורננו שוכני עפר [יא] שוכני עפר לא נאמר אלא שוכני עפר אלו בני אדם שמשכינים עצמם על העפר ללמוד תורה הקב"ה מביא עליהם מל אורות של תורה ומושיבין בין ברכיו ומגפפן ומנשקן ומביאן לחיי עוה"ב שנאמר כי מל אורות מלך מאי וארץ רפאים תפיל אלו עכו"ם שהיו אומרים לישראל גבורים אנחנו עושי מלחמה אנחנו מי יוכל לעמוד לפנינו והקב"ה יעשה בהן נקמות גדולות ויפילם לפני בני ישראל שנאמר וארץ רפאים תפיל ומפני מה זכה אליהו שהחיה את המת מפני שעשה רצונו של הקב"ה והיה מתאנח על כבודו של הקב"ה ועל כבודן של ישראל כאלו נאברו שונאים של ישראל ובכל דור ודור שהיה אליהו מוצא בני אדם צדיקים היה מגפפן ומחבקן ומנשקן ומברך ומשבח ומרומם ומגדל ומקדש לשמו של הקב"ה ומנין תדע לך כשאמר רוח"ק לאליהו מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי וגו' ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך וגו' ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט וגו' תמשח לנביא וגו' (מלכים א יט) וילך משם וימצא את אלישע בן שפט והוא חורש שנים עשר צמרים

טובי היים

ישועות יעקב

נאמר והיה אסנת עתך וספן ישועות וגו' דקאי על התורה ועל שיהא סדרי משנה כדאיתא בשבת פ"ב : [ה] שהיו דלים מן המצות ומע"פ : [ו] וכן במשכן ובמקדש נאמר ויסלא אותו בחכמה ובתבונה וברעת כי היא עקרת הבית והעולם ועיין בפרקי ר"א פ"ג : [ז] התורה נקראת אם כמשה הורת אמך ובלשון משנה יש אם למקרא : [ח] ע"י אליהו אלישע ויחזקאל וצדיקים שבכל דור : [ט] טושה ד' ה' : [י] מקיץ בתחיית המצויים רש"י : [יא] דלישחמסע על כל המתים רש"י ושם בסוטה נדרש הענין על גסות רוח והתם גרסי'

ועד סופו הי' שנאמר כי וכשחטא הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו עד כאן. ובהטאו נתקלקל העולם. ולפתח יתקן האדם וכל העולם כמ"ש בלקוטי אמרים פרק ל"ו דימות המשיח ונפרס כשיחיו המתים הם תכלית וסלימות צריאת עולם הזה שלכך נברא מתחילתו עכ"ל. וז"ל שנאמר אנכי עשיתי ארץ והאדם עלי' כראפוי. לתכלית זה שיהיה

וכי מה ענין הנביא דמלאכי השרת דלעיל אלל ישראל. ומתוך אלל אמרו בשביל התורה שעשו בזה כל אותה הקוצה והגדולה לישראל. לפיכך צופין בלגס שלא זכו לזה. כדלקמן : (ה) בעולם הבא כיצד. קאי אללעיל כבוד וצו לצדיקים לעתיד לבא ולעוה"ב. ופירש בתחילה לעתיד לבא. ועתה מפרש בעולם הבא שאמר תחיית המתים : (ו) זה בהמ"ק. דלעתיד יבנה הבית המקדש שהוא עקרת הבית שהוא העיקר והתכלית אשר ממנו הושתת העולם (מאורי אש) : (ז) אתה האדם. כדלוי' במס' סנהדרין דף ל"א ע"ב. אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו הי' שנאמר כי וכשחטא הניח הקב"ה ידו עליו ומיעטו עד כאן. ובהטאו נתקלקל העולם. ולפתח יתקן האדם וכל העולם כמ"ש בלקוטי אמרים פרק ל"ו דימות המשיח ונפרס כשיחיו המתים הם תכלית וסלימות צריאת עולם הזה שלכך נברא מתחילתו עכ"ל. וז"ל שנאמר אנכי עשיתי ארץ והאדם עלי' כראפוי. לתכלית זה שיהיה

וגו יעבור אליהו אליו וישלך אדרתו אליו וגו' מיד הניח אלישע את כל אשר לו וירץ אחריו שנאמר ויעזוב את הבקר וירץ אחריו אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחרך וגו' מיד הפקיר אלישע את כל אשר לו (ח) וזרע כל השרה מלח שנאמר וישב מאחריו ויקח את צמד הבקר (ט) ויזבחהו וגו' ויקם וילך אחריו אליהו וישרההו. וילמד ממנו לא נאמר אלא וישרתהו מכאן אמרו גדולה שימושה [יב] של תורה יותר מלימודה ואל יפטר אדם מחבירו (י) אלא מתוך דבר הלכה כדי שיאמר זכור איש פלוני לטוב שזו ההלכה קבע בידי שנאמר ויהי המה הולכים הלוך ודבר (סס ז' ז' יא) ואין דבר אלא ד"ת שנאמר (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאם ה' וגו' וכשנשתלח מלאך אל אליהו ואל אלישע לסלק את אליהו מן העולם בא ומצאן שהיו עוסקין בדברי תורה ולא היה יכול לשלוט בהם חזר לפני הקב"ה ואמר רבש"ע הן עוסקין בד"ת ואיני יכול לשלוט בהן שנאמר (יא) והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו וגו' (סס) (יב) רכב אש אלו דברי תורה נביאים וכתובים וסוסי אש אלו משנה הלכות ואגרות (יג) ומה ה"ל ויפרדו בין שניהם אלא שחזר המלאך ואמר לפני הקב"ה רבונו ש"ע (יד) עשיתי לך קורת רוח בעולם די הביוון שבזיהי אותם ודחפתי אותם אחד לכאן ואחד לכאן לכן נאמר ויפרדו בין שניהם מכאן אמרו שני בני אדם שהולכין בדרך יעוסקין בתורה (טו) אין דבר רע יכול לשלוט בהן ומפני מה זכה יחזקאל שיחיו מתים ע"י מפני [יג] שהסתפח על ישראל בכל שעה ושעה שנאמר (יחזקאל כב) בן אדם התשפוט התשפוט את עיר הדמים וגו' מה"ל התשפוט התשפוט שני פעמים אלא כך אמר הקב"ה ליחזקאל בן אדם לי ורך [יד] נאה להוכיח את ישראל :

ד"א מה ת"ל בן אדם וגו' כך אמר הקב"ה ליחזקאל אם אתה מוכיחן תוכיחן ואם אין אתה מוכיחן אני מוכיחן [טו] בתוכחה אבל אי אתה דומה להן אלא כשיר הזה מה שיר הזה [טז] עתים בני אדם שמחים בו (טו) עתים משמחין את בעליו שנאמר (סס לג) והנך להם כשיר ענבים וגו' ושמעו את דבריך ועושים אינם וגו' ומניין תדע לך שכן הוא כשבא נבוכדנצר והגלה את ישראל והוריד אותן לבבל עשאן שרים על כל מלאכה [יז] וכשמרתו במעשיהן הוציאן לבקעה והרגן ובשעה שהיו נהרגין אמרו אוי לנו יבשו עצמותינו [יח] ואכרה תקוחנו נגורנו לנ"ל (סס לו) מכאן אמרו יורע אדם בעצמו אם בן עוה"ב הוא אם לאו ואם עשה עבירות גדולות

טובי חיים

ישועות יעקב

שיהיה לו: (ח) וזרע כל השרה מלח. פירוש שלא חס לדבר אף כי יבור הסדה. ע"ד גפרית ומלח שריפה כל חרלה (מאורי אש): (ט) ויזבחהו. וזה מורה שלא היה עוד בלעתו לחרוש שדהו אחר ששקע הנקרים (סס): (י) אלא מתוך דבר הלכה. כדי שלא יהיה פירוד ממנו. וזה שאמר בירושלמי מהו הלכה יחיד ורבים הלכה כרבים. שמה מתהבריס ויהי כרבים. ומכ"ש חס נפרדו לעולם. ואפילו אליהו ואלישע שהיו בנייהם הקשר חמין (יא) והנה רכב אש. כי המלאך לא היה יכול להפרידם מכח שעסקו בתורה. ואך על ידי התורה נעשה רכב וסוסי אש. והיה יכול לשרוף לאלישע ח"ו. ואז היה דומם המלאך זה לכאן וזה לכאן כדי שלא ישרף אלישע (סס): (יב) רכב אש אלו דברי תורה. דלפי ששטו קשה וכי לריך דוקא רכב וסוסיים לעלות לשמים. לכך מפרש רכב אש אלו דברי תורה וכתובים. וסוסי אש אלו משנה הלכות ואגרות. דכמו שהסוסיים מנהיגים הרכב. כן התורה שבע"פ מפרש התורה שכתב שכונת התורה כן הוא בכל מנוה. והענין הוא שהיו עוסקים בתורה שכתב ובתורה שבע"פ ונעשה מזה האש. וכדי שלא ישרף אלישע היה יכול המלאך להפרידן. והענין שנעשה האש מהתורה יש לפרש כי מחמת דאליהו היה אז קרוב לעלות למעלה היתה תורתו עושה אור בהתגלות עד שלא יוכל האדם בעוף לסבלה על דרך כי לא יראתי האדם וחי. ממילא היה מוכרח אלישע להפריד ממנו. וה' יאיר עינינו בתורתו חמין: (יג) ומה ת"ל ויפרדו בין שניהם. כי היה די ליכתב והנה רכב אש וסוסי אש ויעל אליהו בעטרה השמים. ומתוך דקמשתע לן בג' תיבות אלו דהמלאך לימד זכות שיהיה הפירוד מכפר כדכנסמוך: (יד) עשיתי לך קורת רוח. דכיון שהלדיק עולה מן העולם הזה נעשה שמחה גדולה בעולמות העליונים כמ"ש בסוף כתובות עליונים מנקשים את רבי כו'. וזהו הקורת רוח בעולם. היינו שכמו שמיתת לדיקים מכפרת כן במה שנסתלק אליהו לשמים היה מכפר לישראל. וזה שלמד המלאך זכות ואמר די הביוון היינו שיהא הפירוד והביוון מכפר כמו מיתה בשאר הלדיקים (מהר"ש). ועיין בהגרת הקודש סימן כ"ז כ"ח שפירש ענינים אלו בטוב פעם: (טו) אין דבר רע יכול לשלוט בהן. דאפילו המלאך לא היה יכול לשלוט בהם על ידי שעסקו בתורה. והיה לריך להיות הפירוד על ידי האש והחזר של התורה כדלעיל. והרי אתה רואה כח התורה. וכן דרשו של אליהו ז"ל בכל הספר להגדיל מעלת לימוד תורה ועשיית תשובה. ככדי שגשג לתורתו ועבודתו יתברך. ביראה ואלהבה רבה. וכן יהי רצון: (טז) עתים משמחים את בעליו בר. נראה לפרש על פי מה שכתב בספר דגל מחנה אפרים בשם הרב הגדול מו"ה יעקב יוסף הכהן ז"ל לפרש הפסוק (תהלים קל"ב) אויביו אלבים כוסת ועליו יצין נזרו על פי מה דליתא זכה נוטל חלקו חלק חבירו בגן עדן. לא זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם. והנה כל אדם יש בו נחית טוב ורע. וכשמזכים לחיבו ונאמר לו יריי מותר ויראה. אם חבירו מקבלו אז מתדבק טוב של חבירו לטוב שט. ואם לאו ח"ו.

גרסי' שכבי בעפר לא נאמר כו' ועיי"ש בטהרש"א: [יב] ובברכות דף ז' לסדר זה מססוק אשר יצק סים (מלכים ב ג) אשר למד לא נאמר כו': [יג] שהתחבר עשהם וסבל צער בשבילם כדי לישא עונם: [יד] שגם אני סובל עונם כמו אתה: [טו] ובקללות שבתורה: [טז] פי' כשהן שמחים הם משורדים ולפעמים כשהם נעצבים מעוררים עליהם השמחה ע"י שיר: [יז] שהשתחוו לצלם שעה נ"ב בעלילה כדאיתא בדרז"ל: [יח] סבורים היו שלא יעמדו

נחלות כאלו עוקר את עצמו מן העולם לפיכך הביא הקב"ה עליהם [ים] את יחוקאל והעביר
 אותו עליהם שנאמר (סס) היתה עלי יד ה' וגו' ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות והעבירני
 עליהם והנה יבשות מאד ואין נחה האמורה כאן אלא לשון [כ] מיתה שנא' (ישעיה נ) יבא
 שלום ינודו על משכבותם והיא מלאה עצמות אל תקרי עצמות אלא עץ מות מן העץ שאמר
 הקב"ה לארה"ר שלא יאכל ממנו ואכל תקנסה עליו מיתה ועל תולדותיו הבאות אחריו עד
 סוף כל הדורות לכך נאמר מלאה [כא] עצמות והעבירני עליהם סביב סביב ולהלן הוא אומר
 (יחוקאל ח) ואבא ואראה והנה כל תבנית וגו' מחוקה על הקוד סביב סביב נאמר כאן סביב ונאמר
 להלן סביב מה להלן משוקץ בע"ז אף כאן משוקץ בע"ז והנה רבות מאד וגו' והנה יבשות מאד
 אמר יחוקאל עצמות האלו שמא יאכדו מן העולם לפיכך אמר הקב"ה ליחוקאל בן אדם התחיינה
 העצמות האלה ואמר ה' אלהים [כב] אתה ידעת מיד ויאמר אלי הנבא על העצמות וגו' ויאמר אלי
 הנבא אל הרוח וגו' כה אמר ארני ה' מארבע רוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו מלמד
 שהרגן [כג] מכאן אמרו שמלאכי השרת היו ממונים על אותו רשע לחבלו שנאמר (ישעיה יד)
 ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב לבוש הרוגים וגו' הא למדת בשביל אותן הרוגי חרב היו
 מלאכי השרת ממונים על אותו רשע לחבלו ובסוף חיו ועמדו על רגליהם ופרו זרבו שנא' ותבא
 בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חיל גדול מאד וגו' כל הענין (יחוקאל לו) ואז נתגדל
 ונתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו ועל אותה שעה נאמר (סס לח) והתגדלתי
 והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וגו' ובשכר אותן דברים שהסתפח יחוקאל על ישראל
 בכל שעה זכה שהחיה הקב"ה מתים על ידו (פיסקא):

דם ובשר ושבר גוג לעתיד לבא על הרי ישראל כיצד בשם שהרשעים מענין את ישראל
 ולוחצים אותן ושוחקין עצמותם ובשרם עד שנפשם יוצאת ואין חוששין להם. כך הקב"ה
 מאספ אותן לדין על הרי ישראל ומאכיל את בשרם לעוף השמים ולחיות הארץ ואין חושש
 להם שנאמר (סס לע) ואתה בן אדם כה אמר ה' אלהים אמור לצפור כר כנף ולכל חית השדה
 הקבצו ובאו האספו מסביב על זבחי אשר אני זבח לכם זבח גדול על הרי ישראל
 ואכלתם בשר ושתיהם דם. בשר גבורים תאכלו ודם נשיאי הארץ תשתו אילים כרים ועתודים
 פרים מריאי בשן כולם ואכלתם חלב לשבעה ושתיתם דם לשכרון מזבחי אשר זבחת
 לכם ושבעתם על שולחני סוס ורכב גבור וכל איש מלחמה נאום ה' אלקים ונתתי את
 כבודי בגוים וראו כל הגוים את משפטי אשר עשיתי ואת ידי אשר שמתו בהם וידעו בית
 ישראל כי אני ה' אלהיהם מן היום ההוא והלאה כבר נעשה מקצת דם ובשר ושבר על לוחצינו
 בעוה"ז ועינינו רואות בכל יום תמיד כיצד משל לשתי תינוקות שקראו בבית רבן והגדילו
 ונעשו תלמידי חכמים וכשהיו מהלכין על פתח בית רבן ורואין הרצועה שלקו בה היו משחקין
 זה עם זה. ואומרים באותה רצועה לקינו. כך עכו"ם מענין את ישראל ולוחצין את ישראל
 ולאחר שעה הן נהרגים על ההרים ועל הגבעות במלחמה שנאמר (ישעיה נא) ותשכח ה' עושיך
 נושה שמים ויוסד ארץ ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית ואיה חמת
 המציק. אלו נאמר אשר כוננתי להשחית הייתי אומר אשר כוננתי בעיניך להשחית ויצא לבבינו
 ממנו לכך נאמר כאשר כונן להשחית ואיה חמת המציק הרי הן על ההרים ועל הגבעות והעוף
 אוכל בשרם מעליהם וישראל רואין בעיניהם ומשחקין ואומרים הן הם שהיו מענין ולוחצין
 אותנו בכל יום תמיד. אשרי ישראל בכל מקומות מושבותיהם אע"פ שהם סתייגעין בארבע
 רוחות העולם מצפון לדרום ומדרום לצפון מסורח למערב וממערב למזרח הרי הן באמצע
 שנאמר (עמוס ט) כי הנה אנכי מצוה והניעותי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה
 ולא יפול צרור ארץ אלו אמר הכתוב ונפל צרור ארץ או היה [כו] נשבר לבי בקרבי רחפו כל
 עצמותי כי הייתי אומר ונפל צרור ארץ [כו] ונמחה כדרך כל הארץ וכשהוא אומר ולא יפול
 צרור ארץ מה צרור הזה אדם מוליכו בכברה לכאן ולכאן הרי הוא באמצע אף ישראל אני

טובי חיים **ישועות יעקב** **כפרתן**

יעמדו בתח"ה על עון ע"ז ובאמת לא עשו אלא דברים:
 [יש] על ההרוגים שהרג נ"ג: [כ] ר"ל שע"ז זה סת
 יחוקאל בח"ל וגם עצמותיו לא נקברו בא"י:
 [כא] כמשארז"ל שבאכילת עץ הדעת סגס בע"ז וחוא
 סוד ל"ח: [כב] על זה דרשו רז"ל שלא האסין
 יחוקאל ונענש שימות בח"ל ועיין בירקוש יחוקאל ל"ז
 ובירקוש מלכים ששבע ג"כ כן אלא ששבחו אותו שהיה
 בקי מאדם וקין כו' ע"ש ועיין בפרקי ר"א ל"ג:
 [כג] גבוכדנצר ועיין בפרקי דר"א: [כו] נקט לשון
 המקרא בירמיה: [כו] נסדך ונשבר ונעשה אבק:
 אינכ

אז נוטל חצירו חלק רע שלו. וזה שאמר הכתוב חויבו
 חלבים בושת שלו והיינו הרע שלו. ועליו ילץ נזרו.
 היינו הטוב של חצירו שהוא לכתר ועטרה לו. עליו ילץ
 היינו על המוכיח. שנוטל חלק חצירו כגן עדן. וכוה
 יש לפרשמה דאיתא על הפסוק פסללך מפסולת של לוחות
 העשיר משה. כי ידוע מדריגת משה היה ונחמו מה.
 והיה רוצ' תמיד לקרב כל המדריגו' תחתונים להסס כ"ה.
 והיה מוכיח תמיד לאותם שלא הלכו כדרך הישר. וזה
 הרמז מפסולת של לוחות היינו מן מדריגות תחתונים של
 בני אדם כו' העשיר משה. והיינו כנ"ל כי רצה לקרנם
 ואמר להם דברי מוסר ויראה. ומת"ג העשיר. אם לא שמעו לו אז נטל חצירו חלק הרע שלו כגיהנם. ואם קיבל
 דבריו. אז הגיע לו יותר הארה מתחת שנתדבק בו טוב חצירו (דגל מחנה אפרים פרשת תלח) ועיין במפרי
 מסגרת השלחן סימן כ"ט:

כפרתן בכל מקום מושבותם אע"פ שהן מתייגעין לארבע רוחות השמים הרי הן [כח] באמצע זכך הוא מפורש בקבלה ע"י עבדך הנביא (מלאכי ג) כי אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם אמר הקב"ה מעולם לא הביתי אוסה [כט] ושניתי לה שנאמר אני ה' לא שניתי ומאז ואתם בני יעקב לא כליתם אתה מוצא [ל] שבעים ושנים נגעים יש בתורה ויושב על כסא שופט צדק יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים אמר אם אני מביא על ישראל כל אותן שבעים ושנים נגעים יהיו מכותרים בין העמים ויהיו העכו"ם אומרים עליהם מכותרים הם לפיכך כל אחד מארבע מיני מראות נגעים האמורות בתורה אם ראית אחד מישראל שיש עליו אחד מארבע מיני מראות נגעים אינה אלא רפואה לו לכפר על כל עונותיו (יו) וזכה על ידי היסורין אל עולם הבא ואף ההריגה שהרג הקב"ה את ישראל פעונותיהן בעוה"ז רפואה היא להן לעוה"ב שנאמר (הושע ז) לכו ונשובה אל ה' כי הוא מרף וירפאנו יך ויחבשנו יחינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו יחינו מיומים זה העוה"ז וימות בן דוד ביום השלישי יקימנו ינחיה לפניו זה העוה"ב. מקצת חיים שלא בצער ושלא ביצר הרע אל הצדיקים בעוה"ז מעין עוה"ב ואלו הן אברהם יצחק ויעקב יעבץ ויתרו וכדומה להן שנאמר (נראשית כד) ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל לא [לא] בימיו של אברהם הכתוב מדבר אלא בימים של עוה"ב וימות בן דוד אמר הקב"ה באו עשרה דורות מאדם ועד נח והחרבתי את עולמי ואח"כ באו עשרה דורות מנח עד אברהם וסדרתי [לב] מן העולם במה שהעליתי בעולם כיון שבא אברהם היה לבי על עולמי שנאמר (ט"ה ד) לבבתי אחותי כדה לבבתי באחת טעיניך באחד [לג] ענק מצורוניך משל למלך שקדש את האשה ונראית לו באחת מעיניה והיה אוהבה ביותר ושמח בה ומשתוקק בה אמור מעתה (בלבו) כשיראנה בשתי עיניה עאכ"ו כך אברהם אבינו היה מפקח על עיני הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה כך אוהבו כשיבואו בנו לדיחיבילות של תורה ומצות עאכ"ו לכך נאמר לבבתי באחת מעיניך באחד ענק מצורוניך. ומפני מה זכה יעקב לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע בעוה"ז ממה שעתיד הקב"ה ליתן אל הצדיקים לע"ל מפני שהיה יושב בבית המדרש מקטנותו ועד זקנותו והיה בקי במקרא ובמשנה בהלכות ובאגדות שנאמר (נראשית כה) ויעקב איש חס יושב אהלים ואומר (תהלים קנז) כחצים ביד גבור כן בני [לד] הנעורים אשרי הגבר וגו' ואומר (ישעיה כח) את מי יורה דעה וגו' גמולי מחלב עתיקי משדים [לה] וכשיצא מבית אביו ללכת אל בית לבן באתה השכינה ועמדה למעלה ממנו משיבה ואמרה לו יעקב בני שא נא עיניך השמימה וראה י"ב מזכות וכוכבים ברקיע וי"ב שעות היום וי"ב שעות הלילה * כנגד י"ב שבטים שאני נוהן לך כיון שבא יעקב מבית לבן ונמכר יוסף היה בוכה ומהאבל עליו עשרים ושתים שנה שנאמר (נראשית לו) ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וגו' ויבך אותו אביו וכי על יוסף היה בוכה אלא אמר שמא נתחייבתי על שנשאתי שתי אחיות או שמא נהניתי מממונו של לבן [לז] ושל שכר ובמלה הברית שכרת לי הקב"ה מיד נהגלגלו רחמי של הקב"ה ונתן ליעקב שבע עשרה שנה סמוך לזקנותו טובים מעין עוה"ב מכאן אמרו כל שהשיגתו שנה אחת טובה סמוך לזקנתו סימן יפה לו וכל שהשיגתו שנה אחת רעה סמוך לזקנתו סימן רע לו יעקב אבינו היה כטובה שבע עשרה שנה שהיה בטצרים

זובי חיים

ישועות יעקב

ובזה יש לפרש כאן מה שיר הוה עתים בני אדם שמחים בו. דהיינו בשעה שאלהם שמח ושומע קול ביר הוא שמח על ידי השיר ביותר. עתים משמחים את בעליו. היינו בשעה שהאדם עובד בעמ"ל מחיזה עסק אשר לא טוב אין רצונו לשמוע אז קול שיר. ואעפ"כ אם אירע ששומע משמח אותו השיר בע"כ. כן הענין בתוכחה אם הנביא מוכיח את ישראל והם נוקבלים דבריו הוא שמח במה שנתדבק בו טוב שלהם. וגם הם שמחים במה שהם מקיימים מצות הש"ת. אכן אם אינם עושים כדבריו ח"ו אע"פ שמגיע לו ג"כ טובה במה שחזירו נוסל הלק רע שלו כג"ל מ"מ אין זה שמחה להלדיק כי היה חפץ יותר שישמע דבריו! והרי זה הענין משמח את בעליו לכך בע"כ במה שחזירו נוסל חלק רע שלו כג"ל. ועיין בספר נגיד ומלזה מה שפירש על תיבות וזים חלקינו עמהם שאומרים בהשמונה עשרה:

ועיין ביחזקאל טס (ל"ג) בתחילת הקיפועל דאירי טס בענין התוכחה. שכתב טס ולא דברת להזהיר רשע וגו' ודמו מידך חזקש. ואתה כי הזהרת רשע וגו' ואתה נפשך הללת. ולזה אמר גם כאן דמ"ל: תשתכר אם תוכיחם בין ישמעו לך או לא כנ"ל: (יו) וזכה בו' אל עוה"ב. שכל ידי שמקבל אותו בסדר פנים יפות זוכה לעוה"ב (מגיד מישרים סוף פרשת לו). ועוד נמלא תועלת ביסורין וקושי הפרנסה שחלש צעת ההוא היגר הרע של פגם הברית. גם נחלש אז היגר הרע של גיחות אשר אלו שני ענינים הם יסוד לקיום כל המצות. וכזה נראה גדול אהבת הש"ת אלינו להלילו מהינה"ר ולזכות אותנו לעוה"ב. גם הוא ממרק מאוד העונות. וגם אינו מתיירא שיאכילוהו שכר זכויותיו בעוה"ז וכמ"ש בספרי אמרי חיים פרשת עקב וצפרי מסגרת השלחן ביתו כ"ש סק"ג מענינים אלו ע"ס. וכשישים אל לבו כל זה יקבל הכל באהבה וישוב על כל עונותיו ויתפלל להשי"ת פג כל

[כח] אינם כלים רק הם קיימים לעולמים: [כט] רק מסתין להם עד שתחמלא פאחם ומכלה אורם בפעם א' אבל מישראל נפרע מעט מעט: [ל] הוא דעה עקביא בן מהללאל כת"כ ובמס' נגעים: [לא] רהול"ל בא ביסיו: [לב] שסדר לפניו הצדיקים שהיו בדורות אלו כמו שם ועבר והם היו סניגים על העולם. וחלשון דחוק: [לג] זה אברהם הנקרא האדם הגדול בענקים רש"י ועיין בסדר אליהו זוטא פכ"ה: [לד] דרש זה על יעקב שלמד תורה מנעוריו וגם משעה שנמשל מחלב ונעתק משדי אמו: [לה] ילקוט ויצא רף ל"ה ע"א. *ושנים עשר אבני מצבה גרסת ילקוט: [לו] כך גירסת הילקוט

חפץ יותר שישמע דבריו! והרי זה הענין משמח את בעליו לכך בע"כ במה שחזירו נוסל חלק רע שלו כג"ל. ועיין בספר נגיד ומלזה מה שפירש על תיבות וזים חלקינו עמהם שאומרים בהשמונה עשרה:

ועיין ביחזקאל טס (ל"ג) בתחילת הקיפועל דאירי טס בענין התוכחה. שכתב טס ולא דברת להזהיר רשע וגו' ודמו מידך חזקש. ואתה כי הזהרת רשע וגו' ואתה נפשך הללת. ולזה אמר גם כאן דמ"ל: תשתכר אם תוכיחם בין ישמעו לך או לא כנ"ל: (יו) וזכה בו' אל עוה"ב. שכל ידי שמקבל אותו בסדר פנים יפות זוכה לעוה"ב (מגיד מישרים סוף פרשת לו). ועוד נמלא תועלת ביסורין וקושי הפרנסה שחלש צעת ההוא היגר הרע של פגם הברית. גם נחלש אז היגר הרע של גיחות אשר אלו שני ענינים הם יסוד לקיום כל המצות. וכזה נראה גדול אהבת הש"ת אלינו להלילו מהינה"ר ולזכות אותנו לעוה"ב. גם הוא ממרק מאוד העונות. וגם אינו מתיירא שיאכילוהו שכר זכויותיו בעוה"ז וכמ"ש בספרי אמרי חיים פרשת עקב וצפרי מסגרת השלחן ביתו כ"ש סק"ג מענינים אלו ע"ס. וכשישים אל לבו כל זה יקבל הכל באהבה וישוב על כל עונותיו ויתפלל להשי"ת פג כל

במצרים (יח) והעלה עליו [לז] הקב"ה כאלו כל ימיו היה במוכה (יש) שנאמר (כראשית מו) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה וגו'. ומפני מה זכה יתרו לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע בעוה"ז ממה שעתיד הקב"ה ליתן אל הצדיקים לעוה"ב מפני שנהג בחכמה לשמה לפי שכל אותן השנים שהיה משה בביתו של יתרו וראה יתרו כל המעשים טובים שעשה משה ולא נעשה לו [לח] כל דבר עד שבא למצרים ובא לידי דבר שנאמר (סמות יח) וישמע יתרו את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו וגו' אמר יתרו אי לי שכל אותן מע"מ שעשה זה בחוק ביתי והן מביאין אותו לחיי עוה"ב ואין אני היה יודע מה כחן מיד עשה יתרו דבר גדול מעצמו שנאמר (סס) ויקח יתרו חותן משה את צפורה אשת משה וגו' ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר נר הייתי בארץ נכריה ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה ובא יתרו חותן משה ובניו ואשתו וגו' ויאמר אל משה וגו' ואשתך ושני בניה עמה שיגר אצלו שליח ואמר לו משביע אני עליך בשני בניך שהיה יתרו אומר לו מפני מה אתה קורא שם האחד גרשם ושם השני אליעזר גרשם כי נר וגו' אליעזר כי אלהי אבי בעזרי משביע אני עליך באל אביך שהצא לקראתי ותקבלני בסבר פנים יפות מיד יצא לקראתו וקבלהו בסבר פנים יפות שנאמר (סס) ויצא משה לקראת חותנו וגו' הקב"ה בוחן לבות וכליות הוא אמר ליתרו יתרו אתה באת להקביל פניו של אותו הצדיק תזכה שלא יהי בתי מררשות בטלים מורעך לעולם שנאמר (כמדנר כד) וירא את [למ] הקני וישא משלו ויאמר איתן מושבך ושם בסלע קנך מכאן אמרו יתן אדם בתו לת"ח אפילו נותן כל סמונו עליה שכן מצינו אצל יתרו שלא זכה אלא ע"י משה וכן ישא אדם בת ת"ח אפי' אם לקחה בלא דמים ומנין חדע לך צא ולמד מדרך ארץ נושא אדם בת ת"ח אפילו אם מת או גולה היין ליה בנים ת"ח משל לענבי הגפן בענבי הגפן נושא אדם בת עם הארץ מת או גולה היין ליה בנים עמי הארץ [מ] משל לענבי הגפן בענבי הסנה וזהו מנהגו של עולם. ומפני מה זכה יעקב לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע בעוה"ז ממה שעתיד הקב"ה ליתן לצדיקים לע"ל מפני שהיה מחור בכל מקומות ישראל ולמד תורה ברבים ליש"ש וכל המלמד את חברו פטוק אחר או הלכה אחת או דיבור אחר כאלו נותן לפניו חיים שנאמר (דכריס ל) כי הוא חייד ואורך ימיו ואומר אורך ימים בימינה (משלי ג) ואומר (סס) עץ חיים היא למתווקים בה מכאן אמרו יעשה אדם מעשים טובים [מא] ואח"כ ישאל אדם תורה מהקב"ה יעשה אדם מעשים כשרים וצדיקים ואח"כ ישאל אדם חכמה מלפני הקב"ה לעולם יתפוס אדם ענוה ואחר כך ישאל בינה מלפני הקב"ה ואח"כ ישאל פרנסה שנאמר שאלו מה מטר בעת מלקוש ה' עושה [מב] חזיון ומטר גשם יתן להם לאישעשב בשדה (זכריה י) מכאן אמרו קרא אדם תורה נביאים וכתובים ויודע להשיב בהם ישמרם בידו וישבת ויברך ויגדל וירומם ויקדש לשמו של מי שאמר והיה העולם שנה אדם סדר אחר או שני סדרים ויודע בהם ישמרם בידו ויברך ויקדש לשמו של הקב"ה וא"צ לומר מי ששונה הלכות נשא אדם אשה והיה לו ממנה בן אחד או שני בנים יברך וישבת ויקדש לשמו של הקב"ה כדי שההא מטתו שלמה ויקנה לו עוה"ז וימות בן דוד ועוה"ב ישנא' (דה"א ד) ויקרא יעקב לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני בת"ח והרבית את גבולי בתלמידים והיתה ידך עמי שלא אשבת תלמודי ועשית מרעה [מג] שתעשה לי מרעים כמותי לבלתי עצבי שלא יעצבני [מד] יצה"ר מלישנות מיד ויבא אלהים את אשר שאל (סס) עליו הוא אומר (מהליס כ) יתן לך כלבבך וגו' ימלא ה' כל משאלותיך. ר"א ויקרא יעקב לאלהי ישראל לאמר אם ברך תברכני בפריה ורביה והרבית את גבולי בבנים וזכנת והיתה ידך עמי במו"ם ועשית מרעה חיים שנתת לי שלא אראה בהם לא מיתוש ראש ולא מיתוש אזנים ועינים ולא מיתוש חולי מעיים לבלתי עצבי שלא [מד] יעצבני יצה"ר מלישנות ואמצא נחת רוח בוקנותי [מה] מיד ויבא אלהים את אשר שא'.

פרק ו משכני אחריו נרצעה הביאני המלך חדריו וגו' (ספ"ט א) זו היא כנסת ישראל שנמשכה אחר הקב"ה שנאמר (ירמיה לא) מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתך על בן משכתיך חסד אהבה רבה אהבתך לא נאמר אלא אהבת עולם אהבתך שמא

ישועות יעקב טובי חיים

הילקוט: [לז] בילקוש גי' הכתוב: [לח] שלא נעשה לו שום נס עד מצרים כעשר סבות וקריעה ים סוף וסלחמת עמלק: [למ] נסתכל בגדולתם של בני יתרו כו' רש"י: [ס] ססמים ס"ג: [מא] כדאיתא באבות כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת כו': [מב] עננים מביאים מטר. רש"י: [מג] שיתחברו אלי צדיקים וטובים: [מד] שלא יביאני היצה"ר אל עצבות ודאגה ועיז לא אוכל ללמד: [מה] כל זה בתמורה דף פ"ו ע"ש:

מכ שריו ושכ ורפא לו: (יח) והעלה עליו הקב"ה. דכשהלדיק הוא בסוכה הוא עובד השם בהתרחכות העומק והדעת עד שיכול להשפיע מקדושתו ומורחו. לזה אמר והשלה עליו הקב"ה כאלו כל ימיו היו בסוכה ופנד עבודה שלימה כמו זימים שהיה נסוך (מהר"ש): (יש) שנאמר. ויהי יעקב בלחץ מלרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חיוו שבע שנים וארבעים ומאת שנה. ור"ל שכל קמ"ו שנה של יעקב הם דומים לבע עשרה שנה הנזכרים כחש הפסוק כאלו כל

היו בסוכה (ויקרא):
ב

תאמר אהבת הקב"ה שלש שנים או אהבת עשר שנים או אהבת [א] מאה שנים לכך נאמר אהבת עולם אהבתך (ח) לכך נאמר משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו משל למלך שהיה יושב על כסאו והיו עבדיו עומדין לפניו ונתן עיניו במי שהיה אודהו הפטו בידו והכניסו בחדרי חדרים שלו (כך הקב"ה הביא את ישראל לחדרי חדרים) מה שלא הביא לכל אומה ולשון לכך נאמר הביאני המלך חדריו. ד"א הביאני המלך חדריו כשם שיש להקב"ה חדרים בתורתו כך יש להם לתלמידי חכמים (נ) לכל אחד ואחד חדרים בתורתו ואם ראית שהיסורין פושטין ובאות עליך רוח לתרתי ד"ת ומיד היסורין בורחין ממך שנא' (ישעיה טו) לך עמי (ג) בא בחדריך וגו' לכך נאמר הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך (ד) במה שגדלתנו ועסקתנו ורוממתנו וקשרת לנו [ב] קשר גדול ברית מסוף העולם ועד סופו עד שהנחת ארבע מאות ותשעים ושישה אלפים רבבות של מלאכי השרת ובאת ונדבקת בהם בישראל לעולם. ועל שנאמר בך לפני לא נוצר אל ואחרי לא יהיה (ישעיה מג) קראת אותנו בנים אחים ועבדים ועל שנאמר בך אני ה' ואין עוד זולתי אין אלהים (סס מה) קראת לנו [ג] אלהים. ועל שנאמר בך אל צדיק ומושיע אין זולתי (סס) השרית את שמך הגדול בשם ישראל. ואת שם ישראל (ה) שתפת לשמך הגדול על אותה השעה הוא אומר (ס"ה ה) אני ישנה (ו) ולבי ער קול דודי דופק פתח לי אחותי רעיתי יונתי תמתי (ז) ומה כתיב למעלה ממנו באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם רבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו רודים (ח) לכך נאמר נגילה ונשמחה בך נכירה דודך מיון כשם שהקב"ה יהי שמו הגדול מבורך לעלם ולעלמי עלמאי ויברומשבח מעשה הצדיקים והכשרים ומופח שהי ידיו זו על גב זו ואמר למה לא נתמלא כל העולם כאברהם יצחק ויעקב וכמשה ודוד. כך יהא אדם זוכר ומשבח להקב"ה בתפלה ובר"ת וברברי חכמים בכ"ס (ט) ובסוף יהא דרכו לפני הקב"ה שנאמר (הושע יד) מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישירים דרכי ה' וצדיקים ילכו בס' (י) ולכך נאמר נכירה דודך מיון. ואימתי זוכר הקב"ה ומשבח מעשה הצדיקים והכשרים ומופח שהי ידיו זו על גב זו ואומר למה לא נתמלא העולם כאברהם יצחק ויעקב וכמשה ודוד. כשהיו ישראל במדבר וסרחו במעשיהם אמר הקב"ה כמה נסים וכמה גבורות עשיתי להם ועדיין לא נכנסו תחת כנפי השכינה. (יב) ויעקב לא עשיתי לו נסים כעולם

וכל

מזבי חיים

ישועות יעקב

פרק ו (א) לכך נאמר משכני. ר"ל אחי משכני באהבתך הקשורה בי. ועל כן זאת הסיבה אשר ארוצה אחריך ברחמי עון אהבתך בי (מאורי אש): (כ) לכל א' ואחד חדרים בתורתו. היינו כמה שמחדשים דברי תורה לשם שמים עושים עולמות ושמים וארץ החדשה. כמו שכתב בזה"ק (פרשת בראשית בהקדמה). ושם היו דרים נשמתם אפילו בעולם הזה. כמו שראינו בצדיקים הגדולים שהולכים בעולם בעולם הזה בעולמות העליונים על ידי פנימיות התורה שכלכם. ושם נתכטלו היסורים. וכמ"ס בספר נוסע אלימלך דכאשר נריך הצדיק לרפואה מעלה את האיש החולה לעולם אחר גבוה ושם הגזירה בעילה (מהר"ש). ואמר הלשון לכל אחד ואחד. כי יש חילוק בכל אחד לפי גודל כוחו לשם שמים: (ג) בא בחדריך. ששאת לעצמך כנ"ל. וכדליתא בגמרא (ברכות דף ה') כל העוסק בתורה יסורין כדילין הימנו. ולכן מי שגריך לרפואה יחוק לומדי התורה כמה שיוכל ויהי נחשב כאלו למד. ומתילא יתכטלו היסורין והחולי. ויתרפא על ידי כל מה שיטעה. ויגליח: (ד) במה שגדלתנו. פירוש אפילו אם אין להאדם שום דבר מפני עולם הזה כמה לשמוח. ישמה בזה עכ"ס שזוכה ללמוד תורה שהיא חיים האמתיים לנצח. וזוה השמחה יתגבר על יצרו. ויסלק מעליו כל הדאגות והעמ"ק המבלבלים אותו. ויעמוק מחשבתו בהתורה ומתילא יתכטלו כל הרעות. וזכה לכל טוב. וכמ"ס בקדושת לוי למשל כשאדם גדול האלף לאיזה מקום. האלפים משרתים לטובו ומפנים הדרך ומשליכים כל המניעות המונחים בהפסקת הדרך. והנמשל דאין נריך לבקש על המניעות. רק להמשיך על עצמו היראה של השי"ת ולדבק בו יחברך ובחורתו בשלימות. ומתילא ישפיל כל המקטרגים. ואורה זו הסוכות. והמניעות נתמטנו ונטענו בזה ההארה בעלמנו שאינם יכולים לסבול (סס): (ה) שתפת לשמך הגדול. דעל שם שהקב"ה הוא אל המושיע שחף שמו הגדול בשם ישראל. וקרא שמו הגדול בשחוף שמו הגדול השם של אל (ויקוקין): (ו) ולבי ער. כמו שדרשו רז"ל הקב"ה שהוא נור לבני ומלקי ער לשמרני (רש"י). דאל"כ היאך יוכל שה אחת להתקיים כו'. רק בעבור שהקב"ה שחף את שמו הגדול לשם ישראל כנ"ל (ויקוקין): (ז) ומה כתיב למעלה. האריך בלשון הסקוקים להודיעך דביקות גדול שהקב"ה דבק בישראל את שמו הגדול. וקרא את ישראל דודים אחים ורעים (סס): (ח) לכך נאמר נגילה ונשמחה בך. בעבור שהקב"ה נדבק כל כך בישראל. לכן גם את נגילה ונשמחה בו ונשמו הגדול המשותף לנו ועוזר לנו מכל צרינו (סס): (ט) ובסוף יהא דרכו. דכשיהי' זוכר ומשבח להקב"ה בתפלה ובדברי תורה בכל לבו. אזי אפילו אח"כ כשילך לעסוק בעניני עולם הזה. ישאר קבוע בלבו שדרכו הוא לפני הקב"ה ולא יחסא בשום דבר. שנאמר מי חכם וגו'. כי ישרים דרכי ה'. כשהולך בעניני עולם הזה ויודע שהוא לפני השם. ואין מעורר לה' ברב השחללות או מטע. אזי ישרים דרכיו. ולדיקים ילכו בס' כי נשאר בצדקתו תמיד: (י) ולכך נאמר נכירה דודך מיון. כי אהבתך שולה על כל משתה עונג ושמחה. מתילא על ידי אהבה רבה זו זוכרים בהשי"ת תמיד כנ"ל: (יא) עשיתי להם. דהקב"ה עשה להם כמה נסים ונפלאות כמו מכות מלרים וקריעת ים סוף. קודם שקיבלו את התורה ועדיין

פרק ו [א] אם היה נאמר אהבה רבה הייתי אומר כך: [ב] נ"א כתר בראיחא בשבת בשעת ס"ת באו ס"ר מלאכים וקשרו לכ"א מישראל ב' בתרים מזיו השכינה וע"י אותו האור היו משיגים מסוף העולם ועד סופו: [ג] כמ"ס אני אמרתי אלהים אתם

לא

ב

כל ימיז היה ישר לפני שנאמר (בראשית כה) ויעקב איש תם. תם מן הנול. תם מן העבירה. תם מדבר מקוער. וכשהקדוש ברוך הוא זכרו מופת שתי ידיו זו על נבוו עליו שנאמר (דברים לג) ישכון ישראל במח * בדד עין יעקב וגו'. אף שמיו וגו'. ואף כשעמד עמוס הנביא ובקש על ישראל רחמים מלפני הקב"ה. אמר לפניו רבש"ע אם אין בעולם כמו יעקב [ד] יחרב כל העולם כולו אבינו [ה] שבשמים יהא שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים. תהא לך קורת רוח מישראל עבדיך בכל מקומות מושבותם שלא הנחת לעבדך עמוס הנביא עד שענית אותו מיד שנאמר (עמוס ו) כה הראני אדני אלהים והנה [ו] יוצר נובי בתחלת עלות הלקש והנה הלקש אחר גוי המלך והיה אם בלה לאכול את עשב הארץ ואומר אדני אלהים סלח נא מי יקום יעקב כי קטן הוא ניחם ה' על זאת לא תהיה אמר ה'. זו היא [ז] שיטה הראשונה ובשיטה שניה מה הוא אומר כה הראני אדני ה' והנה קורא לריב באש וגו' ואומר אדני אלהים חרל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא ניחם ה' על זאת גם היא לא תהיה אמר אדני אלהים הרי לך שהקב"ה היה *גילה על ידי עמוס הנביא שתי פעמים אמר הקדוש ב"ה לעמוס לא כתבתי בתורתך על ידי משה רבך (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' וגו' מכל מקום בין רשעים בין כשרים במשה מה הוא אומר (מלאכי ג) זכרו תורת משה עבדי אשר צייתי אותו בחורב וגו' לפי שבימי הושע בן בארי ובימי יואל ובימי עמוס ובימי מיכה המורשתי ובימי שאר כל הנביאים לא היו יודעין לשפוך רחמים ולבקש תחנונים על ישראל כמה ששפך משה רבן לכך נאמר זכרו תורת משה עבדי וכי תורת משה היא והלא שלך היא [ח] ששעשעת עמה תתקע"ד דורות קודם שנברא אדם וצרפת אותה ונתת אותה לישראל אלא מת"ל זכרו תורת משה עבדי אלא הואיל ועמד בתפלה ר' וה' פעמים והציל את ישראל מן המיתה העלה עליו הבתוב כאילו כל התורה כולה של משה היא לכך נאמר זכרו תורת משה עבדי וגו'. אבל מה הוא אומר בימי מלכי ישראל ובימי מלכי יהודה הגדולים הולכים ויושבים לפני המלכות ונותן הפחות את עיניו במי שהוא גדול ממנו ואומר לו אעפ"י שאתה אומר כהלכה ואני איני אומר כהלכה יעברו דבריך ויתקיימו דברי אפי' כל העולם כולו יחרב. וכן בדורות האחרונים עליהן הוא אומר (עמוס ט) בחרב ימותו כל חטאי עמי האומרים לא תגיש ותקדים בעדינו הרעה ואתרץ סה כתיב ביום ההוא אקים את סכת דוד הנופלת וגדרתי את פרציהן והריסותיו אקום ובניתיה כימי [ט] עולם. ד"א נזכירה דודיך מ"ן (יג) טוב הזכרת ד"ת ודברי חכמים בכל חדרי מקומות מ"ן ישן למלך בחדרי חדרים לכך נאמר נזכירה דודיך מ"ן. הביאני המלך חרדיו זה אחד מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות של חדרי חדרים שיש להקב"ה בתורתו ואמר אל משה שיאמר להן לישראל (יד) שנאמר (ויקרא ה) ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד [י] לאמר:

ד"א ויקרא אל משה מכאן אמרו כל ת"ח שאין בו דעה [יא] בהמה טובה ממנו תדע לך שכן הוא צא ולמד ממה רבינו אבי החכמה אבי הנביאים והוציא את ישראל ממצרים ועל ידו נעשו נסים ונפלאות בארץ מצרים ובארץ חם ונעשו על ידו נוראות על ים סוף ועלה לשמי מרום והוריד התורה מן השמים ועסק במלאכת המשכן ואפי' הכי לא נכנס לפניו לפני ער שקרא לו לכך נאמר ויקרא אל משה. ד"א ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר ולהקן הוא אומר (שמות ג) וירא ה' כי סר לראות ויקרא אליו אלהים מתוך הסנה

בסנה **ישועות יעקב** **טובי היים**

אתם וגו' : *כעין הברכה שברכס יעקב אבינו וכתוב בתורה אשריך ישראל חרי שהקב"ה משבת הכשרים והצדיקים : [ד] בתמיה : [ה] כך הם דברי אליהו עצמו : [ו] תראהו פורעניות הארבה והנה לקש היה צומח אחר שנזו תבואת חסלך רש"י : [ז] ענין ואופן ראשון : *הראה וגילה לו שהוא מרחם על ישראל * [ח] במש"ה ואהיה שעשועים יום יום והוא לשון נחת ופיוט : [ט] כימי משה : [י] ר"ל שיאמר לישראל : [יא] גי' הילקוש ומ"ד נבלח וכן באבות דר"צ סי"א אר"ע כל ח"ח המגביה א"ע בד"ת הוא דומה כנבלח מושלכת בדרך כל עובר ושב מניח ידו על חוטמו ומתרחק ממנה והולך שנאמר אם נבלת בתחנשא ע"כ ועין במ"ב : בילקוש

לא נכנסו תחת כנפי הסכינה (ויקוקין) : (יב) ויעקב לא עשיתי לו נסים מעולם. פי' בתחילת ימיו לא עשיתי לו שום נס. ואעפ"כ הי' תמיד ישר לפני עד שנאמר פליו ויעקב איש תם. וכשעת ענין פסוק זה עדיין לא נעשה לו שום נס. אבל אח"כ נעשו לו נסים וכמו שפרש"י ריש וישלח נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן. ונילל מלכן ומעשו : (יג) טוב הזכרת ד"ת. דיותר משמח התורה ללב מ"ן ישן המונח בחדרי מלכים וגונו מרוכ יקרו. ופירוש הפסוק דלמי חפץ יותר שיביאני המלך ממ"ה לחדרי חדרתו ונגילה ונשמחה בו ולהזכיר עריבת דודיו. כל זה חני חפץ יותר מ"ן יקר שגנת בחדרי חדרים :

וצריך להרגיל עצמו לדבשה שאומר דברי תורה

או תפלה או ברכות. ישים כל מחשבתו בכה התיבו' שהוא מדבר. כי האותי שכתורה הסמדרים של הש"י. ולתוכן לריך האדם לתת כל הכוונה שהיא הנשמה. וזה הדביקות קוב"ה ואורייתא וישראל כלל חד. ותכ"י נשמתו מלוכנת באותן המחשבות של תיבות שהוא מדבר (כש"ט). וזה שיקר הדביקות שיש לאדם עם השי"ת. הוא מה שמעמיק דעתו ומחשבתו חדיר בכוחות תיבות התורה ותפלה שפוסק. ומקשר מחשבתו ונשמתו היטב בתיבות התורה ותפלה. וזה ישאר לו לנגח להתדבק באור החיים הנלחיים. כמבואר בספר מגיד משרים ועוד ספרים הקדושים. ולכן יחזק מאוד להרגיל עצמו להשים כל עיונו ומחשבתו בתיבות התורה ותפלה וברכות שהוא עוסק. ועל ידי זה נזכה לאור באור החיים הנלחיים חמן : (יד) שנא' ויקרא אל משה. הניח מלאן על שם האלף ועירא הנכתב שם. לרמוז

(טו) בסנה [יב] הפסיק אליו בו וכשהוא מדבר באהל מועד אין בו הפסקה כמו בסנה משל למה"ד למלך שכעס על עבדו (טו) וחבשו בבית [יג] האסורים כשהוא מצוה את השליח אינו מצוה אותו אלא מבחוץ אבל באהל מועד שהוא שמת בבניו ובכני ביתו והם שמחים בו כשהוא מצוה את השליח אינו מצוה אותו אלא מבפנים כמו שהושיבו בין ברכיו כמו אדם עם בנו לכך נאמר ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם וגו' (יו) אדם זה לשון אחזה לשון [יד] עתירה לשון ריעות וכן [טו] אמר הקב"ה ליחזקאל הכהן בן אדם כלומר בן אנשים כשרים וצדיקים וטמלי חסדים [טז] שמבין את עצמן על כבודי ועל כבודן של ישראל כל ימיהן. ד"א למה"ד למלך [יז] שסרחה עליו אשתו ובניו ועמד המלך ודחפן והוציאן לחוץ מביתו. לאתר מכאן שלח והביא בן אחד מאצלה ואמר לו בן פלונית בא ואראך את ביתך ובית שבניתו לך ולאמך כלום פחת כבודי או הבית שבניתו לאמך לכך נרסה יחזקאל שנאמר (יחזקאל ה) ויהי בשלשים שנה וגו' ואני בתוך הגולה וגו' היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן וגו'. זו שיטה הראשונה. ובשיטה שניה מה הוא אומר (טז) וארא והנה רות סערה באה מן הצפון וגו' ומתוכה דמות ארבע חיות וגו' כל הענין מאתר שהראה הקב"ה ליחזקאל את כבודו אמר לו הקב"ה [יח] בן אדם זהו כבודי שהגבתתי [יט] אתכם למעלה מן העכו"ם כלום [כ] פחת כבודי ובית שבניתו לכם שנאמר (טז מג) אתה בן אדם הנר את בית ישראל את הבית וגו' זאת תורת הבית על ראש ההר כל גבולו סביב וגו'. שמא תאמר אין לי מי שעובר אותי והלא כבר יש לי ארבע מאות והשעים [כא] וששה אלפים רבבות של מלאכי השרת שהם עומדים ומקדישין שמי הגדול בכל יום תמיד מיציאת החמה עד שקיעת החמה ואומרים לפני ק' ק' ק' ה' צבאות תר' ומשקיעת החמה ועד יציאת החמה אומרים ברוך כבוד ה' ממקומו ואצ"ל שבעים לשונות שבארץ מפני מה אתם עושים דברים מכווערים ודברים שאינן ראויים ומבעטין אתם ביסורין הנבאים עליכם אבל מה אעשה הריני עושה בעבור שמי הגדול לבלתי [כב] החל :

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם אדם כי יקריב מכם קרבן לה' למה לא נאמר כאן כמה שנאמר להלן (סמות יג) ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו' אף כאן לכתוב איש כי יקריב מכם (יח) למה נאמר אדם להביא את הגר מכם פרט לסומר לע"ז שהוא אינו מביא עולות אמר רשב"ג שבעה דברים התקינו כ"ד וזה אחד מהן [כג] מי ששלח את עולתו ממדינת הים אם שלח עמו נסכים קרבים משלו ואם לאו קרבין משל ציבור. וכן גר שמת והניח זבחים אם יש לו נסכים קרבים משלו ואם לאו קרבין משל ציבור. ותנאי ב"ד על כ"ג שמת שנתהא מנתתו קרבה משל ציבור. רבי יהודה אומר משל יורשין. ושלמה היתה קרבה. ועל המלח ועל העצים שיהיו הבהנים נאותים בהן ועל הפרה שלא יהיו מועלין באפרה. ועל הקנים פסולות שיהיו באות משל צבור. רבי יוסי אומר [כד] המספק את הקנים (נוסחא ישנה כאילו מספק את הסלתות) הוא מספק את הפסולת. פעם אחת הייתי מהלך בדרך מצאני אדם א' והיה בא אלי כמו שבא על חבירו (יט) בזרוע. ואמר לי אתם אומרים [כה] ז' נביאים עמדו לעכו"ם והן [כו] מעידין בהן שירדו לגיהנם. אמרתי לו בני כך אמר לי משבעה נביאים ואילך יכולין העכו"ם לומר התורה לא נתנה לנו ועדיין לא העידו בנו מפני מה אנו יורדין לגיהנם. אמרתי לו בני כך שני חכמים במשנה. כותי שבא להתגייר פושטין לו יד להכניסו תחת כנפי [כז] השכינה (ג"י מכאן ואילך גרי הדור מעידין בדור). מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן הקריבו את קרבנכם. אם נאמר מן הבהמה למה נאמר מן הבקר ומן הצאן ואם נאמר מן הבקר ומן הצאן למה נאמר מן הבהמה. מכאן אמרו מקבלין מיני זבחים מרשעי [כח] ישראל בשביל להכניסן תחת כנפי השכינה

ישועות יעקב מזבי חיים

עוה אחד מחלף אלפי אלטיסכו (מהר"ט): (טו) בסנה הפסיק אליו כו'. פירוש מלת אליו הוא הפסיק כן תיבת ויקרא וכן תיבת אלזים. ונראה מועד אין הספק מלת אלזי כן תיבת וידבר וכן תיבת טס האוי"ב כ"ס. כי טס הוי' נסמך תיכף אלל תיבת וידבר (ויקוקין): (טו) וחבשו בבית האסורים. שהיו ישראל עדיין מצוים בנית האסורים במזרים. לכן כשזוה לשלוחו משה לילך בשליחותו להושיבו בין ברכיו רק מרחוק על ידי הספקת חיזה מחינה של השנה. משא"כ באהל מועד. דשס השני בהשנה שלימה (טס): (יז) אדם זה ל' אחוה. כי טס אדם נוסף על יחוד. כי אינו שייך לומר על רבים אדמים. אסכן מוכרחי' להיות באחדות (מהר"ט): (יח) למה נאמ' אדם. אף שדרש זה למיל. וזהו דרך דרש לבד. ועתה מבאר ענין הדינים היוצאים מזה (מאורי אש): (יט) בארזע. פירוש

[יב] בילקוט גרם הפסיק בין קריאה לדיבור ר"ל דלא כתיב ויקרא למשה אלא ויקרא אליו סתוף הסנה ואח"כ נאמר משה וגו' והפסיק אליו בין קריאה לדיבור: [יג] זה סרעה שצוה לחובשו כסכות וכחשך הושיבו כבבית האסורים ס"כ: [יד] ל' בקשה כמו ויעתר יצחק ובילקוט ל"ג ליה: [טו] ילקוט יחזקאל דף ס"ט ע"א: [טז] ר"ל דלכך נקרא ג"כ בן בוזי: [יז] מדרש בע"א למה נקרא בן אדם: [יח] בן של כנסת ישראל הנקרא אדם: [יט] קודם שחטאו תלו: [כ] אפילו אחר שגלו: [כא] גירסת ירי משה חצ"ג כמנין צבאות חסר ו': [כב] שלא יתחלל שמי בין העכו"ם: [כג] משנה ו' סוף ז' דשקלים ובסנתות דף כ"א וע"ש בפי' הר"ב ותו"ט: [כד] אותו שפסק דמים עם הזכר למכור להם כל הקנים הנצרכים הוא חייב להתליף אם נמצא קן פסולה ועיין בפי' הר"ב: [כה] בפי' קמא דכ"ב קחשיב להו וכן בסא"ז פי"א: [כו] סתרון בהם כמו רד הער בעם ולכן יורדים לגיהנם שהרי מזהירים תם: [כז] יש להם סמי ללמוד: [כח] וזהו מן החתמה מן רשעים עוזבי לבחוס

מכוערים ודברים שאינן ראויין ואביא מנחת מחבת בלולה בשמן על אהבתי שאני אהב את המקום. אמר לו הקב"ה בני מפני מה לא בללת מעשיך בדברי תורה ובמעשים. שאין שמן אלא תורה. ואין שמן אלא מעשים טובים. שנאמר (טה"ט ח) לריח שמניך טובים שמן תורק שמן. על כן עלמות אהבוך אפי' העכו"ם [מח] מכירין בחכמה בבניה בדעת ובהשכל ומגיעין לגופת של תורתך היו אהבין אותך אהבה נמורה. בין כשהוא טוב להם בין כשהוא רע להם. לכך נאמר על כן עלמות אהבוך. ד"א על כן עלמות אהבוך (כא) אלו ימות העולם. אמר כמה שנים נקרא עולם. הוי אומר נ' שנה נקרא עולם. שנאמר (ט"ז ח) וחנה לא עלתה וגו' וישב שם (כב) עד עולם. נ' שנה שנאמר בשמואל הרמתי נקרא עולם ונ' שנה שנאמר בעבד עברי נקרא ג"כ עולם שנאמר (שמות כה) ועבדו לעולם. (נמצא משנברא העולם עד עכשיו [מט] תשעים עולמות וצ"ד שנים). לכך נאמר עלמות אהבוך:

ד"א על כן עלמות אהבוך. קרא אדם ולא שנה עדיין בחוץ הוא עומד. שנה ולא קרא עדיין בחוץ הוא עומד. קרא ושנה ולא [ג] שמש ת"ח. דומה כמי שנתעלמה ממנו תורה. שנאמר כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי וגו' (ירמיה לא). אבל קרא אדם תורה נביאים וכתובים ושנה משנה מדרש הלכות ואגדות ושימש ת"ח אפי' [נא] מה או נהרג על התורה הרי הוא בשמחה לעולם בעוה"ב. לכך נאמר עלמות אהבוך. [נב] מרחשת עמוקה ומעשיה רוחשין. כיצד יש בו דוגמא באדם. אדם שיש בו תורה ונהנה בעצמו שלא יבא לידי חטא ועון. אומר לו הקדוש ברוך הוא בני ברוך אתה ותהא לך קורת רוח בעולם וישמרו ויממנו דברי תורה בפוך לעולם. אשרי אדם שיש בידו דברי תורה ושמורין בידו ויודע להשיב בהן תשובה במקומו. עליו הוא אומר מים עמוקים [נג] עצה בלב איש וגו' (משלי כ) ואומר (תהלים קל) [נד] ממעמקים קראתיך ה'. (ויקרא ו) זאת תורת העולה. וזאת תורת המנחה. וזאת תורת החטאת. וזאת תורת האשם. וזאת תורת השלמים. מה בין אלו לאלו שאלו [נה] יתירות אות אחת ואלו חסר אות אחת. ועוד למה נאמר זאת תורת העולה ולא נאמר זאת העולה פתם. כדי שלא יאמר האדם בעצמו אעשה דברים מכוערים ודברים שאינן ראויין ואביא עולה שכולה לאישים ואעלה ע"ג המזבח. מה אם ישא הקב"ה לי פנים אלא יעשה אדם מע"ט וילמוד תורה לשמה ויביא מנחה שהיא בסלע או באיטר ויעלהו ע"ג המזבח והריני עמו ברחמים ומקבלו בתשובה לכך נאמר זאת תורת העולה חסר אות אחת. וזאת תורת המנחה יתירה אות אחת ולכך כתיב זאת [נו] תורת העולה ולא נאמר זאת העולה. ולמה נאמר זאת תורת החטאת. כדי שלא יאמר האדם בעצמו אלך ואעבוד ע"א ואביא חטאת ואתבפר בה. ושנו חכמים במשנה האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה. לכך נאמר זאת תורת החטאת. ולמה נאמר וזאת תורת הקב"ה לישראל בני אני אמרתי לכם אין חפצי אלא [נז] ברכה ובטי שאין בו עבירות. וחזרתי בו בדברי אפי' יעשה אדם מאה עבירות זו למעלה מזו ויחזור ויעשה תשובה וישפיל את עצמו לארץ ויראה א"ע (כג) כאלו הוא חציו וכאי וחציו חייב ויראה את עצמו כאלו חייב (כד) באשם תלוי בכל יום. הריני עמו ברחמים ומקבלו בתשובה ואתן לו בנים של בעלי קומה ועוסקי בתורה ומקיימי מצות [נח] ויממנו ד"ת בפיו לעולם. שנאמר (ישעיה נג) וה' חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה ורע יאריך ימים וחפץ ה' בידו יצלה. אמר הקב"ה לישראל בני אל תאשימוני שאני חפץ בתולה הזה שאינו לא מן החיים ולא מן המתים (כה) אלא ישפיל אדם עצמו. כמו שנאמר אם תשים אשם נפשו כמו שאמרו חכמים יביא אשם ויכפר על נפשו בוודאי יראה ורע ויאריך

ישועות יעקב

טובי חיים

שהאור שורף השמן לפי שהוא צפה עיין בילקוט יקרא דף ק"כ נ"א: [סח] ר"ל אם היו מכירים בו: [מט] אינו דברי אליהו עצמו כי מכאן משמע שהיה שנת הקצ"ד לאלף החמישי והספר הזה חבר כמה שנים קודם חתימת התלמוד שהיה קודם אלף החמישי כידוע רק מדברי המעתיק הוא וגם אינו סבון לחשבון הגו' בפ"ל שהיה שנת ה"ש לאלף החמישי וחשבון א' שעות הוא או שטא שני מעתיקים כתבו כך ולא היו בזמן אחד: [נ] תלמוד בבלי נקרא שימוש ת"ח כי הוא מפרש את המשנה והסורה הלכה סתוך המשנה נקרא בבלי עולם כי נהעלם ממנו שורש וסקור הדיו ולכך דומה כמי שנתעלמה ממנו תורה שנאמר בו ר"ל אחרי שובי להתעסק בתלמוד נחמתי על שלא עסקתי בו בילדותי: [נא] ריש עלמות כמו על מות ל' סיתה ול' עולם: [נב] גי' הילקוט מחבת צפה ומעשיה קשים: [נג] התורה היא כמחשבתו ועמוק בלבו ובפיו מרחש ד"ה דומה לסנתת מרחשת: [נד] ר"ל שנים החפלה צריך להיות מעוסק הלב: [נה] שכתוב בהם וזאת כו"א וכאלו כתוב זאת: [נו] לומר לך שהקב"ה חפץ בתורה ומע"ט יוהר טן קרבנות וכן לקטן גבי חטאת: [נז] בתורה ומע"ט כמו את הברכה אשר השמעו וגו': [נח] יהיו ד"ת שנונים בפיו

ויאריך ימים ותלמודו מתקיים בידו שנאמר וחפץ ה' בידו יצלח. ר"א יראה ורע בעולם הזה
 יאריך ימים בעוה"ב לכך נאמר וזאת תורת האשם. ולמה נאמר וזאת תורת זבח השלמים.
 כך אמר הקב"ה לישראל בני עשו רצוני ומעשים טובים והביאו שלמים שכולה לבעלים ואין
 מהם ע"ג המזבח אלא דמים ואימורים והריני עמכם בשמחה לעולם ולכך נאמר וזאת תורת
 זבח השלמים. אבל כשאין ישראל [נט] במדינה נאמר בהן (ירמיה ז) כה אמר ה' צבאות אלהי
 ישראל עולותיכם ספו על זבחיכם ואכלו בשר כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים וגו' כי
 אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי וגו'. ואומר (הושע ז) כי חסד חפצתי ולא
 זבח ודעת אלהים מעולות. וכך אמר הקב"ה לירמיהו. לך אמור להם לישראל. עד מתי אתם
 פוענין דברים מנוערין ודברים שאינן ראויין ואומרים אתם עלי [ס] מויד עשה את אבותינו
 ואותנו בכל דרכינו. שנאמר (ירמיה ח) כי הנני קורא לכל משפחות ממלכות צפונה וגו' ודברתי
 משפטי אותם על אשר עזבוני וגו'. לכן אמר הקב"ה [סא] לירמיהו (סס ג) הלוך וקראת את
 הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משובה ישראל נאם ה' לא אפיל פני בכס כי חסיד אני נאם
 ה' לא אמור לעולם:

פרק ז הרי הוא אומר (קהלת ט) שובה חכמה מכלי קרב גדול [א] פיסטון שעשה אלישע
 יותר מכל המלחמות שעשה יורם בן אחאב שנאמר (מלכים ב ו) ויאמר מלך
 ישראל אל אלישע כראותו אותם האכה אבה אבי ויאמר לא תכהו וגו' ויכרה להם [ב] כרה גדולה
 ויאלצו וישתו וישלחם וגו' ולא יספו עוד גדודי ארם לבא בארץ ישראל הא למדת שגדול פיסטון
 שעשה אלישע יותר מכל המלחמות שעשה יורם לכך נאמר שובה חכמה מכלי קרב. [ג] כיוצא
 בדבר אתה אומר שאמר המלך דוד (תהלים קיט) ראש דברך אמת וגו' וכי מה ראה דוד המלך
 לשבח את הקב"ה בלשון אמת אלא שדן בעצמו ואמר כשם שהקב"ה בעצמו נקרא אמת שנא'
 (ירמיה י) וה' אלהים אמת וגו' ואומר נשבע ה' לדוד אמת (תהלים קלב) כך אין אני משבחתי
 אלא בלשון אמת לכך נאמר ראש דברך אמת. כיוצא בדבר אתה אומר (שמואל ב כד וד' ח כז)
 ודבר ה' היה אל גר הנביא חוזה דוד לאמר וגו' שלש אנכי נוטל עליך בחר לך אחת מהם וגו'.
 ויאמר דוד אל גר צר לי מאד נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו וגו'. באותה שעה אמר דוד
 כדעתו אם אומר אני תבא רעב יהיו ישראל אומרים מפני שהוא בושח באוצרותיו לפיכך לא
 אומר שיבא רעב ואם אני אומר תבא הרב יהיו ישראל אומרים מפני שהוא בושח על גבוריו
 לפיכך לא אומר שתבא הרב אלא לא אשאל רק דבר שהכל שוין בו עניים ועשירים וקנים
 וזעירים שנאמר ויאמר דוד אל גר וגו' (ח) נפלה נא ביד ה' וגו' מיד ויתן ה' דבר בישראל וגו'
 וישלח ידו המלאך ירושלים. לשחתה ובהשחית ראה ה' וינחם וגו' וישא דוד את עיניו וירא
 את מלאך וגו' ויפול דוד והזקנים מכוסים בשקים על פניהם באותה שעה נשא דוד את
 עיניו וראה את עונותיהם של ישראל גרודים (כ) וצבורים מן הארץ ועד השמים לכך נאמר
 וישא דוד את עיניו וירא את מלאך ה' עומד בין הארץ ובין השמים באותה שעה ירד מלאך
 משמי מרום והרג (ג) את גר [ד] החוזה ואת ארבעת בניו של דוד ואת הזקנים אשר היו עם
 דוד. כיון שראה דוד ורבו של מלאך המות באותה שעה נכנס בו [ה] רתת ושוב לא היה

ישועות יעקב טובי היים

בפיו ולא ישבחהם: [גם] בארץ ישראל: [ס] כארו בסוד
 עברו על החורה והם לא חטאורק בשוגג: [סא] שיבשר
 להם שיבשר להם ויקבלם בתשובה ולא יסור לעולם:
פרק ז [א] הערוך פי' מל' סאוב מלחמה דל'
 שנצח בחכמתו ועי' ילקוט מלכים דף ל"ז
 ע"א וסהר"ש לאנייד"ו גרם פסקין וספרש לשון שרם
 או לשון הפסק שנפסקו המלחמות יותר ע"י מע"י כלי
 קרב: [ב] לשון תקון סעודה רש"י. וסהר"ש לאנייד"ו
 גרם ואין כרה אלא לשון שרם כאדם שאומר להבית
 שלום עדיך כירי ועי"ש: [ג] שהיתה טובה חכמתו של
 דוד ששבח את הקב"ה במדת אמת שהוא טובה מכל
 כלי קרב. שבמדת אמת עושה משפט בשונאיו וכן במה
 שאמר נפלה נא ביד ה' היתה טובה חכמתו כדלקמן:
 [ד] כתב הזיקקין בפ"י חמח מאד וחלא בתיב אור
 וינחם ה' אל הרעה ויאמר למלאך המשחית וגו' חרף
 ירך ויבא גר אל דוד ויאמר לו הקם לח' מזבח בגרון
 וגו' א"כ משמע שנפסק הדבר ועדיין גר דו. ועיין בפ'
 הרואה: [ה] בפרקי ר"א שלקח המלאך תרבו וקננת
 בפליתו של דוד והיו כל איבריו מרתחין עד יום פואה:
 ילקוט

נפסק המגפה לגמרי עד אשר בנה דוד את המזבח והקריב עליו. כמו שכתוב בסופו שם (שמואל ב' כד) ויבן שם
 דוד מזבח לה' וישל עולות ושלמים ויעתר ה' לארץ ותעטר המגפה מעל ישראל. וכן בדברי הימים א' (כא) ויבן
 שם דוד מזבח לה' וישל עולות ושלמים ויקרא אל ה' ויענהו באש מן השמים על מזבח העולה. ויאמר ה' למלאך
 וישב

ציקס הקב"ה לדכא אותו כחלאים. חלא זהו חפץ של הקב"ה
 אם תאים אשם נפשו וישפיל ענמו או יראה זרע
 יאריך ימים. ותלמודו שנקרא חפץ ה' יצליח ויתקיים
 בידו (ויקוקין):

פרק ז (ח) נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו
 וביד ארם אל אפולה. כדליתא כוה"ק
 פרשת וישב דף קפ"ה מלאך אמרו יפיל בר נש גרמיה
 לחשא או לגובא דנחשין ועקרבין ולא יתמר כידא דשנאו
 כו'. ועיין בסוף ספרי דרכי הייס פירוש נכון על זה
 והתד"א קאי אדלעיל טובה חכמה מכלי קרב. ולכן בחר
 את זה. וכת"ש בסוף וינחם ה' אל הרעה וגו'. ונס
 מטעם שלא יאמרו ישראל כו' כדכחמוק: (ב) וצבורים
 מן הארץ ועד השמים. דרש תיבת מלאך על העבירות
 כי מן כל עבירה נכרא מלאך משחית. והוא עומד
 והקטרנ לפני הקב"ה כמאמר חז"ל (אבות פרק ד')
 העובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד (ויקוקין):
 (ג) את גר החוזה. עיין ישועות יעקב מה שחמה
 הזיקקין. ויש לתרץ דאפי"ג דכתיב וינחם ה' אל הרעה לח

נפסק המגפה לגמרי עד אשר בנה דוד את המזבח והקריב עליו. כמו שכתוב בסופו שם (שמואל ב' כד) ויבן שם
 דוד מזבח לה' וישל עולות ושלמים ויעתר ה' לארץ ותעטר המגפה מעל ישראל. וכן בדברי הימים א' (כא) ויבן
 שם דוד מזבח לה' וישל עולות ושלמים ויקרא אל ה' ויענהו באש מן השמים על מזבח העולה. ויאמר ה' למלאך
 וישב

צו כח וחמיסחזו שנאמר ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו הרי הוא אומר גלמי ראו עיניך (ד) ועל
 ספרך כלם יכתבו וגו'. ברוך המקום ברוך הוא שהבטיח את אבותינו וקיים את הבטחון
 לבניהם. בשם שהקב"ה יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים הבטיח את אבותינו
 שהוא מלגלג ומעביר את חטאתינו ואינו משמר קנאה ונקמה בלבבו לעשות משפט בכל ישראל
 בכל מקומות מושבותם וד"ת לא ימנע מהם כן הוא מקיים את הבטחון הזה. אבל הקב"ה
 משמר קנאה ונקמה בלבבו כדי לעשות משפט ברשעי העכו"ם מנין לך תדע לך שכן הוא צא
 ולמד מפרעה וכל מתנהו כולן כמו שהם כולם קנאו ונקמו בהן בישראל כמו כן הקב"ה נתקנא
 ונתנקם בו בפרעה ובכל מתנהו צא ולמד מיום שנברא העולם ועד אותה שעה הוא נותן לכל
 אחד שכרו בין טוב ובין רע שנאמר (ירמיה לז) גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות
 על כל דרכי בני אדם להתלאיש כדרכיו וכפרי מעליו וגו' ואו' חלילה לאל מרשע וגו' כי פועל
 אדם ישלם לו וגו' (חיוכ לד) ואומר (נחום ח) אל קנא ונוקם ה' וגו' נוקם ה' לצרו ונוטר הוא
 לאויביו וגו'. ומה נשתנה מצרים מכל מדינות העכו"ם כולם שנכנסו ישראל לתוכן משום
 שבאותה שעה היו שולטין המצרים מסוף העולם ועד סופו. והיו מלובלכין בעבירות הרבה
 ואין לך אומה בעולם שהיא היתה שמופה בדברים מכווערים ודברים שאינן ראויין וחשודין
 בכשפים ובזימה ובכל מעשים רעים אלא המצרים בלבד. לפיכך בא להם למצרים תקלה על
 ידם של ישראל והקב"ה מבקש לעשות קורת רוח לשמו הגדול בהן במצרים. משל למלך שהיה
 יושב ומשמר וממתין ומצפה מחנות אלפים שהיו עוברים לפניו עבר המלך (ה) לפני מתנהו ולא
 עמדו לפניו שוב עבר אחר מתנהו ולא היה להם כלי זיין ועמד עליהם והרגן שנאמר (ישעיה יט)
 משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים ונעו אלילי מצרים מפניו ולבב מצרים ימם
 בקרבו וגו' ונלחמו איש באחיו וגו' (נ"י נואלו שרי צוען ואומר ה' מסך בקרבה רוח עושים)
 ואומר אך אוילים שרי צוען וגו' ונגף ה' את מצרים. ואף לעתיד לבא עתידין כל העמים להכשל
 בהן בישראל שנאמר (זכריה יז) והיה ביום ההוא אשים את ירושלים אבן קעמסה לכל העמים
 וגו' אכה כל סוס בתמהון ורוכבו בשגעון וגו'. עשר מכות הביא הקב"ה על המצריים וכולן לא
 בא עליהן אלא בשביל הרברים שהיו חושבין על ישראל לעשות לפי שכל דבריו של הקב"ה
 אמת מדה כנגד מדה ואין מדה רעה יוצאת מלפניו אלא סודות טובות ובשביל מעשיהן
 המקולקלין של בני אדם (ו) מדה רעה יוצאת עליהם. ואלו הם דם צפרדע כנים ערוב דבר שחין
 ברד ארבה חשך מכה בכורות [ז] דם מפני מה בא עליהם מפני שהיו רואים (ז) את ישראל
 מובלין ממוטאתן ומתשמיש ממותיהן ובנות ישראל מובלות מן הגדה ומן השמיש הממה מה
 עשו המצריים אחוז עליהן את המים שלא ימבלו ולא יבאו זה על זה ולא יפרו וירבו לפיכך הפך
 הקב"ה את מימיהם לדם שנאמר הפך את [ז] מימיהם לדם ויסת את דגתם (תהלים קה) והיו
 המצריים אומרים להם לישראל הן לנו מים משלכם נתן לו מים והיה נעשה רם ואמר לו שתה
 אתה והיה ישראל שותה מים והיה המצרי אומר לישראל נשתה אני ואתה מבלי אחר ונחלקו
 המים בכלי מים לישראל ודם למצרי דקיים מה שנאמר (שמות י) ולמען תספר באוני בנגך ובן
 בנגך את אשר התעללתי במצרים וגו'. וירעתם כי אני ה' נאמן לשלם שכר טוב לצדיקים ודין
 פורענות לרשעים. [ח] צפרדע מפני מה בא עליהם. מפני שהיו אומרים להן לישראל. צאו

והביאו
ישועות יעקב טובי חיים
 [ו] ילקיט וארא דף ג' ע"ג : [ז] ר"ל כל מימי מצרים
 בכלל ולכך לא הביא ראיה מן התורה כי לא נזכר שם
 רק מי היאור : [ח] ובילקוט ג' בשם התר"א מ"ל
 בעצים ובאבנים אלא מלמד שאפי' ע"ז שלהם היו פולטין
 ומצויאין דם שנאמר (ירמיה ב') אומרים לעץ אבי
 אתה
 סנהדרין. ואפשר דהא והא חיתא. ומר אמר חדא כו' ולא פליגי המדרשים : (ד) ועל ספרך כרם יכתבו.
 פירוש דאע"ג דהש"ת משלם לאיש כמעשהו אעפ"כ הוא ברחמים ואינו מכלה לגמרי רק מייסר לפי שעה למרק
 העונות. ולזה מביא הספוק ועל ספרך כלם יכתבו על דרך שדרש לעיל בריש פרק א' על פסוק זה עתיד הקב"ה
 ליסב כו' ואדם פלוני כך עשה תורה וכך עשיתי עמו לדקה. אבל איני זוכר עונותיו כו'. והוא מטעם שטעה תשובה
 או נתמרק על ידי יסורין או גיהנם. ועכ"פ נשאר טופו לסובה. וכמ"ס אה"כ ואינו משמר קנאה כו' בכל ישראל
 ולכן ועל ספרך כלם יכתבו. אבל הקב"ה משמר קנאה כו' ברשעי עכו"ם כדלקמן. שנתקם מפרעה וכל מתנהו
 וכינה אותם לגמרי. והוא על דרך שכתב לעיל פרק ה' אע"פ שהן מתיינעין לארבע רוחות השמים הרי הן
 באמנט כו' מעולם לא הכיתי אומה ושניתי לה כו'. עיין שם ודו"ק : (ה) לפני מתנהו. פירוש שהראש אוחות
 ומופתים שעל ידי זה יכירו כבודו. ואעפ"כ לא הכירוהו. ואחר כך עבר לאחר מתנהו להביט במעשיהם חוליית
 להם זכות שהוא ככלי זיין שנהם ינללו. וראה שגם זה אין. ואלו הרגן. (מאורי חש) : (ו) מדה רעה יוצאת
 עליהם. כי מטעה העבירה בעלמה הוא החושך והמות שנתדבק בהם ח"ו. אבל המנות הם בעלמם האור והחיים
 שמתדבק בהם. כמו שכתבתי לעיל סוף פרק א' דברים נפלאים בזה עיין שם : (ז) את ישראל מובלין. מכאן
 חתה רואה גדול המנהג לאיש ישראל לטבול במקוה כשנריך (כמ"ס בספרים הקדושים) שהרי אפילו במלרים היו
 ישראל גוהרין בזה. והוא מביא עהרה וקדושה להאדם כידוע. ועיין כמה שכתבתי לקמן פרק ט"ו סק"ז
 עליהם

והביאו לנו שקצים ורמשים ונשחק עמחם כמו שאנו רוצים. לפיכך הביא הקב"ה את הצפרדעים עליהם עד שנשמע קולו מתוך כרסם של מצרים שהיו אומרים [מ] קוקו ולא עוד זה לבד אלא כשהיו הולכין לבית הכסא היו הצפרדעין יוצאין ונושכין אותן בנקביהן ואין לך בושה יותר גדולה מזה שגא' (שמות ו) ושרץ היאור צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מסתך ובבית עבדיך ובעמך ובתגורך ובמשארותיך ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים ואמר לו פרעה למשה בכשפים אתה בא אלי אקרא לתינוקות של בית רבן ויעשו גם הם כיוצא בה מיד ויקרא גם פרעה לחכמים ולמכשפים ויעשו גם הם כך כמו שמשה ואהרן עשו צפרדעים כן עשו המצרים צפרדעים מכאן ואילך אין כל העולם כלו יכולים לבראות בריה שהיא פחותה [י] מכעדרשה. כתוב אחד אומר ושרץ היאור צפרדעים וכתוב אחד אומר ותעל הצפרדע כיצד יתקיימו שני כתובים הללו רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה והיו המצרים מכין אותה והיו מנשרין ממנה צפרדעים עד שנתמלא כל הארץ צפרדעים א"ל רבי אליעזר המודעי מה לך אצל אנדה כלך מדברותיך וכלך אצל נגעים ואהלות אלא הרבה מיני צפרדעים הביא עליהם הקב"ה ומאי ותעל הצפרדע צפור דיע שיש בה דיעה בשעה שהעופות הם צמאין ובאין לשתות מן היאור וסן האנמים קוראין אותם ואומרים להם בואו ושתו אל תתיראו עליהם הוא אומר (תהלים קד) המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון ישקו כל חיתו שדי וגו' (ה) עליהם עוף השמים ישכון וגו'. כנים מפני מה הביא עליהם מפני ששמו את ישראל מכבדי דרכים וכתים ושרות חוצות ורחובות האיש היה מכבד בית האשה והאשה מכבדת בית איש לפיכך הפך הקב"ה את עפר מצרים לכנים שנאמר (שמות ח) ויפ אהרן את ידו במטהו ויד את עפר הארץ ותהי הכינם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כנים עד שלא [יא] מצאו את עפר הארץ שהיו מכבדים ישראל ארבעה [יב] עשר מיני כנים הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים ואלו הן א' ירוקנין ב' ירקובות ג' קפיון ד' קפוחות ה' ספיפין ו' יעלי מים ז' נפכררין ח' יעלי שדות ט' נמלה י' אבי עצל י"א אם כנים י"ב עכשיו י"ג כיבין דחכיבי י"ד ביוקי בילי. ערוב מפני מה בא עליהן מפני שהיו אומרים להם לישראל צאו והביאו לנו דוכים ואריות והכניסו לבית מלחמתנו ונעשה בהן [יג] קניגאות כמו שאנו רוצים כדי שיהיו ישראל במדברות החיצונות ושלא יכנסו לתוך בתיהם ויבאו זה אצל זה ויפרו וירבו לפיכך הביא הקדוש ברוך הוא עליהן כל חיות רעות שבעולם עד שאמרו חסאנו שנאמר ויבא ערוב כבד ביתה פרעה וגו' (סג). דבר מפני מה הביא עליהם מפני ששמו את ישראל רועי סוסים רועי חמורים ונמלים בקר וצאן כדי שיהיו ישראל במדברות ושלא יכנסו לתוך בתיהם ויפרו וירבו לפיכך בא עליהם דבר והרג כל מה שהיו ישראל רועים שנאמר (סס ט) הנה יד ה' הויה במקנך אשר בשדה בסוסים בחמורים בנמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד עד שלא מצאו בהמה שירעו אותה. שחין מפני מה בא עליהם מפני ששמו את ישראל שמשים להחם להם חמין ולהצין להם צונן ומה היו עושין באותה שעה הולכין ונרחצין במים ונכנסו לתוך בתיהם בשמחה לפיכך הביא הקב"ה עליהם שחין כדי שלא יוכלו ליגע במים בין חמין בין צונן שנאמר (סס) ויקחו את פיה הכבשן וגו' ויזרוק אותו משה השמימה ויהי שחין אבעבעה פורח וגו'. ברד מפני מה בא עליהם מפני ששמו את ישראל נוסעי גנות ופרדסים וכל מיני אילנות שלא יכנסו ישראל לתוך בתיהם שלא יפרו וירבו לפיכך הביא הקב"ה עליהם את הברד ושבר כל הנטיעות שנמעו ישראל שנאמר (תהלים עח) יהרג בברד גפנם וגו' רק בארץ נשן מקום שהיו חונים ישראל לא היה ברד שנאמר ויד הברד בכל ארץ מצרים וגו' ואת כל עץ השדה שבר רק בארץ גושן לא היה ברד (שמות ט). ארבה מפני מה בא עליהם מפני ששמו את ישראל זורעי חטים ושעורים ופול וערשנים וכל מיני קטניות כדי שלא יכנסו ישראל אל בתיהם ושלא יפרו וירבו לפיכך הביא הקב"ה עליהם את הארבה ואכל כל מה שזרעו ישראל שנאמר (סס י) ויעל הארבה על כל ארץ מצרים וגו' ויאכל את כל עשב הארץ וגו'. חשך מפני מה בא עליהם ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים פושעים היו בישראל שלא היו רוצים לצאת באותה שעה וכשהיה חשך למצרים ואורה לישראל מהו אותן הרשעים ונקברו כדי שלא יאמרו המצריים כשם שהיתה בנו מנפה כך היה בהם. בכוריהם מפני מה מתו מפני שאמר פרעה (שמות ח) בילדכן את העבריות וגו' אם בן הוא והמתן אותו וגו' לולא רחמיו של הקב"ה אילו אמר אם בת היא והמתן אותה ואם בן הוא וחי כבר נחמעמו שונאיהן של ישראל באותה שעה לפי שדרכו של איש לישא עשר נשים ולפרות ולרבות מהן והיו בניו מרובין אבל אין דרכה של אשה שתגשא אפילו לשני בני אדם כאחת וגם אינה מולדת יותר כשהיא נשאת לשנים יוהר

מאלו

ישועות יעקב

טובי חיים

אתה ולאבן את ילדחגי : [מ] כך ג' השמעוני וכפרש בגליון שהוא קול הצפרדעים סמם ובזיקוקין ג' קו לקו עייש ב' פירושים והוא דחוק : [י] ניא כשעורה ועי' בש' ד' מיהות ולכך בסכת כנים אמרו אצבע אלהים היא ועי' בס' רש"י בחומש : [יא] בילקוט ג' עד שלא מצאו ישראל עפר שיכבדו : [יב] ובילקוט סכ"ט הקטנה

(ה) עליהם עוף השמים ישכון. ופירוש הפסוק לפי זה, עליהם על המעינות ישכון עוף השמים, ולחמתי עוף השמים ישכון על המעינות כשעודם יושבים על ענפי חילנות הנקראים עפאים ומתיראין לשתות מן המעין אל שבהן היתה כביצת הרנגולת והנדולה שבהן כביצה של אוח : [יג] צידת חיות למיני שחוק :

סאלו נשאת לאחד אבד המילדות לא עשו בן שנאמר ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים (ס) וראה הקב"ה את מחשבות פרעה וחשב לו את הדבר כאלו נעשה מכאן אמרו חכמים עכרם נתפסין על הדבר של מחשבה רעה אבל על הטובה עד שיעשה מעשה על ידיו. זמפני מה נטבעו המצריים ע"י ישראל בים סוף לפי שנאמר ויצו פרעה לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וגו' (נ"י כאלו נעשה מעשה על ידו) אין צו אלא כרוז שנא' ייצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' (סמות לו) נאמר כאן צו ונאמר להלן צו מה אותה צווי כרוז אף צווי האמור כאן כרוז. ומה היו עושין בני המצריים הרשעים היו הולכין ומחזירין בעיירות של ישראל. כיון שהיו שומעין קולה של אשה צועקת בלירתה היו הולכין ואמרו לאבותיהן ובאין ונוטלין את בני ישראל ומשליכין אותן בנהר ועל אותה שעה נאמר (ס"ג כ) אחוז לנו שועלים אלו המצריים הרשעים שועלים קטנים אלו בני המצריים מהבלים כרמים וכרמינו סמדר אלו בני ישראל שהם משולים ככרם שנאמר (ישעיה ה) כי כרם ה' צבאות בית ישראל מכאן היה רבי אליעזר הגדול אומר בית ישראל שהם כרמו של הקב"ה אל תצוץ בו ואם הצצת בו אל תרד לתוכו ואם ירדת לתוכו אל תהנה ממנו ואם נהנית ממנו אל תאכל מפירותיו ואם הצצת וירדת ונהנית ואכלת מפירותיו סופו של אותו האיש לכרות מן העולם באותה שעה אמר הקב"ה למלאכי השרת מן אותה שעה שיצרתו אתכם אתם מוכנים להציל את בני ישראל רדו מלפני וראו אה בני חביבי בני אברהם ויצחק ויעקב שמשליכין אותן בנהר מיד ירדו המלאכים מלפניו כשהיו מבוהלים ועומדים במים עד ארכבותיהם והיו מקבלין את בניהם של ישראל ומניחין אותן על פני הסלעים והקב"ה היה מוציא להן כסין דדים מן הסלעים ומניקין אותן לקיים מה שנאמר ויניקוהו דבש מסלע וגו' (דברים לז):

גזירה שניה שגזר פרעה כל מי שאינו משלים מתכונת הלבנים יהיו בונין אותו בבנין תחת השורה של לבנים והיה הקב"ה משמיע קולן של ישראל בתוך מצרים שהיו [יד] יוצאות על נפשות של ישראל תחת השורה של לבנים והציל הקב"ה אותן ע"י שנשבר הבנין ויוצאין ממנו כצפור הניצל מן הפח שנשבר ויוצא שנאמר (משלי כז) כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו ואומר נפשנו כצפור נמלטה מפת יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו (מלכים קכד) והיה בדעתו של הקדוש ברוך הוא שיעלה נילוס הנהר ויאבד את מצרים כולה אחרי שיצאו ישראל ממצרים מפני שהשליכו את בני ישראל ליאור זמפני מה הסביעים בים סוף ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים פושעים היו בישראל באותה שעה והיו אומרים בבריתא אנו בורחים כדרך שבני אדם בורחים ואין בו כח להציל מיד אמר הקב"ה למשה דבר אל בני ישראל וישבו ויחזרו לפני פי החירות וגו' ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ וגו'. פי החירות מצד אחד ומצריים מצד אחד מגדול מצד אחד ובעל צפון מצד אחד וישראל באמצע ואראה אני אותם אם יש כח בידי להציל אותם אם לאו שנאמר ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אתריהם ויראו מאד ויצעקו וגו' (סמות יד) באותה שעה אמר הקב"ה למשה (ס) מה תצעק אלי דבר אל בני ויסעו מה היתה מחשבה של המצריים באותה שעה נרדוף אחר ישראל ונשינאותם ונתנאה עליהם ונשליך אותם בים על אותה שעה הוא אומר (סו) אז ישיר משה עזי וזמרת יה וגו' ה' איש מלחמה וגו' מי כמוכה באלים ה' וגו'. כיוצא בדבר אתה אומר עד שנחרב מלך אשור שנתקנא בהם בישראל והקב"ה היה מתקנא ומתקנא במחנהו (ט) בקנאה ובנקמה ובעלילה ובגאווה. בקנאה מנין שנא' (נחום ה) אל קנא ונוקם ה' וגו'. בנקמה מנין שנא' (מלכים לד) אל נקמות הופיע. בעלילה מנין שנא' (ירמיה לב) גדול העצה ורב העלילה אשר עיניך פקוחות על כל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו וגו'. בגאווה מנין שנאמר אשירה לה' כי גאה נאה ומה היתה מחשבה של סנחרב שהיה בדעתו של סנחרב הרשע להתנקם בישראל ואמר להן לחיילותיו צאו והביאו לי כל אחד ואחד מכם מלא כף עפר מעפר של ירושלים ונעקור שמה מן העולם שנא' (נחום ה) ממך יצא חושב על ה' רעה יועץ בליעל וכי על הקב"ה היה יועץ אלא לדמך שכל היועץ רעה על ישראל כאלו יועץ רעה כלפי מעלה לכך נאמר ממך יצא חושב על ה' וגו'. הקב"ה הוא בוחן לבות וכליות והיה אומר על סנחרב שומה שבעולם וכי אני מאבד בני מן העולם צאני צאן נחלתי אני מאבד ומה תחשבון על ה' וגו' (ס) לכך נאמר אל קנא ונוקם ה' וגו'. ברוך המקום ברוך הוה שנפרע מן יזנאי ישראל כשם שהיה בדעתו של סנחרב לעקור את ישראל מן העולם כך היה בדעתו של הקב"ה לעקור את סנחרב ואת מחנהו מן העולם שנאמר (מלכים כ יט) ויהי בלילה ההוא ויצא כדאי ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וגו' ואדרמלך ושראצר בניו הקוץ זגרי. למה נרמה העולם בידו של סנחרב לאדם שמצא קן של ביצים ואפרוחים וכולן באו לידו שנאמר

טובי היים

ישועות יעקב

אז יתנו הנפרדים עליהם קול שירדו מן העפאים ויבאו לסמות ולא יתייראו (ויקוקין): (ט) בקנאה ובנקמה ובעלילה ובגאווה. פירוש לאו דוקא שאלו הסמוקים נאמרו בפרשנות של סנחרב. רק שאלו ארבע מדות כאלו ארבע מדות מכל מי שהוא מתקנא ומתקנא בישראל

[יד] לפי הענין כצ"ל והיה הקב"ה שומע קולן של ישראל בתוך מצרים שהיו המצריים מוציאים נפשות של ישראל לבטחם תחת השורה לבנים וכי ולא רציתי לשלוח ידי להגיה

שנאמר (ישעיה י) ותמצא כקן ידי לחיל העמים וכאסוף ביצים עוזבות כל הארץ אני אספתי וגו'. ואין בריה יכולה להשיב פניו של סנחרב וכמה היתה מחנהו של סנחרב כך אמרו חכמים מחנהו מאתים וששים רבוא אלף וחמשת [טו] אלפים חסר חר הראשונים עברו [טז] בשחי והשניים עברו [יז] בקומה והאמצעים עברו עד מתנים האחרונים בקשו ולא מצאו שנאמר (ישעיה לו) את מי חרפת ונרפת וגו' אני קרתי ושתיתי מים ואחריב בכף פעמי כל יאורי מצור ולמה אמר הכתוב מאה ושמונים וחמשה אלף (י) אלו שרים ונגידים וגבורים שהיו עמו ואין צריך הכתוב לומר לכל החיילות שלו וכולן מתו בלילה אחת ובשעה אחת וברגע אחת ולא נשתירד מהן אלא חמשה בני אדם סנחרב ושני בניו תבוכדנצר ונבוזראדן ומתוך אלו החמשה נהרג סנחרב אח"כ שנאמר ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בתרב ועליו הוא אומר (תהלים לו) ועוד מעט ואין רשע והתכוננת על מקומו ואיננו וגו' (כל המזמור) (יא) [יב] לכן ישמור אדם דברים בלבו שלא יעשה שותפות דברים עם העכו"ם ולא יכרות עמו ברית שכן מצינו באברהם אבינו שעשה שותפות עם אבימלך וסוף הדברים שכרת עמו ברית שנאמר (בראשית כח) ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית וכשכרת עמו ברית נתקבצו מלאכי השרת לפני הקב"ה ואמרו למה יכרות אברהם ברית עם עכו"ם אדם יחיד שבחרת משבעים אומות ולשונות אמר להם הקב"ה בן יחיד שנתתי לו למאה שנים אני אומר לו להעלותו עולה אם יעלה מושב הרי אתם יודעים שכוננתו היתה לטובה מפני דרך שלום ואם לאו יפה אתם אומרים שנאמר (סס כב) ויהי אחר הדברים האלה והאלהים גסה את אברהם וגו' וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו וגו' אעפ"כ לא היתה כוונת הקב"ה לשחוט ולהקריב את יצחק אלא להעלותו על ההר לנסותו מכאן אמרו אין לך אומה בעולם שאינה משעבדת ומענים את ישראל יותר מכמה מאות שנה אלא בשביל שכרת אברהם ברית עם עכו"ם מכאן אמרו כל העושה שותפות דברים עם עכו"ם לסוף הוא כורת עמו ברית ואם ת"ח הוא לא די שכורת עמו ברית אלא מזלול הוא את תורתו ומזלול שמו של אביו ומבזו את מסונו ומאלמן את אשתו ואינו ממלא את ימיו ומוסר את בנו לחרב ומגלה אותם מארצם ושוברן לע"א וקושר שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות :

פרק ח ישמור אדם דברים בלבו שלא יאכל עם עכו"ם על השלחן שכן מצינו בחוקיהו סדך יהודה שאכל עם עכו"ם על השלחן ולסוף נענש עליו עונש גדול מנין תדע דך כשבא סנחרב והקיף את ירושלים עמד חזקיהו בתפלה לפני הקב"ה שנאמר (מלכים ב יט) ויתפלל חזקיהו לפני ה' ויאמר ה' אלהי ישראל יושב הכרובים וגו' הטה ה' אוזןך ושמע פקח ה' עיניך וראה ושמע את דברי סנחריב וגו' יידעו כל ממלכות הארץ כי אתה ה' אלהים לבדך [א] נראה (ח) שהיה חזקיה מדבר עם הקב"ה כאדם שהוא מדבר עם חבירו מיד נחה רוח אלהים על ישעיהו הנביא ואמר ליה ישעיהו הנביא לחזקיהו המלך והלא אדם שהוא מדבר עם מי שהוא גדול ממנו היא מרתיע כל גופו ונודעועין כל אבריו המדבר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה עאכ"ו שיהא מדבר באימה וביראה וברתת ובויע . (ב) לפיכך חלה חזקיהו חולי גדול (ג) שנאמר (סס כ) בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו וגו' ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה מאי כי מת אתה ולא תחיה אמר ליה הנביא

טובי חיים ישועות יעקב הנביא

להגיה כן בפנים : [טו] בס' חלק ר"ג ה' אלפי' : [טז] כה ראשונה סתילו ששן הסוסים בירדן ונתמעט חסים עד שעברו שתי כמו מי שחן יחזקאל ס"ז . רש"י : [יז] לא היו חסים מגיעין אלא עד הצואר האחרונים בקשו מים לשחות ולא מצאו עד שהביאו מים מסקום אחר שנאמר אני קרתי כל גמרא חלק שם לא גרסינן עד מתנים ע"ש : [יח] ראשי גייסות שלו שהיו ר"ם רבוא אלף ועיין בפרק חלק דף צ"ד : [יט] ילקוט ורא דף כ"ז ע"ב :

פרק ח [א] שלא התפלל באימה ואף שגם דניאל התפלל בלשון זה הטה אלתי אוזןך וגו' מ"ם היה מתפלל וסחודה בכושח וענח כנזכר בענין ע"ש משא"כ בחזקיה דק אחר כך בחליו הפך אל הקיר והתפלל בבכי סקירות לבו ולכך נאמר בענין שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך וגו' אבל על תפלת סנחריב נאמר ונגנתי אל העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי ולא תלה בזכותו ועיין בפרק קמא בברכות מה שדרשו עד הנה לשלום מר לי וגו' : שלא

בישראל . וכן נפרע באלו חרבע מדות גם מסנחריב וכל מחנהו (סס) : (י) אלו שרים ונגידים . חלו קפ"ה אלף ראשי גייסות הנגידים החיל (גמרא) ורש"י בסנהדרין דף ל"ה ע"ב : (יא) לכן ישמור אדם . קאי על הכתוב ועוד מעט ואין רשע . כיון שהרשע חף חס יגליח מעט פתאום יבוא חילו . לכן יזהר אדם ממנו ולא יהיה שותף עמו בעסקו (מאורי חס) :

פרק ח (ח) שהיה חזקיה מדבר . דלחר כך כשחלה והתפלל שיתרפא כתיב ויסב את פניו אל הקיר ודרשו רז"ל (ברכות דף י ע"ב) מקירות לבו . ואחר כך כתיב ויבך חזקיהו ככי גדול ובתפלה הראשונה שהי מתפלל על סנחריב לא מלינו זה . ש"ת שלא היתה באימה ויראה ורתת וזיע אלא כאלדס שהוא מדכר עם חבירו בלי אימה ויראה (ויקוקין) . והקב"ה מדקדק עם הלידיקים כחוט השערה כדליתא בגמרא (בבא קמא דף נ') : (ב) לפיכך חלה חזקיהו . עיקר הסעס סי' משום שלא עסק בפרי' ורכי' כדכסמוך וכדליתא בגמרא . איכן התד"ח הוכיח מדלירע זה המעשה של חליו סמוך לתפלתו על סנחריב . שלשה ימים קודם תפלתו של סנחריב כמ"ס ברש"י סס ש"ת דגם זה גרס שלא התפלל באימה כנ"ל : (ג) שנאמר בימים ההם . למה דוקא בימים ההם חלה אלא ע"כ ממה שנוצר מקדם שלא התפלל על סנחריב באימה ויראה (ויקוקין) : ולמדו

הנביא מת אתה בעולם הזה ולא תחיה בעולם הבא א"ל וכיכ למה א"ל משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דחזאי לי ברוח הקודש דנפקו מינאי בנין דלא מעלי א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה דקב"ה ליעבד א"ל הב לי ברתך השתא אפשר דגרמא זכותא דידך ודידי ונפקו מינאי בנין דמעלי א"ל כבר נגזרה עליך גזירה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת על צואריו של אדם אל ימנע א"ע מן הרחמים שנאמר (חיוז יג) הן יקמלני לו איחל לכן ישא אדם אשה כדי שיהיו לו בנים וילמד מחוקיה אע"פ שידע בדעתו ברוה"ק שלא יהיו לו בנים הגונים ולפיכך נתן רחמים לפני המקום אפ"ה היה נענש בעוה"ב אם לא היה נשא אשה. (ד) ולמדו חכמים ארבעה דברים בחפלה אחד שלא יעמוד אדם בבקעה להתפלל כדרך עכו"ם שנית שלא יעמוד ברשות הרבים ויתפלל מפני דעת הבריות * ומפני דעת הנשים שלישית שיקרש אדם את [ב] מחנהו ד' אמות לצפון ד"א לדרום וד"א למזרח וד' אמות למערב ואם היתה התפלה בביתו צריך לקדש את כל הבית אפילו מאה אמה למה כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא (דברים ד) רביעית למדו חכמים שלא יעמוד אדם בצד עץ או בצד אבן ויתפלל אלא בצד [ג] הנר ולא יפסיק שום דבר בינו ובין הקיר שנאמר (מלכים ב) ויסב את פניו אל הקיר ויתפלל אל ה' וגו'. ויבך חוקיהו בכי גדול ה' הוא רחום וחנון ומלא רחמים היה רואה שפתיו דובכות מישרים בחכמה בבינה ברעות ובהשכל שמע מיד את תפלתו שנא' והיו ישעיהו לא יצא חצר התיכונה ודבר ה' היה אליו לאמר וגו' שמעתי את תפלתך וגו' הנני רופא לך ביום השלישי תעלה בית ה' וגו' ויאמר חוקיהו אל ישעיהו מה אות וגו' ויאמר ישעיהו הנביא זה לך האות וגו' הלך הצלי מעלות וגו' ויקרא ישעיהו הנביא אל ה' וישב את הצל וגו' אחורנית עשר מעלות (ס) באותה שעה [ד] נתעוותו כל עכו"ם הן וחכמיהם ומכשפיהם ואמרו אין אדם מכיר בדבר זה אלא ב"ד הגדול שבירושלים בלבר מיד כתב מלך בכל ספרים ומנחה אל חוקיהו מלך יהודה כי שמע כי חלה חוקיהו (ס) וישמע אליהם חוקיהו ויראם את כל בית [ה] נכתה וגו' לא היה [ו] דבר אשר לא הראם חוקיהו וגו' (ס) מיד נחה רוח אלהים על ישעיהו וא"ל לחוקיהו מה אמרו האנשים האלה ומאין יבאו אליך וגו' ויאמר מה ראו בביתך ויאמר חוקיהו וגו' לא היה דבר אשר לא הראיתם באוצרותי וכי [ז] דברים הללו בקש ממנו ארא א"ל מפני מה גלית סוד ה' לעכו"ם. ועכו"ם אומרים וכי מה שינוי [ח] יש בחוקיהו מאביו שבשמים לפיכך נאמר (ס) ויאמר ישעיהו אל חוקיהו שמע דבר ה' הנה ימים באים ונשא את כל אשר בביתך וגו' בבלה לא יותר דבר וגו'. מכאן אמרו לא [ט] יתגאה אדם מד"ת ולא יתגרה עליהם שמא עוקרין אותו מן העולם שכן מצינו ביחוקיהו המלך שהתגאה בד"ת והתגרה עליהן ובקשו לעוקרו מן העולם בשעה שאלהים בשמים הודיעו לחוקיהו שירפא אותו בשכר תפלתו ודמעתו ויעלה ביום השלישי בית ה' שאל חוקיהו אות שנא' מה אות כי ירפא ה' לי ושינה לו הקב"ה מעשה שמים וכששינה לו מעשה שמים גבה דעתו עליו ואכל עם העכו"ם ובשביל שאכל עם עכו"ם והראה להם את הארון וגילה להם סוד העליונים [י] נתן לו מנשה [יא] כיוצא בדבר אתה אומר ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה וגו' (סמאל א) אלקנה היה עולה לשילה [יב] ארבעה פעמים בשנה שלשה מן התורה ואחת שקיבל עליו הוא בנדבה שנאמר ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזכות לה' צבאות בשילה וגו' עלה אלקנה ואשתו ובניו ובני ביתו ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו היו עולין עמו ואמר להם למה לך עבודה מן הכנענים ומן העכו"ם שעשו דרך עבודה לע"ז שלהם אע"פ שהם הבל וריק ק"ו שאתם צריכים לעשות דרך עבודה ולעלות לפני ארון ברית ה' שהוא אל חי וקיים בריך שמה לעלם ולעלמי עלמא אמר להם שיעלו כולם עמו וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר והיו מתקבצין האנשים לבד והנשים לבד שכן האיש היה מדבר עם האיש והאשה עם האשה וגדול עם הקטן והיתה המדינה מרגשת והיו שואלים להן להיכן תלכו ואומרים להם לבית האלהים שבשילה שמשם תצא תורה ומעשים טובים ואתם למה לא תבואו עמנו ונלך ביחד מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם וכן אמר להם עוד הפעם עד שעלו עמו לשנה הבאה חמשה בתים ולשנה האחרת עלו עמו עשרה בתים ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות והיו עולין עמו כמו ששים בתים וכדרך שהיה עולה שנה זו אינו עולה לשנה האחרת

ישועות יעקב טובי חיים

שלא יפרידוהו הבריו' והגשי' ההולכים ברה"ז ולא ירהר ח"ו : [ב] מקום שהוא חונה שם ומתפלל : [ג] ג"א הקיר והיא עיקר : [ד] נחבלכל דעתם : [ה] בית גנזיו ומנחם סתר לטון סמסני' כמו נכאח וצרי רש"י : [ו] ודרשו רז"ל שחדאה להם הארון והלוחות וע"ז כעם הקב"ה עליו כדלקמן : [ז] וכי היה לו להוכיחו על שהראה להם אוצרותיו : [ח] היו מפליאים ומתמיהים על הנס הגדול הזה ששינה הקב"ה בשביל חוקיהו מעשה שמים והוא נחנאה על ידי זה כדלקמן : [ט] כילקוש ג' לא יתנת אדם מד"ת ולא יתגאה : [י] הארון והלוחות שהם מרמזין על סודות עליונים : [יא] ענין שכר מצות : [יב] שנאמר בענין זה את יבח הימים ואת גדרו דמסמע חוק מן שלש רגלים :

(ד) ולמדו חכמים. פירוש שלמדו ארבעה דברים בפניו חפילה. חבל מן חוקי' לא למדו רק דבר אחד שלא יפסיק שום דבר בין המתפלל לבין הקיר (ויקוקין). ועיין בש"ע ואחרונים בלוח"ה סימן ס"ז וסימן ל' פרטי דינים של ארבעה דברים חלו : היו

עד שהיו כל ישראל עולין והיה אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות וחינך אותם במצות וזכו רבים על ידו. הקב"ה שהוא בוחן לבית וכליות א"ל לאלקנה אתה הברעת את ישראל לכף זכות וחנכה אותם במצות וזכו רבים על ירך אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות ויחנך אותם במצות ויזכו רבים על ידו הא לסרת בשכר מעשה אלקנה שמואל ובשכר מעשה חזקיה מנשה מכאן אמרו כל האוכל עם (נוסחה ישנה מכחישי התורה) עכורים על השלחן כאלו עובד ע"ז ואוכל מזבחי מתים ואם ת"ח הוא מולול את תורתו ומחלל שם אביו שבשמים ומבזבז את מסונו ומאבד את בניו ומפיל אותם בתרב ומגלה אותם מארצם:

פרק ט דבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שופטה את ישראל בעת ההיא (סופטיס ד) [א] וכי מה מיבה של דבורה שהיא היתה שופטה את ישראל בעת

ההיא ומתנבאה עליהם והלא פנחס בן אלעזר היה בימים ההם מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בין ישראל בין עכו"ם בין איש בין אשה בין עבד ובין שפחה הכל לפי המעשה שהוא עושה כך רוח הקודש שורה עליו כך אמרו בעלה של דבורה עם הארץ היה אמרה לו אשתו בא ואעשה לך פתילות והוליד אותם לבהמ"ק שבשילה [ב] מה אם יהיה חלקך בין אנשים כשרים שבהם ותזכה לעוה"ב [ג] והוא היה עושה פתילות עבות כדי שיהא אורן מרובה לפיכך נקרא שמו לפידות וכן אמרו ג' שמות יש לו ברק לפידות [ד] מיכאל ברק שפניו היה דומה לברק לפידות שהיה עושה לפידות עבות ומה שמו מיכאל שמו. הקב"ה בוחן לבות וכליות הוא ואמר הקב"ה לדבורה אתם כוונתם לשם שמים ועשיתם פתילות עבות כדי שיהא אורן מרובה גם אני ארכה [ה] אתכם בישראל וביהודה ובשנים עשר שבטי ישראל ומי גרם לפידות שהיה חלקן בבני אדם כשרים וזכה לעוה"ב הוי אומר דבורה אשתו כך אמרו על דבורה אשת ברק ועל כיוצא בה הוא אומר חכמות נשים בנתה ביתה (משלי יד) כיוצא ברבר אתה אומר אינכל בת אתבעל מלך צידונים אשת אחאב כך אמרו בשעה ראשונה שנכנסה אצל אחאב למדה אותו דרך עבודה לע"א ועל ידה התמכר עצמו לע"א שנאמר (מלכים א' כח) רק לא היה כאחאב אשר [ו] התמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אותו איובל וגו' ובשביל מעשיה ומעשה בעלה נאבדו שניהם מן העוה"ז ומן העוה"ב ואבדו את בניהם עמהם משל למלך שהביא לו עבדו סנחה [ז] שבעים כדי שמן כיון ששמע ממנו דברים יתרים מרף אותם לפניו כך מי גרם לו לאחאב שנאמר מן העוה"ז ועוה"ב הוא ובניו הוי אומר איובל אשתו ועליה ועל כיוצא בה הוא אומר (משלי ד) ואולת בידיה תהרסנה ועליהן הוא אומר (תהלים לו) אל תהחר במצליח דרכו באיש עושה מזמרה וגו' ועוד מעט ואין רשע וגו' ראיתי רשע עריץ וגו' ויעבור והנה אינו וגו' (ג"י צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו אחריו מהו אומר ה' לא יעובדו בידו וגו' ה' ישחק לו). פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש הגדול שבירושלים לפני החכמים אמרתי להם רבותי מה נשתנה עמרי שר צבא מלך ישראל מכל אשר היו לפניו שלא הושיבו מלך בן מלך עד שבא עמרי וישבו לו [ח] שלשה מלכים על כסאו אמרו לי לא שמענו אמרתי להם שכרו היה משום שויתר עיר גדולה בארץ ישראל כמו ירושלים שהיתה ברעהו שבשם שירושלים היא למלכי יהודה כך יהא שומרון למלכי ישראל שנאמר (מלכים א' טו) ויקן עמרי את ההר שומרון סאת שטר בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שטר אדוני ההר שומרון ואומר (יחזקאל כג) בן אדם שתים נשים בנות אס אחת היו וגו' ושמותן אהלה הגדולה ואהליבה אחותה וגו' ושמתן שמרון אהלה וירושלים אהליבה. שכרו על שויתר עיר גדולה בא"י לפיכך ישבו לו ג' מלכים על כסאו. אמרו עליו [ט] על עמרי שלא היה עשיר כמו אחאב מלך ישראל בנו מאתים ול"ב מלכים עבדו אותו ואצ"ל לבית [י] השן שבנה כיון ששמע אחאב מן הבריות שבקשו אלו רל"ב מלכים למרוד בו שלח והביא בנו של כל אחר והושיבן תחת ידו בירושלים ובשומרון ואמרו חכמים כל אותן רל"ב בני מלכים עובדי ע"א היו וכיון שכאו לירושלים ולשומרון (א) היו נעשים יראי שמים לאמיתן. ברוך המקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים (ב) שכתן חיה משום שהיו יראי שמים לאמיתן באתה להם לישראל תשועה גדולה על ידן שנאמר (מלכים א' כ) ובן הדרד מלך ארם קבץ את כל חילו ושלשים ושנים מלך אתו וסוס ורכב ויעל ויצר על שומרון וילחם בה וגו' והנה נביא אחר נגש אל אחאב מלך ישראל ויאמר כה אמר ה' הראית

את

ישועות יעקב

מזבי חיים

פרק ט (א) היו נעשים יראי שמים לאמיתן. לא מיראת הסוגס. ולא להתהדר בה לפני ישראל. ולא מפחד אחאב. כי אס מהכרתם את ה' הנכבד ולהכנתו בלחמ (מאורי אש): (ב) שכתן היה ילקוט אורכם והוא עיקר: [ו] נסכר לע"א כדאיתא בירושלמי חאל בית האלי שושבינו היה ובכל יום שם דמיו ונתן לע"א רש"י: [ז] נקט בספר זה לפי שהיו לאחאב שבעים בנים וכולם נהרגו: [ח] ועיקר השאלה הוא למה ג' מלכים זה אחר זה שכל אחד היה סיך בן מלך וכל זה לא פנינו אצל מלכי ישראל וע"י פנהדרין דף ק"ב גרסא אחרת: [ט] בילקוט מלכים דף ל"ב ע"ב גרסינן אמרו לא היה עשיר כאחאב ור"ל שאמרו על אחאב שלא היה בכל מלכי ישראל עשיר כאחאב וכן משמע לקמן בספר זה ח"ב ס"ס כ"ד - שבי

את כל ההמון הגדול הזה הנני נותנו בידך וגו' ויאמר אחאב במי ויאמר וגו' בנערי שרי המדינות וגו' ואומר (סס ז ג) ומישע מלך מואב היה נוקד [יא] והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף אילים צמר ויהי כמות אחאב ויפשע מלך מואב במלך ישראל נתקבצו עליו על מלך מואב שלשה מלכים יחד מלך ישראל ומלך יהודה ומלך אדום ויכו את מואב ויגוסו מפניהם וגו' וירא מלך מואב כי חוק ממנו המלחמה וגו' ויקח את בנו הבכור וגו' ויעלהו עולה על החומה וכיון ששחט את בנו והעלהו עולה אמר [יב] רבש"ע אברהם העלה את בנו ע"ג המזבח ולא שחטו ואני אשחוט את בני ואעלהו עולה כפיך לפניך שכל מה שתאמר אלי אעשה (ג"י שנאמר ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו) באותה שעה ירדו (שונאיהם של) ישראל ממדריגה עליונה למדריגה תחתונה שנאמר ויהי קצף גדול על ישראל ויסעו קעליו וישבו לארץ וכיון שמת אחאב היו נערי שרי המדינות [יג] נפטרין כל אחר ואחר והלך לו לביתו. ברוך המקום ברוך הוא שמשלם לבני אדם לכל איש כדרכיו ומקיים עליהם במרה שאדם מודר בה מודרין לו (ג) לכך נאמר ודבורה אשה נביאה וגו' והיא יושבת תחת תומר דבורה בין הרמה ובין בית אל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישראל למשפט אמרו חכמים כשם ששמואל היה יושב [יד] ברמה כך דבורה היתה יושבת ברמה (ג"י לכך נאמר) והיא יושבת תחת תומר אמרו חכמים שלא היו תלמידי חכמים בישראל בעת ההיא אלא כמלא [טו] (ג"י חצי) דקל בלבד לכך נאמר תחת תומר ד"א והיא יושבת תחת תומר לפי [טו] שאין דרכה של אשה להתייחד בתוך הבית לכך דבורה הולכת ויושבת תחת צלו של דקל ומלמדה תורה ברבים לכך נאמר והיא יושבת תחת תומר ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צוה וגו' ולקחת עמך עשרת אלפים איש וגו'. מת"ל הלא צוה ה' אלא כך אמרה לו כתיב בתורה ודרשו השופטים היטב וגו' (דנריס"ט) ומה ענין שכתוב אחריו כי תצא למלחמה על אויביך וגו' (ד) [ז] לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך וגו' (סס כ) (ה) וכי מה טיבה של דבורה אצל ברק והלא דבורה במקומה וברק במקומו [יח] אלא כך אמרו חכמים ברק היה משמש את הזקנים בחייו של יהושע וכן חזר ושמש לאחר מיתתו לפיכך הביא הקב"ה אותו ונתן אותו אצל דבורה באותה שעה [יט] הראוה לדבורה כמה הקב"ה מושיע את ישראל מבין העכו"ם [כ] בבנים שהם משבימים ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש ועוסקין בדברי תורה בכל יום תמיד ומה נשתנה ובולון ונפתלי סבל השבטים שבאת תשועה גדולה לישראל על ידן שנאמר (סס ד) ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבולון. כך אמרו חכמים נפתלי [כא] שמש את יעקב אבינו ויצא ממנו קורת רוח וזבולון שמש את יששכר ועל שעשה לו [כב] אכסניא ובשביל שבמח ברק באלהי ישראל והאמין בנבואתה של דבורה שנאמר ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי וגו' ותאמר הלך אך עמך וגו' לפיכך חלק לו בשירה עמה שנאמר ותשר דבורה וברק וגו'. ומה נשתנית יעל אשת חבר הקיני מכל הנשים כלן שבאת תשועה גדולה לישראל על ידה שנאמר ותקח יעל אשת חבר את יתד האהל וגו' ותתקע את היתד ברקתו וגו' והוא נרדף ויעף וימת. כך אמרו חכמים יעל אשה כשרה היתה ועושה רצון בעלה היתה. מכאן אמרו חכמים אין לך אשה כשרה בנשים אלא אשה שהיא עושה רצון בעלה:

פעם אחת הייתי יושב בבית המדרש הגדול שבירושלים לפני החכמים ואמרתי להם רבותי עפר אני תחת רגליכם אומר לפניכם דבר אחד ואמרו לי אמור ואמרתי אני שבשמים יהא שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ותהיה לך קורת רוח מישראל בכל מקומות מושבותם שכל המושבות (ג"י והנחמות) שאמרת לאדם לא אמרת אלא בחכמה וכינה ודעה והשכל שנאמר (בראשית א) ויאמר ה' אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו עזר להעמידו על רגליו ועזר להאיר עיניו. אמרו לי חן טעם לדבריך אמרתי להן אני נותן טעם לדברי ואמרתי להן רבותי [כג] חטין ושעורין עד שלא נעשו ולא נטחנו ברחים הם אינן כלום אלא עצים בלבד ואמרו לי הן ואמרתי להן אם נותנן אותם אדם לאשתו ותקנתן ועשאתן ושחנן ברחים והוציאה מהם

ישועות יעקב

טובי חיים

היה. קאי חלעיל בין ישראל כו' הכל לפי המעשה כו'. ולזה הביא פנין זה ככאן: (ג) לכך נאמר ודבורה. קאי חלעיל טעל ידי טוב לכנה זכחה לכל הכבוד הזה (מאורי חס): (ד) לא תירא מהם. דכשעוסין ישראל משפט דק אז הקב"ה עמהם במלחמה ומלחמין ונוצחין את האויב. וה"ה הכא כיון שדבורה יושבת ושופטה את ישראל משפט דק לכן צוה ה' לילך למלחמה וילליתו (ויקוקין): (ה) וכי מה טיבה. האיך אירע שנודווגה דבורה לברק לאשה. והלא דרך של הזיווג

[י] שבנה ארסון ופלסין סעצמות טיל כמ"ש (במלכים א' כ"ב): [יא] מארי גיחי רש"י ר"ל בעל מקנה שהצאן ברוב נקודים: [יב] כמ"ד לשם שמים נתכיון סנהדרין ד' ל"ט: [יג] ולכך לא הצליח יהורם בן אחאב בלחמו עם מישע מלך מואב (מלכים א' כ'): [יד] והוא היה מקום טוב לנבואה ורוח"ק וכן סן תרסתים צופים (שמואל א') עי"ש כפי' רש"י: [טו] ספורש בפרק קמא דמגילה מה תומר זה צילו מעט אף ת"ח שבאותו הדור היו מועטין: [טז] ילקוט שופטים דף ס' ע"ב: [יז] ע"כ גם אהרן לא תירא כי אני שופט את ישראל: [יח] ר"ל דבורה היתה בהר אפרים וברק בקדש נפתלי רחוקים זה מזה כנזכר בגבולי ארץ ישראל: [יט] ברוח הקודש: [כ] כדלקמן ריש ס"י: [כא] שקמץ סארץ ישראל למצרים וחביא השטר סכירה סן המערה לקבור את אביו כדא"הא בסופה: [כב] שהספיק לו מזונות כדי שיוכל ללמוד: [כג] כיבסות דף ס"ג הוא בסגנון אחד בסו

אליהו פרקי רבא

מהם את הפת פת יפה או שהיא עשהה לו מן בשר ששן או מן חלב ששן אכילות טובות שבעולם וקרא איכל וכן פשתן אינו כלום אלא עשבים ואמרו לי הן. ואמרת להם אם נותן אדם פשתן לאשתו וארנה ממנו בנדר ולא עוד אלא שמוציא סמנה [כד] פריה ורביה לעולם. [כה] ועוד כתיב שלא ינאף ממקום למקום אלו ארבעה דברים שהאשה עושה לבעלה [כו] ואם הוא (נ"י כבר) נותן לה לחם וכאכילה. והלא לברכה ולחיה ולעופות נוהגין כל העולם מזונות. לכך נאמר אעשה לו עזר כנגדו עזר להעמידו על רגליו עזר להאיר עיניו. ועוד אמרתי לפניכם דבריו של הקב"ה עתיד הקב"ה לישב בבית הגדול שלו וצדיקי עולם יושבין לפניו ויאמר להם למי אתם משולים. נשא אדם אשה טובה ומיובה הוא שמח בה. נשתנה יפיה או מבקש לישא אחרת עליה אבל אתם אין אתם כן אהובים אתם לי מתחלה ועד סוף לעלם ולעלמי עלמאי שנאמר (הושע ג) ויאמר ה' אלי עוד כך אהב אשה אהובה ריע ומנאפת כאהבת ה' את בני ישראל והם פונים אל אלהים אחרים וגו' עד אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם וגו'. ואומר (ירמיה ג) הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד וגו' ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה' וכי רעים הן לו ח"ו או ממש יש בהן ח"ו לשום ע"ז שכך נאמר רעים רבים אלא ישראל הן עשו אויבין ע"ז כאלו הן רעים לו ח"ו ואעפ"כ הוא מעביר עונותיהן של ישראל ואינו משמר קנאה ונקמה עליהם בכל מקומות מושבותיהם ודברי תורה לא מנע מהם ועונותיהם הוא מעביר ראשון ראשון מכנגד פניו (נ"י שנא' ירמיה לה) כה אמר ה' אם ימדו שמים מלמעלה והיסורין ממרקין עונותיהם ואין מעשיו כמעשיהם (ו) אם כן למי אתם משולים תלמוד לומר (דברים לג) ולאשר אמר ברוך מבנים אשר יהי רצוני אחיו וגו' וכימין דבאך אמרו חכמים על בנותיו של אשר [כו] שהוקנה כבתולה והבתולה (ו) אין לה דמים שנא' ברוך ונחושט מנעלך וכימין [כח] דבאך (ח) ואומר (ט) אין כאל ישורון רוכב שמים בעורך ובגאותו שחקים (ט) אשרי מי שלא בא לידי עבירה ולא לידי חטא ועון ולא יצא מן הדרך הטובה ואפילו הוא ישראל הוא ראוי להעלות עולה ע"ג הטובה כאלו הוא כ"ג שנאמר וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וגו' (שמות כד) אבל זה ששם עצמו [כט] עצל מן העבירה ולא עושה את העבירה הרי הוא מזומן [ל] כמלאכי השרת שנאמר (ס) ואל [לא] אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו:

פרקי יתשר דבורה וגו' (נ"י לפי) מה נתנבאה דבורה לישראל אלא כך אמרה דבורה לישראל כמי הקב"ה [א] נפרע להן לישראל מן העכו"ם בבני אדם שמשכימין ומעריבין לבית הכנסת ולבית המדרש (ה) ועונין אמן ומברכין את הקב"ה בכל יום תמיד. ובמי שהוא משכים ומעריב לבהב"ג ולבהמ"ד להשלים עשרה עליהן הוא אומר (תהלים נה) פרדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי. וכן מי שיש לו ת"ח בשכונתו ויודע בו שהוא קורא לש"ש ושונה לשם שמים והוא זן אותו ומכלכלו ומפרנסו נמצא הוא מקיים את הת"ח ואת אשתו

טובי חיים ישועות יעקב

[כד כה] כמו שארז"ל דיינו שסגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא [כו] אף שהוא נותן לה לחם וכל צרכה הלא גם לבהמה כו'. [כז] כך הם חביבים לפני הקב"ה אף על פי שחטאו לפניו: [כח] כימים שהם טובים לך שהם ימי נערותך וכן יחיו ימי זקנותך שהם דואבים וחיים. רש"י: [כט] שבא דבר עבירה לידו וכבש יצדו ויציל הוא במדרגה יותר גדולה: [ל] שזוכה ליהנות מזיו השכינה: [לא] דרש אצילי כמו עצילי בעיני: **פרקי י [א] דרש בפרע פרעות בישראל על ידי מי על ידי בהתנדב עם ברכו את ה' שכתוב בפיפא דקרא ודרש בפרוע לשון פריעת שבר: סנהדרין**

היווג ברובו שניהם הם ממקום אחד. וברק הדבורה היו כל אחד ממקום מיוחד בפני עצמו אלא מן השמים הי' נגמר. משום שברק הי' משמש את הזקנים כו' (ויקוקין): (ו) אם כן למי אתם משולים. פירוש אין אתם משולים לשאר נאים דכשהזקינה נשתנה יפיה ומבקש בעלה לישא אשה אחרת. אבל אתם אהובים לי מתחילה ועד סוף. ודומים לננות אשר שהזקינה יפה כבתולה (ס) : (ז) אין לה דמים. ואינו נתמעט היופי על ידי זיבת הדמים כך ישראל אע"פ שחוטאין לפעמים אינו אלא לפי שעה מאונס הינה"ר. ואח"כ יש להם חרטה ועושין תשובה כי סכעם ושרטם הוא רק להעיב ולכן הם אהובים לנלח. ובגמרא כתובות דף י' ע"ב איתא כי בני מרובין רק דכאן איירי לענין היופי שאינו נתמעט כדי להמשיל לישראל. ואפשר דזה כוונת הספרי שהביא ברש"י פרשת ברכה (ל"ג פסוק כ"ד) אין לך בכל השבטים שאתנרך בבנים כאשר עכ"ל דאע"פ שלא הי' כ"כ דמים להנשים אעפ"כ נתכרכו בבנים: (ח) ואומר אין באר ישורון. פירוש לפיכך סמך הקב"ה פסוק זה לננות אשר לומר לך כמו שננות אשר הזקינות יפות כמו הבתולות. כך ישראל הם חביבים להקב"ה עד עולם. ואע"פ שגשתנה יפיותם על ידי החטא אעפ"כ הוא בעורם ומכפר עונותיהם כנ"ל (ויקוקין). (ט) אשרי מי שלא בא. דהגם שהקב"ה מוחל לישראל ואינו מחליפם באומה אחרת. מכל מקום הם נענשים ציפורים או בניהם ח"ו על העבירות. וגם אין לו שבר גדול כגון עזרן כל כך כמו הצדיקים ששכרן הוא תענוג גדול בלי תכלית. ולכן אמר אשרי מי שלא בא לידי עבירה כו' (ס).

פרקי י (ה) ועונין אמן. כדאיתא בגמרא (שבת דף קי"ט ע"ב) אמר ר' יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמייה רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו שנאמר בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ס'. מ"ט בפרוע פרעות משום דברכו ה'. ופרש"י בכל כחו בכל כוונתו. בפרוע פרעות ציטול פרעניות כגון פרוע דמתרגמינן בטל. בהתנדב עם ברכו. כשמתנדבין ישראל לברך את בוראן עכ"ל. וכתב בישועות יעקב דהתד"א

אשתו ואת בניו ואת כל הקורין והשניין עמו עליו הוא אומר פדה בשלום נפשי מקרב לי כי
 נרבים היו עמדי ושנו חכמים [ב] כל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו
 קיים עולם מלא. ואין לך סם חיים למלאך המות אלא מדת הצדקה בלבד שנאמר (דברים ט)
 כי יציתי מפני האף והחמה וגו' ואומר (משלי כא) מתן בסתר יכפה אף ושחר בחיק חמה עזה.
 מעשה בב' משפחות של כהנים שבאו לפני ריב"ז שהיו מתיים [ג] בלא ימיהם. אמר להם רבי
 יוחנן שמא ממשפחת בני עלי אתם דכתיב ביה וכל מרבית ביתך ימותו [ד] אנשים (שמואל א ב)
 אמרו לו רבי מה לנו לעשות אמר להם כיון שמגיע בן מבניכם [ה] לפרקו ראו מה [ו] דמיו
 ותנו לצדקה כדי דמיו ויבא אליכם מה שכתוב וצדקה תציל ממות (משלי י) (ג' ויציל שכתוב
 וכל מרבית ביתך ימותו אנשים) והלכו ועשו כן והצילו את עצמן מן המיתה ולא זו בלבד אלא
 כל מי שעושה משפט וצדקה ומקיים נפשות כאלו פדה את הקב"ה וישראל מן העכו"ם ועליו
 הכתוב אומר פדה בשלום נפשי וגו' באותה שעה אומר הקב"ה מי פדה אותי ושכינתי ואת
 ישראל מבין העכו"ם מי שהוא עושה משפט וצדקה. ואם לא עשו מה נאמר בהן ותהי האמת
 נעדרת (ישעיה לט) גבי שבשמים יהי שמך הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים ותהא לך
 קורת רוח מישראל עבדיך שאמרת מי פדה אותי ושכינתי ואת ישראל מבין העכו"ם והלא
 אתה הוא הפודה ומציל את כל באי עולם ואת כל מעשה ירך שכראת בעולם שנאמר
 (תהלים כה) פדה אלהים את ישראל מכל צרותיו ואומר (סס קל) יחד ישראל אל ה' כי עם ה'
 החסד והרבה עמו פדות והוא יפדה את ישראל מכל עונותיו. אמר הקב"ה לבית דוד מה אתם
 יושבים אם אתם מבקשים את ימות בן דוד ואתם מבקשים לגאול את ישראל עשו משפט וצדקה
 שנא' (ירמיה כא) בית דוד כה אמר ה' דינו לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק וגו'. אמרה
 דבורה הואיל והתורה היא קורת רוח מלמעלה וקורת רוח מלמטה שנאמר (משלי ג) עץ חיים
 היא למחויקים בה וגו' על בן לכו לחוקקי ישראל המתנדבים בעם ברכו ה' (סופטים ה) רוכבי
 אתונות צחורות (סס) אין צחורות אלא [ז] לשון נקיות שדם נקיים מן הנול יושבי על מדין אלו
 בני אדם שמעמידין את הדבר על הדין אמת ואין מדין אלא לשון דין (ג"י עשות דין שנאמר)
 (ישעיה י) להמות מדין דלים וגו' מה מדין האמור להלן דין אף מדין האמור כאן דין. והולכי
 על דרך שיחו אלו קנהדרין שהעולם נשען עליהם ואינם מדברים שיחה בטלה לעולם (כ) שנא'
 (סופטים ה) שמעו מלכים האוינו רזונים מקול מחצצים אלו האומרים על ממא ממא ועל מהור
 מהור הכל במקומו ובזמנו והלכות [ח] שבת בשבת והלכות מועד במועד והלכות חגיגה
 ומעילות ודיני * חצצים באדם. בין משאבים אין משאבים (ג) אלא לשון שאיבה שנאמר
 (נחמיה כד) ותשאב לך גמליו ואומר (ישעיה יג) ושאתם מים בששון. ד"א בין משאבים
 מתוך שלומדין ושואבין ד"ת [ט] ומכעיסין עליהן דברי תורה לכך נאמר בין משאבים שם יהנו
 צדקות ה' צדקות [י] פרונו בישראל חסד גדול עשה הקדוש ברוך הוא שפיזר את ישראל
 לבין העכו"ם:

מעשה [יא] בכומר אחד ורבי הנשיא שהיו אוכלין ושותין יחד וכשהטיבו לבם א"ל אחו
 הכומר לר' יהודה הנשיא אנו רחמנים יותר מכם כשנתן לכם רשות להכרית אותנו
 דא שירתם בתוכם אלא נשים בלבד שנאמר (מלכים א יח) כי ששת חדשים ישב שם יזאב וכל
 ישראל עד הכרית כל זכר באדום שתק רבי יהודה ולא אמר להכומר שום דבר ועמד רבי
 יהודה

טובי חיים

ישועות יעקב

דהתד"א דריש בפרוע לשון סריעת שער. וכתב במדרש
 תלפיות ענף חמן. דאין כוונת רש"י כמה שפירש בכל
 כוונתו להוציא הדברים מסוסטס. דא"כ קשה למה לא אמרו
 חז"ל בפ"י בכל כוונתו אלא כוונת רש"י ז"ל לתת טעם למה
 שאמרו בכל כחו. שפ"י כך יבא לעורר אל כוונתו כי הרמת
 הקול מעורר הדביקות כמ"שמו"הרי"ק ז"ל שילמד אדם
 בקול רם. שטעם זה מעורר הכוונה והדביקות. וראוי לדברי
 ממה שכתב בזוהר פרשת נח (דף ס"ב ע"ב) בזמנא
 דישראל אחיבו בקול רם איש"ר מנרך. קוב"ה אהפלי
 רחמין וחיים על כולא. הרי בהדיא דנריך לאמרו בקול
 רם אלא שרש"י פירש בטעם שהנריך לענות בכל כחו שטעם
 זה בא אדם לאמרו בכל כוונתו כדפרישית עכ"ל. וכן
 פסקבאו"ע או"ח סי' ג'ו לענות בקול רם. וכן כתב מהר"ש שם וזה לשונו ויש לענות אותו בקול רם שקול זה שובר
 כל המקטריגים ומבטל כל גזירות קשות (והוא מדברי הוזה"ק ופסיקתא שהביא בבית יוסף) ומכל מקום לא יתן
 קולות גדולות שלא יתלוצצו עליו בני אדם ויגרום להם חטא עכ"ל. ולכן יזהר לענות חמן יהש"ר בכל כחו וכוונתו
 ובקול רם ויתבטלו כל הגזירות רעות. ועיין בספרי תוספת חיים על תהלים מומור פ"ע מה שכתבתי באריכות
 בענין גודל שער עניית חמן וקדושה. עיין שם דברי הוזה"ק וספרים הקדושים. (כ) שנאמר שמעו מלכים.
 הת"ח נקראו מלכים כמאמר חז"ל שנאמר כי מלכים ימלוכו. וכן נקראו רזונים על שם שכל שיחתן ודבורם
 הם בסודות ורזי התורה. ואינם מדברים שום שיחה בעילה (זיקוקין). (ג) אלא לשון שאיבה. שהן תקיימן

[ב] מנהדרין דף ל"ז: [ג] שהיו מתיים בני י"ח שנים:
 [ד] בחורים ואינו דומה אבלו של בחור לאבלו של
 חינוק רש"י: (ה) י"ב שנה ועי' מ"ק דר"ה: [ו] כמה
 שזה למכור אותו: [ז] (כמו וצמר צמר יחזקאל כ"ז)
 ועי' ילקוט שופטים דף מ' ע"ד ור"ל הסוחרים
 רוכבי על אתונות צחורות לשון לבן ונקי מגול:
 [ח] שצריך מתיצות להתיר הסבוי וזה מחצצים
 אמנם בחגיגות ומעילות לא שייך זה מהר"ש
 לאבידו וע"ש: *מה שחוצץ לענין טומאה ופדויה וטבילה
 ונפילת ידים: [ט] שלוחסין בסדתסתה של תורת
 ומנצחים זה את זה בהלכה: [י] כמו פורנו:
 [יא] פסחים דף ס"ז:

כשיחזיר

יחודה והלך לשוק ומסר את הדברים הללו לתלמידיו וחזר ובא וישב במקומו א"ל רבי יהודה להכומר אם רצונך יכנס תלמיד אחד משלי ויאמר לנו דבר שנשמח בו. אמר לו הכומר יכנס גבנם אותו התלמיד ועמד על רגליו ואמר בעל הבית הוא יודע באיזה מקום יפקיד כליו וכשיבא בעל הבית לביתו [יא ב] יביא כליו עמו לתוך הבית אפר את הדבר הזה ושנה ושילשנ' פעמים עד שהגיע אותו הכומר לגופו של דבר. מיד עמד הכומר ונשא שתי ידיו לשמים ואמר ברוך המקום ברוך הוא שנתר בכם בישראל יותר מכל באי עולם ומכל מעשה ידיו שברא בעולם וקנה אתכם קנין גמור וקרא אתכם בנים ועבדים לשמו וקרא אתכם עם ונחלה וסגולה לשמו ופזר אתכם בכמה מאות מקומות ואמרנו אם נהרוג אותן שבארץ ישראל שבצפון ושבדרום מי יהרוג אותם. ואם נהרוג שבצפון ושבדרום שבכבל ושבעילם מי יהרוג אותן והרי הדברים במלים מעצמן בלא כלום. כודאי יודע בעל הבית באיזה מקום יפקיד את כליו וכשיבא בעל הבית לתוך ביתו יביא את כליו לתוך הבית:

ד"א שם יתנו צדקות ה' צדקות [יב] פרונו בישראל עיר קמנה שבישראל עמדו ובנו ביהכ"נ ובית המדרש ושכרו להם חזנים ושכרו להם מלמדי הינוקות נמצא בתי מדרשות מרובים בישראל שנאמר אתר כך אז ירדו לשערים עם ה'. מתוך שנתתי כנסיות ובתי מדרשות מרובים בישראל. אשרי מי שמהחדש ד"ת על פיו וכל מי שמהחדש דברי תורה על פיו דומה כמי ששמייעין אותו מן השמים ואומר לו כך אמר הקב"ה בני בנה לי בית המדרש ששכר הגדול שיש לי באוצרי שלך הוא ובשבילך אני מציל את ישראל שנאמר אח"כ [יג] יבחר אלהים חרשים או לחם שערים מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל. מכאן אמרו ארבעים אלפים מישראל שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה ויש ביניהם זוג אחר הלמדי חכמים דומה להם כאלו איזו מגן ותרים וחרב פיפיות בידם לכך נאמר מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף בישראל:

פרק יא למה היו ישראל דומין בימי שפוט השופטים למלך שקנה בתים ועבדים ושפחות מהן בני שש מהן בני חמש בני ארבע בני שלש בני שתיים בני אחת וגידלן על שלחנו ואכלו ממה שהמלך אוכל ושתו ממה שהמלך שותה וגידלן ובנה להם בתים ונטע להם גפנים ואילנות ונמעים ואמר להם הוהו בנטיעות הללו ואילנות הגלו כיון שאכלו ושתו עמדו ועקרו את הגפנים וקצצו את האילנות וכרתו את הנטיעות ושברו את הבתים כיון שבא המלך ומצא את כל מה שעשו הרחיב את דעתו מהן אמר הרי הן כתינוקות של בית רבן מה אעשה לאלו הביא אותן והכה אותן וכן שנו לו ושלשו לו. לכך נדמו ישראל לפני אביהן שבשמים בימי שפוט השופטים היו סרתו במעשיהם והיו נמסרין למלכות וכשחזרו ועשו תשובה מיד היה הקב"ה גואל אותן ולמדך שלא חסר מישראל שום פרוטה שלא כדון והלא הכל אינו אלא בדין. ושמא האמר אותן ארבעים ושנים אלף שנהרגו בימי יפתח הגלעדי מפני מה גהרגו [א] יפתח נדר נדר שלא כהוגן ופנחס בן אלעזר היה עומד בימים ההם היה לו ליפתח לילך אצל פנחס ויחזר לו נדרו ולא הלך זה אמר אני ראש לכל ישראל ואלך אצל זה ופנתם אמר הוא צריך לי ואני אלך אצלו זה נוהג גדולה בעצמו וזה נוהג גדולה בעצמו אוי לה לגדולה שקוברת את בעליה אוי לה לגדולה שלעולם אינה גורמת טובה יפתח הגלעדי נדר נדר שלא כהוגן להעלות בתו ע"ג המזבח נתקבצו אליו אנשי אפרים לעשות עמו מריבה גדולה היה לו לפנחס שיאמר להם להתיר את נדרו ליפתח לא באתם אלא לעשות עמו מריבה באתם אלא לא די שהוא לא מיתת בבני אפרים אלא גם הוא לא התיר את נדרו ליפתח. הקב"ה שהוא יושב על כסא שופט צדק יהי שמו הגדול מכורך יעולם ולעולמי עולמים אמר מאתר ששם זה את נפשו בכפו ובא להציל את ישראל מיד מואב ובני עמון והם באו לעשות עמו מריבה גדולה ונתקבצו עליו לעשות מלחמה עמו. מיד יצא יפתח והרג בהם ארבעים ושנים אלף שנאמר (סופטים יב) ויצעק איש אפרים וגו' ויאמר ליפתח מדוע עברת להלחם בבני עמון ולנו לא קראת וגו' ביתך נשרוף עליך כאשר ויאמר יפתח אליהם איש ריב הייתי וגו' ואראה כי אינך מושיע ואשימה נפשי בכפי וגו' ולמה עליהם אלי היום הזה להלחם בי ויקבוץ יפתח את כל אנשי גלעד וילחם את אפרים וגו' וילכוד גלעד את מעברות הירדן לאפרים והיה כי יאמרו פלימי אפרים אעבורה ויאמרו לו אנשי גלעד האפרתי אתה ויאמר לא. ויאמרו לו אמר נא שבולת ויאמר סבולת אין סבולת אלא לשון ע"ז כאדם שאמר לחבירו [ב] שא כל. ולא יבין לדבר כן ויאחזו אותו וישחטוהו וגו' ויפול בעת ההיא מאפרים ארבעים ושנים אלף. מי הרג את

מזבי חיים יצועות יעקב

מאמר חז"ל כך דרכה של תורה שת במלת תאכל ומים במצורה תסתה ולתם מנקשים תענוגים כבשר ויין. רק שתין בשמתה לת המים. לכן הביא גם פסוק שני ושאלתם מים כשמן (ס): בעולמות אלא שיצאו ונתקבצו למלחמה זו ונצחו בזכות אלו העוסקים בתורה ומתדשים ועליהם נשענים כאלו יש בידם מגן ודומה ע"כ תורף דברי החז"א עד כאן לשונו הנהב וערבים עליו דבריו שסחתי עליהם בעל כל התן והדיקוקן לא עירש כלום בזה. ועי' בספר הנזכר ותראה בו פלאות כי יקר הוא מכל יקר:

כל אלה היו אומר לא הרג אותן אלא פנתם שהיה סיפק בידו למחות ולא מיחה ונק דזה לו להתיר את נדרו ליפתח ולא התיר ולא פנתם בלכד אלא כל מי שסיפק בידו למחות ולא מיחה להחזיר את ישראל למוטב ואינו מחזיר כל הדמים הנשפכין בישראל אינם אלא על ידו שנאמר (יחזקאל ג לג) ואתה בן אדם צופה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר והוזהרת אותם ונגר באמרי לרשע (נ"י כי אתה הוזהרת רשע לפי שכל וכו') מות חמות ולא הוזהרתו ונ"י הוא רשע בעונו ימות ודמו מירך אבקש ונ"י לפי שכל ישראל ערבים זה לזה ולמה הן דומים לספינה שנקרע בה בית א' אין אומרים נקרע בה בית א' אלא כל הספינה נקרעה כלה כך הם ישראל שנאמר (יהושע כג) הלא עכנ בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל עדת ישראל היה קצף והוא איש א' לא נע בעונו ושם תאמר אותן [ג] שבעים אלף שנהרגו בנגעת בנימין מפני מה נהרגו לפי שהיה להם לסנהדרין גדולה שהניח משה ויהושע ופנתם בן אלעזר עמהם היה להם לילך ולקשור חבלים של ברזל במתניהם ולהגביה בנדיהם למעלה מארכובותיהן ויחזרו בכל עיירות ישראל יום אחד ללכיש יום אחד לבית אל יום אחד לחברון יום אחד לירושלים וכן בכל מקומות ישראל וילמדו את ישראל דרך ארץ בשנה ובשתיים ובשלוש עד שיתישבו ישראל בארצם. כרי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה (ה) בעולמות כולן שברא מסוף העולם ועד סופו. והם לא

ישועות יעקב טובי חיים עשו

פרק יא [א] ילקום שופטים דף י"א ע"א : [ב] היא ע"ז של בבל : [ג] פעות סופר הוא כי לא מצינו וממנו אל המלחכים . ומהם אל כו' ולס יחמא ח"ו מקלקל כל המולמות (ספרי הקדושה חלק ג') (*): רני

הנהות מהרב הגאון המפורסם חריף ובקי בקש"ת מו"ה יהודא ליבוש שליט"א. האבד"ק פשעודבארו.

(*) בתנא דבי אליהו. אותן שבעים אלף כו'. לפי שהיה להם כו'. וילמדו את ישראל דרך ארץ כו'. בישועות יעקב כאן כתב דפעות סופר הוא כי לא מצינו בקרא רק ס"ה אלפים ומאה ושלישים. אך גם אם נגיה בדבריו. עם כל זה אינו מיושב דהכא קאמר שנענשו לפי שהסנהדרין לא למדו את בני ישראל דרך ארץ. והא בקרא סבואר דנהרגו אנשי בנימין לפי שלא רצו לבער בני בלועל מאנשי הגבעה. וגם לא שיין לומר על זה מפני מה נהרגו כאן שמבואר בכתוב. ולכן נראה דאם נגיה כאן צריך להגיה אותן ארבעים אלף. וקאי על ארבעים אלף שהרגו בני בנימין משאר השבטים. כמבואר בפסוק (שופטים כ') שהרגו מהם כיום ראשון כ"ב אלף וכיום שני י"ח אלף. ורש"י פירש שם דנענשו על שדא קנאו על סמל מיכה. ואפשר דחכל טעם אתר שאם היו הסנהדרין חוזרין על כל ישראל והי' לומדים את ישראל או אפשר שגם שבט דן לא חמאו. ואם לא חמאו היו מחזירין אותם בתשובה. ועכ"פ היו ישראל מחזין בידם. ואם לא היו רוצים לשמוע להם היו מבערים את התושאים. ולכן גרס כל זה בשביל שלא למדו הסנהדרין את בני ישראל דרך ארץ: ולפי זה אפשר ליישב הגירסא בלי הג"ה. ונאמר דשבעים אלף דנקם לאו דוקא. אלא קרוב לשבעים אלף. והכוונה על ארבעים אלף סכני ישראל. וסכני בנימין כו' אלף ומאה. עיין שם ברש"י דכ"ה אלף נהרגו מהם במלחמה. ואלף למחרת (כמ"ש ברש"י פסוק ס"ה מ"ח). הרי כאן ס"ז אלף ומאה (ועיין שם בהג"ה כשם סגדה שצוקות דהמאה ברחו). והם קרוב לשבעים אלפים. וכיוצא בזה מצינו בקידושין דף י"ב דקאמר (* *) קרוב לאלפים. אע"פ שאין שם רק אלף וחקל"ז. ומהר"ק שם כיון דנסקא להו ספלגא (באלף השני) קרוב לאלפים קרי ליה. ולפי זה יש לומר דעיקר קושיותו הוא למה נהרגו אלו ארבעים אלף. ונתן הטעם לכל הס"ז אלף ומאה שהם קרובים לשבעים. דהכל היה מטעם שלא למדו הסנהדרין את בני ישראל. שאם היו לומדים אותם גם בני בנימין לא היו מסרכים מלבער אנשי בלועל שבקרבים. ולא היו באים לבל המכשול הזה כשהיו לומדים אותם. ודו"ק:

הנהות מהרב המתבר שליט"א

(* *) קרוב לאלפים כו'. וככל מקום עדיין אינו מיושב כל כך. דכשלמא התם בגמרא דאמר בלשון קרוב לאלפים שיין התירוק דלשם כיון דנסקא להו ספלגא באלף השני. קרוב לאלפים קרי ליה. אבל כאן דאמר התנא"א בסתם שבעים אלף קשה לומר דכוונתו לאו דוקא. ואם היו נהרגו רק פחות משבעים אלף. אמילו מעט סזעיר. לא היה לו להגדיל העון עד ישראל לומר שבעים אלף. רק לחשוב בפרוטרוט כמה היו. ואם רוצה לקצר בלשונו יאמר ששים אלף. כי יש בכלל סאתים סגה. ולא להגדיל הדבר במה שלא היה כלל:

ונראה לתרץ במשימות בעוה"י ראליהו ול דקדק בלשונו. ואדרבה סמעט הדבר סמה שהיה. דאיתא בקרא שם ואיש ישראל שבו אל בני בנימין ויכום לפי דרב מעיר סחים עד בהמה עד כל הנמצא. ופירש"י שם דסנה כנופלים עשרים חמשה אלף כו'. והאלף ברחו אל ההרים ונסלו למחרת כששבו בני ישראל אל ערי בנימין להתרים הנשים והטף עכ"ל. וכמו שכתוב בסיומן כ"א שם כי נשחרה סבנימין אשה. וכ"ז אלף הכל היו אנשי מלחמה כמבואר בקרא שם. מסילא כשנחשוב הנשים והטף של הכ"ז אלף שנהרגו אח"כ. בוודאי נשלמו הר' אלף שהסריג לעיל משבעים אלף. ועוד יותר כמה אלפים. ואמו הנשים והטף אינם בקראים נפשות בתמי'. והלא ההודגן חייב כמו ההודגן איש. מסילא צדקו דברי התנא"א דקחשיב שבעים אלף. דקאי על הס"ז אלף דלעיל. וד' אלפים משלים בנשים וטף שנהרגו אחר כך כמיבה זו. והגם דעם הנשים והטף של הכ"ז אלף הנ"ל עולה כס"ח תרבה יותר משבעים אלף. מכל מקום כיון דלא חשיב בקרא מספר הנשים והטף גם התנא"א לא הגדיל הדבר. כי צריך לסעט העון מישראל בכל סה דאפשר. ועכ"פ פחות סד' אלפים לא היו. ולכן קאמר בסתם שבעים אלף כדי לרמוז גם על הנשים והטף כנ"ל:

עשו כן אלא כשנבנסו לארצם כל אחד ואחד מהם נכנס לכרמו וליינו ולשדה ואומרים שלום עליך נפשי כדי שלא להרבות עליהן את המורה כך שנו [ד] חכמים במשנה היו סמעט בעסק ועסוק בהורה והוי שפל רוח בפני כל אדם ואם במלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך וכשעשו בני בנימין דברים מכוערין ודברים שאינן ראויין באותה שעה בקש הקב"ה להחריב ואת כל העולם כולו אמר הקב"ה לא נתתי לאלו את א"י אלא כדי שיקראו וישנו ויעסקו בתורה כל ענין בזמנו וילמדו ד"א אמר הקב"ה לא כך כתבתי בתורת אע"פ שאין בהם בישראל ד"ת אלא דרך ארץ בלבד יקיים בהם בישראל הכתוב (ויקרא כו) ורדפו מכם המשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו וגו' אבל אם תעשו את התורה והמצוות אחד מכם ירדוף אלף ושנים מכם יניסו רבבה. שנאמר (דברים לב) איכה [ה] ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה וגו'. לפיכך בגבעת בנימין שלא היו עוסקין בתורה ובדרך ארץ. נתקבצו ויצאו למלחמה ונהרגו בהם שבעים אלף. ומי הרג את כל אלה היו אומר לא הרג אותן אלא הסנהדרין גדולה שהניח משה ויהושע ופנחס בן אלעזר. ופילגש בגבעה [ו], נ"י שהרי) בימי כושן רשעתים היתה וכי מה טיבה של אותה פילגש שהביאה ונתנה אצל שופטי ישראל אלא לפי שרחמיו של הקב"ה מרובין על ישראל לעולם אמר הקב"ה שמא יאמרו העכו"ם עדיין לא נבנסו ישראל בארצם (נ"י אימתי) וקלקלו מעשיהם לפיכך הביאה ונתנה אצל שופטי ישראל:

ברוך המקום ברוך הוא שרחמיו מרובין על ישראל לעולם וחס על כבודן של ישראל בכל מקומות מושבותיהן. באותה השעה נימלה הבהונה מבני אלעזר בן אהרן וניתנה הבהונה לבני איתמר בן אהרן [ז] שבעים ושנים שנה עד שקלקלו בני עלי. מיד אמר הקב"ה מה בין זה [ח] לזה והלא אלעזר הוא בן אהרן ואיתמר הוא בן אהרן שנאמר (ישעיה סג) ואביב ואין עזר ואשתומם ואין סומך וגו'. באותה שעה אמר הקב"ה שתחזור הבהונה לבעליה שנאמר (שמואל א ג) ויבא איש אלהים אל עלי וגו' אקור אמרתי ביתך ובית אביך יהלכו לפני עד עולם ועתה נאם ה' חלילה לי וגו' והקימותי לי בהן נאמן וגו' והתהלך לפני משיחי כל הימים זהו צדוק הכהן לפני דוד המלך. על הכל [ט] הקב"ה פורע מדה כנגד מדה. בשביל מעשיהן הרעים של בני עלי שהיו מקולקלין יצאו ישראל למלחמה ונהרגו מהן ארבעת אלפים ואמרו בני ישראל למה נגפנו ה' היום לפני פלשתים. באותה שעה אמר הקב"ה כשהיו בני עלי מכעיסין אותי בעזרת ישראל ובעזרת נשים לא אמרתם להם כלום ועכשיו שיצאתם במלחמה אקרתם למה נגפנו ה' היום. ואמרו ישראל נקחה אלינו משילה את ארון ברית ה' וכן עשו שלחו והביאו את ארון הברית שנאמר (ס"ד) וישלח העם שילה וישאו משם את ארון ברית ה' צבאות יושב הכרובים ושם שני בני עלי עם ארון ברית אלהים וגו' ויהי כבוא ארון ברית ה' אל המחנה ויריעו כל ישראל תרועה גדולה וגו'. באותה השעה הריעו כל ישראל תרועה גדולה שאין [י] בה ממש. על אותה שעה הוא אומר (ירמיה יב) נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה. וישמעו פלשתים את קול התרועה וגו' וידעו כי ארון ה' בא אל המחנה ויאמרו או לנו כי לא היתה כואת אתמול שלשום או לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה וגו' מיד יצאו ישראל למלחמה ונהרגו מהם שלשים אלף. ונשבה מהם ארון הברית שנא' ויפול מישראל שלשים אלף רגלי וארון אלהים נלקח וגו' והפלשתים הביאו את ארון האלהים לאשרוד לבית דגון אלהיהם שנאמר (ס"ה) ויקחו פלשתים את ארון האלהים ויביאו אותו בית דגון ויצאו אותו אצל דגון וישכימו אשרודים ממחרת והנה דגון נופל לפני ארצה לפני ארון ה' וגו' וראש דגון ושתי כפות ידיו כרותות אל המפתן וגו' ותכבד יד ה' אל האשרודים וגו' וישלחו ויאספו את כל סרני פלשתים וגו' ויאמרו נה יסוב ארון אלהי ישראל וגו' ויהי אחרי הסבו אותו ותהי יד ה' בעיר סדומה גדולה מאד וגו' וישלחו את ארון אלהים עקרון וגו' ויועקו העקרונים לאמר חסבו אלי את ארון אלהי ישראל להסיתני ואת עמי וגו'. כיון שראו [יא] שכן מדתו הולכותו בשדה שנאמר ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים. ואף שם היתה המכה רבה בהם שנא' (ס"ו) ויקראו פלשתים לכהנים ולקוסמים לאמר מה געשה לארון ה' הודיעונו במה נשלחנו למקומו אע"פ שאלו הכהנים היו עוע"ז אפ"ה חיה בהם דרך ארץ. ומה הוא הדרך ארץ שהיתה בהם שאמרו להם (ס"ז) אם משלחים אתם את ארון אלהי ישראל אל תשלחו אותו ריקם כי השב תשיבו לו אשם או תרפאו כנגד חספה שהביא עליכם עכברים והיו ממיחים בכם אנשים ונשים וטף ויצאו אח"כ מתוך בתיכם לשדה ואכלו חטים ושעורים וכל מיני קמניות כנגדו ועשיתם צלמי טחורים של זהב ועכברי זהב לכבודו שנאמר (ס"ט) ויאמרו מספר סרני פלשתים חמשה טחורי זהב וחמשה עכברי זהב וגו' ועשיתם צלמי טחורים וצלמי עכברים המשחיתים את הארץ ונתתם לאלהי ישראל כבוד וגו'. ולמה תכבדו את לבבכם כאשר כבדו מצרים ופרעה את לבם וגו'. מיד מלאוהו כסף וזהב וירכיבוהו על העגלה שנאמר (ס"ט) ויעשו

ישועות יעקב

מצינו רק ס"ה אלפים ומאה ושלשים: [ד] אבות פ"ד: וחשכח: [ח] ששניהם כא' וינח ראיים לכתובה:
 [ה] ע"י לעיל פרק ג' מ"ש ע"ס: [ו] שהיה קדם שפוט
 [ז] גם זה פסוק סופר הוא שהרי מכושן
 רשעיתם עד ימות עלי הכתן והיה כמה מאות שנים דוק
 [ט] ילקוט שמואל דף מ"ו ע"ג: [י] אף שנצטו
 ביריחו ובשאר מלחמות על ידי תרועת שופר כגון לא
 היה בה ממש בשביל חסד בני עלי: [יא] לחבת
 אנשי

ועשו האנשים כן ויקחו שתי פרות עלות ויאמרו בעגלה ואת בניהם כלו כבית וישמו את ארון ה' אל העגלה ואת הארנו ואת עכברי הזהב ונר וכשהיו הפרח מהלכין בדרך היו הפרח נושאים את קולין ואמרו שירה [יב] וכך אמרו (ג) רני רני השיטה התנופפי ברוב הדרך המחושקה ברקמי הזהב המהוללה בדביר ארמון המפואר בעדי עדיים * שנאמר (ס) וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש במסלה את הלכו הלך ועו ולא פרו ימין ושמאל וסרני פלשתים הולכים אחריהם עד גבול בית שמש וכיון שהיו רחוקים מבית שמש כאלפים אמה במדה אמרו סרני פלשתים נטול את הבגדים (ג) ונניחום במקום מוצנע ונראה מה הם עושים לאלהיהם שכן כברנוהו אנחנו וכן עשו מיד נטלו את הבגדים ונתנום במקום מוצנע שהיה להם ואנשי בית שמש כיון שראו את הארון היה להם ליטול את הבגדים שלהם ולהניחם על פניהם ולבא וליפול לפני הארון שעה אחת או שתיים או שלש עד שיתכסה הארון של מטה הקב"ה כדי שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה מסוף העולם ועד סופו. והם לא עשו כן אלא כשהיו רואין את הארון התחילו שוחקין וזוקפין את עיניהם ועומדים ומרקדים ומדברים [יג] דברים יתרים שנאמר (ס) ובית שמש קוצרים קציר חטים בעמק וישאו את עיניהם ויראו את הארון וישמחו לראות וגו'. והם אינן יודעין מי הניח את הארון מיד נטלו את הארון והניחוהו על האבן שנא' (ס) והעגלה באה אל שדה יהושע בית הישמי ותעמוד שם ושם אבן גדולה ויבקעו את עצי העגלה ואת הפרות העלו עולה לה' והלויים הורידו את ארון ה' וגו' וישמו על האבן הגדולה וגו'. ואח"כ הלכו להם סרני פלשתים שנא' וחמשה סרני פלשתים ראו וישבו עקרון ביחם שהוא (ס). לפיכך נפלו מישראל חמשים אלף (ד) וגם סנהדרי גדולה עמהם שנאמר ויד באנשי בית שמש כי ראו בארון ה' ויד בעם שבעים איש [יד] חמשים אלף איש וגו' מי הרג את כל מישראל אפילו שוה פרומה שלא כדן אלא הכל כדן אמה. [טו] יהא האלהים סבורך לעולם ולעולמי עולמים הוא יודע שבשכר רבורה וברק ונבואתם באתה תשועה גדולה לישראל על ידיהם ושכרן של אחאב ואיזבל אבדו מן העולם הזה ומן העוה"ב ואברו את בניהם עמהם ושכרן של שבט זבולן ונפתלי שעשו רצון אביהם שבשמים ורצון יעקב אביהם לפיכך באתה תשועה גדולה על ידיהם. ושכרה של יעל אשת חבר הקיני שעשתה רצון בעלה באתה תשועה גדולה על ידה ושכרו של פנחס יצאו בני אפרים למלחמה ונהרגו מהן כ"ב אלף. ושכרן של סנהדרי הגדולה ופנחס עמהם נהרגו בגבעת בנימין שבעים אלף. ושכרן של בני עלי נהרגו ארבעת אלפים ואח"כ שלשים אלף ונשבה הארון. ושכרן של אנשי בית שמש שלא היה בהן ד"א נפלו מהן מישראל חמשים אלף וגם סנהדרי הגדולה מכאן אמרו במדה שאדם מידד בה סודרין לו. בודאי רבון כל העולמים (ה) צדקתך כהררי אל משפטיך תהום רבה:

פרק יב ישמור [א] אדם את הדברים בלבו שלא יאבד עם עמי הארץ על השלחן ולא ירבה עמהם בסעודה בכל מקום מפני שעמי הארץ ממעמין במעשרות ונחשדין על השביעיה והכתוב אומר (ירמיה כג) מה לתבן את הבר וגו' וכן אמר דוד (תהלים כו) לא ישבתי עם מתי שוא ועם [ב] נעלמים לא אבא וגו' ה' אהבתי מעון ביתך וגו' אל תאסוף עם חמאים נפשי וגו' ואמרו חכמים [ג] כל עוף למינו ישכון ובן אדם לדומה לו. (נ"י וכן אמר דוד לא ישבתי עם מתי שוא ועם נעלמים לא אבא ואומר שנאתי קהל מרעים ואומר ה' אהבתי מעון ביתך ואומר ארחץ בנקיון כפי לשמיע בקול תודה). מכאן אמרו חכמים ירבה אדם סעודתו עם ת"ח ואל ירבה סעודתו עם ע"ה לפי שלאחר שעה הוא מספר עליו לשון [ד] ודע

וילמד

טובי חיים

ישועות יעקב

(ב) רני רני השיטה. פרש"י השיטה חרץ פלי שפס. התנופפי התרוממי. המחושקה קשורה כמו מחשקה כסף. בריקמי זהב מלוטה זהב סהוד מכות ומחן. המהוללה בדביר ארמון סס"ת של משה כחוכו וחרון מהולל ומשחר כמה שכתוכו. כעדי עדיים. ואין לך עדי גדול מזה עכ"ל: (ג) ונניחום במקום מוצנע. כדי שלא יכדו בני ישראל את הפלשתים כנגדיהם. שלא ידעו ישראל שהפלשתים החזירו את הארון בעל כרחם (ויקוקין): (ד) וגם סנהדרי גדולה. פיין כגמרא סוטה (דף ל"ה ע"ב) שיטת אחרות בזה. ודעת התל"א כמ"ס במדעס יונתן. וכמ"ס מהר"ם אלשיך ז"ל דקדווק מדכתיב ב' פעמים ויך כו' ש"מ שהיה שני הכחות אחד בהשונות שהם שבעים סנהדרין ואחד כהמון עם חמשים אלף איש (ויקוקין). ומה שכתב בישועות יעקב הוא לדעת הגמרא כמ"ס בויקוקין פיין סס: (ה) צדקתך כהררי אל. כיון שהאריך למסלה דהקב"ה משלם לכל אחד ואחד מדה כנגד מדה. מסיים בזה הפסוק. שהכל נרמו כפסוק זה. לדקתך כהררי אל. דהקב"ה משלם סונה ולדקה על כל מטה ומעטה. סונה גדולה כהררי אל. משפטיך תהום רבה. דהקב"ה מדקדק לשלם רעה לעושה מעשים רעים עד תהום רבה ולא מוותר כלום. וכל האומר הקב"ה ותרן כו' (כדליתא בבא קמח דף ק"ג) אלא מאריך רוחי יגבי דיליה. אדם ונהמה חושף ה'. כין לאדם כין לנהמה משלם הקב"ה לפי מעשיהם. הו' לסוב או למוטב (ויקוקין): ונשכר

אנשי העיר שהארון שם: [יב] ע"ז דף כ"ד והוא דעת ר"י נפחא וע"ש ברש"י: "בילקוט גרם המעולה מבין שני הכרובים: [יג] ע"י בסופה דף ל"ה: [יד] סדלא כתיב וחמשים אלף וע"י בסופה שם: [טו] בילקוט גרם כאן סכאן אמרו במדה כו' כמ"ס בסוף פרק זה:

פרק יב [א] ילקוט וירא דף כ"ג ע"ד: [ב] הנכנסין במתו לעשות במחשך מעשיהם רש"י: [ג] כספר בן סירא כתיב כן כמ"ס התוספות בפרק הטובל: [ד] כי בתחלה גותן הע"ה לאכול להלמד

[ה] וילמד מאע"ה שעשה מעודה להמלאכים ונהנו ממנו שנא' (נראה יח) ויאמר אדני וגו' אל נא תעבור מעל עבדך וגו' ויקח חמאה וחלב וכן הנקר אשר עשה ויתן לפניהם וגו' ויאכלו . מכאן אמרו יסול אדם תחלה [ו] רשות ואח"כ ירוץ אחרי התלמידי חכמים הבאים אצלו ויעשה רצונם לכך נאמר ויאמר אדני וגו' אל נא העבור וגו' וכל האומר לא אכלו מלאכי השרת עם אברהם אע"ה לא אמר כלום אלא בצדקתו של אותו צדיק ובשכר מורה שטרת בשבילם פתח להם הקב"ה את פיהם ואכלו ולכך נאמר והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו . ברוך המקום ב"ה שמשלם שכר טוב ליראיו בעוה"ז ובעוה"ב שכן הוא דרך גמילות חסדים שאדם אוכל פירוהיהו בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב שבשכר קיתון של מים שרחצו רגליהם מלאכי השרת נתן הקב"ה לישראל ארבעים שנה במדבר את הבאר . כיצד בזמן שהיו ישראל עושין רצונו של מקום היתה הבאר ממדת ומשכמת והולכת ונובעת במקומה במקום שהיו ישראל שרויין ובזמן שאין עושין רצונו של מקום היתה הבאר מאתרת כשעה כשתים כשלוש כארבע כחמש עד שהיו יוצאים [ז] נערים קטנים ותלמידי חכמים ואומרים עלי באר בזכותי של אברהם יצחק ויעקב . עלי באר בזכות משה ואהרן ומרים ואח"כ היתה הבאר נובעת והולכת בין שבטו של יהודה לשבטו של יששכר שנאמר (נמדנר כא) או ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה וגו' . באותה שעה היתה שמחה גדולה לישראל מגדולת ועד קטנם ובשכר צלו של אילן שהושיב אברהם אבינו את מלאכי השרת תחתיו הקיף הקב"ה על ישראל את שבעה ענני הכבוד לישב תחתיהם במדבר ארבעים שנה . (ח) ובשכר הפת לחם שהאכיל אברהם אבינו למלאכי השרת נתן הקב"ה לישראל את המן במדבר ארבעים שנה . ברוך ומקום ברוך הוא שאין לפניו משוא פנים כשם שעשה אברהם אבינו למלאכי השרת לחם ובשר וחמאה וחלב כך היה המן כל מי שהיה רוצה למעום בו טעם פת היה טועם פת . טעם בשר טועם טעם דבש טועם טעם חמאה וחלב טועם שנאמר (נמדנר יח) שמו העם ולקטו וגו' והיה טעמו כטעם לשד השמן . ובשכר אותו ענל שהאכיל אברהם אבינו למלאכי השרת נתן הקב"ה לישראל במדבר את השליו שתי פעמים אחת קודם מתן תורה ואחת לאחר מתן תורה . (ט) השליו דבר גדול היה לישראל בשבילו שהביא הקב"ה הדבר [י] על ידו . ובשכר שליוה אברהם אבינו את מלאכי השירה ליוה הקב"ה את בניו במדבר ארבעים שנה שנאמר (סמות יג) וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך וגו' אלמלא זה הדבר הגדול כתוב אי אפשר לאומרו . כביכול כאב לפני בניו כרב שנאל [י] פנס לפני עבדו . כאם לתינוק שנא' ויאמר משה אל ה' וגו' כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק וגו' (נמדנר יח) למדנו מגדעון שעשה לחם למלאך (נ"י) ונהנה ממנו שנאמר ויאמר אליו אם נא מצאתי חן בעיניך הוצאתי את מנחתי והנחתי לפניך) . ולא נהנה ממנו שנאמר (סופטים ו) וגדעון בא ויעש נדי עוים ואיפת קמח מצות וגו' וישלח מלאך ה' את קצה המשענת אשר בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל האש מן הצור ותאכל את הבשר ואת המצות וגו' . למדנו ממנו שעשה לחם למלאך ולא נהנה ממנו שנאמר (סס יג) ויאמר מלאך ה' אל מנחם אם תעצרני לא אוכל בלחמך וגו' . בא וראה כמה עונשה וזכותה של פת הזרנת גדולי ישראל ומשרה שכינה על נביאי שקר ומנין שהורגת גדולי ישראל צא ולמד ממקום נוב עיר הכהנים ואחימלך בן אחיטוב ושאר שנעגשו על דוד [יא] עונש גדול . ומנין שמשרה שכינה על נביאי השקר צא ולמד מאותו הנביא שבא אל ירבעם מלך ישראל . וא"ל הקב"ה אל תהנה במקום הזה ואם תהנה תמות בא אליו נביא שקר אחד וא"ל גם אני נביא כמוך אע"פ שביחש לו שרתה רוח"ק על נביא השקר בשביל פת שנתן לעוברי דרכים שנא' (מלכים א' יג) ויהיהם יושבין על השולחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו וגו' . מכאן אמרו כל האוכל לחם על השולחן עם ע"ה ומרבה עמו בסעודה אין דבריו נשמעים ולבסוף מחלוקה בא על ידו שנאמר (ישעיה ט) מנשה את [יב] אפרים ואפרים את מנשה יחדו המה על יהודה וגו' הא למדת שכל האוכל לחם עם ע"ה על השולחן [יג] כאלו

טובי היים

ישועות יעקב

לחלמיד חכם ואחר כך מדבר עליו דברי גנאי אך אכל הרבה ואיך שחה הרבה וכל מה שהמה יכול לדבר עדיו וכן אחו"ל על הלמיד חכם כנגד ע"ה בתחלה דומה עליו לקיתון של זהב ושל כסף אבל עמו כו' : [ה] ילמוד מסעשה אברהם אבינו ע"ה שהמלאכים נהנו מהסעודה ולא סרבו בו כמו שמרבו אצל לום ואצל גדעון ומנוח כדלקמן : [ו] יסול רשות מן הקב"ה ובידקוש גרם סרבו : [ז] משום שדא חטאו עדיין והם הכל שאין בו חטא : [ח] שהיה לאמר מ"ה : [ט] משום שבשלו האחרון היו מתועמים שלא כדון שהיה להם ציקי קדרה עם הסן וגם שליו הראשון : [י] נר להאיר : [יא] שאלמלי הלוח יהונתן לדוד ונתן לו לחם לדרך לא אירע כך ועי' בפרק חלק דף ק"ג : [יב] ומקדם נאמר ויגודר על יסין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבועו ודרש זה על המרבה

פרק יב (ה) ובשכר הפת שהאכיל . נגמרא כנא מליעא (דף פ"ו ע"ג) איתא בשכר חמאה ותלכ זכו למן עד כאן . אכל לחם לא הניח כדאמר נגמרא סס (דף פ"ז) וברש"י בחומש לפי שפירסה שרה נדה כו' . ונריך לומר דעת התד"ה על דרך שאמרו רז"ל דאם חשב לפטות מלכה ונאנס ולא טעמה מעלה עליו כאלו טעמה . ועיין בספרי תוספת תיים מזמור ס"ב נסס השל"ה נסעס הדנר : (ג) השליו דבר גדול . דנר בקמן . פירוש השליו דנר גדול היה לישראל בשביל זכות אברהם . שהניח הקב"ה זה הדבר על ידי זכות אברהם . וזה הכותה דאף בעת שחטאו (כמ"ס בישועות יעקב) היה

פסדתו בכ"ס : [יג] כי שלתן ע"ה נקרא קיא צואה וכן ע"ז שנאמר צא האמר לו א"ת צא אלא צואה כפא שאמר

ע"ז ואם ת"ח הוא מזול את תורתו. ומחלל שמו של אביו שבשמים [יד] ומאלמן את אשתו וסייתם את בניו ואינו ממלא את ימיו וקושר שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות: **פרק יג [א]** ישמור אדם את עצמו שלא ירבה [ב] שחוק שיחה ותיפלות (ה) אין שחוק אלא גילוי עריות שנאמר (בראשית לט) ראו הביא לנו איש עברי לצחק בנו בא אלי לשכב עמי וגו' ואמרו שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה ואין שחוק אלא ע"ז שנא' (סמות לב) ויקומו לצחקו ואין שחוק אלא שפיכת דמים שנא' (שמואל ב) יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו וגו' ואין שחוק אלא ליצנות שנא' (ישעיה כח) ועתה אל התלוצצו וגו' שהיו מתלוצצין על דין של גיוונם שנאמר (ס) לכן שמעו דבר ה' אנשי לצון וגו' כי אמרתם כרתנו ברית את מות ועם שאול עשינו [ג] חוזה וגו'. לכך אמר הקב"ה לישראל בני אני הוא שישבתי תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם ומיום שנברא העולם עד אותה [ד] השעה עד שדרשתי וחקרתי וצרפתי ובחנתי את כל דברי התורה כולה ומיום שבראתי את העולם וישבתי על כסא הכבוד שלי שלישי היום אני קורא ושונה ושלישי היום אני דן את הדין לכל העולם ושלישי היום אני עושה צדקה ואני זן ומפרנס ומכלכל את כל העולם כולו ואת מעשי ידי שבראתי בעולם ואין לפני שחוק אלא שעה אחת בלבד. ואימתי יש לפני שחוק בשעה שעכו"ם אומרים בואו ונעשה עמו מלחמה ואומרים בכמה גבורים הוא בא עלינו ובא עלינו באלף אלפים גבורים בכמה פרשים בא עלינו באלף אלפי פרשים בכמה חרבות בא עלינו באלף אלפי חרבות על אוהו השעה אני משחק שנא' (תהלים ב) למה רגשו גוים וגו' יושב בשמים ישחק וגו' אף במקום אחר יש לפניו שחוק ואינו שחוק ממש שנאמר (סמות ל) ויאמר ה' אל משה קח לך סמיו נטף ושחלת וחלבנה וגו'. וחלבנה אינה [ה] גסרחת אלא אימתי יש שחוק ואינו שחוק ממש בשעה שפושעי ישראל [ו] מבקשים לבלעות את הכשרים שבהם שנאמר (תהלים י) זומם רשע לצדיק וגו' מה כתיב אחריו ה' ישחק לו כי ראה כי יבוא יומו אבל מצינו במקום אחר [ז] שנתחרם הקב"ה ביצה"ר שברא אותו ואומר מה שכר חרשתי ממנו ומה עשיתי שבראתי אותו בעולמי שנאמר (קהלת י) אם ישוך [ח] הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון באותה שעה נפתח להם פה לפושעי ישראל לבקש רחמים לקבלם בתשובה ולומר לפניו רבש"ע גלוי וידוע לפניך כי יצר הרע מגרה אותנו ברחמיך הרבים קבל אותנו בתשובה שלמה לפניך (ג) לפי שכל המרבה שיחה ותיפלות הם מלזין אותו עד אותה שעה שהוא נכנס לבית עולמו הקב"ה אומר לו בני למה לא למדת מאביך שבשמים שהוא יושב על כסא הכבוד שלו שלישי יום הוא קורא ושונה ושלישי היום הוא דן את הדין ושלישי היום הוא עושה צדקה וזן ומפרנס ומכלכל לכל באי עולם ולכל מעשה ידיו שבעולם ואין לפניו שחוק אלא [ט] שעה אחת ואם אומר אדם להקב"ה הייתי לומר תורה מכן י"ג שנה ואילך א"ל הקב"ה מה תורה עשית ומה מעש"ט תפסת והלא עסקת בשיחה במלה ודברים שאינן ראויין והגונים שנאמר (עמוס ד) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה [י] שיחו מכאן אמרו שני בני אדם אחד עמל בד"ה ואחד עמל בדרך ארץ הרוצה לעמול בדרך ארץ נותנים לו שיעמול בדרך ארץ ועליו הכתוב אומר (איוב ה) כי אדם לעמל יורד לכה"ד לנו שנתמלא מים [יא] ונשפך והלך לו לאחר שעה אין בנאד כלום והרוצה לעמול

מזבי חיים

ישועות יעקב

כיה השליו להם בזכות אברהם אבינו ע"ה (מאורי אש): **פרק יג [ח]** אין שחוק אלא גילוי עריות. דממדה הרעה הזאת יבא לאדם טיהטא בגילוי עריות. כי יסיר הכוונה העולה את האדם מליפול בתאוות ההם. גם ע"א וספיכות דמים בא על ידי מדה הרעה הזאת אם ישתרש בלכ הרבה. כי ממדת השחוק יבא לידי חדת הליצנות וללעוג על דבר אמת באין התבוננות מאומה. וכל טוב נהפך לרע בלבו (מאורי אש): **ועיין** בראשית חכמה שער הקדושה ריש פרק י"ב כל פרסי איסורי ליצנות. ומבואר בראשית חכמה שס דאפילו בקל שנקלים אין אדם רשאי להתלוצץ. ונראה שהליצנות שאמרו רבותינו כל ליצנותא אסירא. שניה לה כל מידי דכדימותא ושמחה שאין בה צורך דגם זה אסור: כי החכמים שהיו פותחים בכדימותא לשם שמים שונתם לפקח לכהתבאיים. וכיוצא בזה מותר לעסוק לפעמים מועטות ולעתות רחוקות והחכמים היו מזהירים לתלמידיהם שלא להתלוצץ גם על דרך מקרה ועראי. ועל החלק הזה הולרכו להזהיר. כי רבים יכשלו בו על דרך מקרה (רבינו יונה בספר היראה יגספר שפרי תשובה): (ב) שנתחרם. לפיכך אינו שחוק ממש. כי רחמי

שאמר רז"ל: [יד] וע" בספחים טרק אלו עוברין לשי שבקש ואינו מוצא גולה למזונות והרי אשתו אלמנה היה. רש"י: **פרק יג [א]** ילקוט כי תשא דף ק"ח ע"ב: [ב] פירוש ליצנות ושיתה בסילה ונבול פה: [ג] גבול שלא יעבדנו כמו פחון הפנים. רש"י: [ד] עד ס"ח שהיה ב"ו דורות שנאמר דבר צוה לאלף דוד: [ה] בתחיה וגי' ילקוט וחלבנה אינה אלא מטרחת אלא לפי שהקב"ה רחמו סובין על ישראל לעולם בין על רשעים שבהן בין על כשרים שבהם ור"ל שחלבנה רסז על פושעי ישראל והקב"ה מצורף אותם עם הצדיקים שהצדיקים יגיגו עליהם בתעניתם ומפלתם: [ו] והם משלמים דעה תחת טובה ורוצים לבלוע את הצדיקים וע"ז יושב הקב"ה ומשחק עליהם ומסיב גאולתם בראשם כרמסיים ומ"ס אינו שחוק ממש לפי שבזמן שהאדם מצטער שכינה סה אומרת קלני מראשי בו' כדאיחא בחגיגה ובסנהדרין: [ז] סוכה פ' החליל: [ח] ר"ל אם ישוך הנחש היצה"ר להחטיא את האדם בלא לחש בהסתה ופ"הו: [ט] ולמה עסקת בכל יום בשחוק וקלוד ראש: [י] אפי' שיחה קלה שבין איש לאישו מנידין לו בשעת מיתה. חגיגה פ"ק: [יא] כך מי שסבלה

דלית